ROBESPİERRE

AYAKLAR BAŞ OLUNCA

[JAKOBEN SÖYLEVLER]

İLK ERİŞ YAYINLARI

Ayaklar Baş Olunca

Maximilien Robespierre
Jakoben Söylevler

Ayaklar Baş Olunca
Maximilien Robespierre / Jakoben Söylevler
ISBN 978-605-4087-02-0
İlkeriş Yayınları / Belgesel Kitaplar
Birinci baskı, Ekim 2008, Ankara
188 Sayfa

Ayaklar Baş Olunca

Maximilien Robespierre
Jakoben Söylevler

Ayaklar Baş Olunca
Maximilien Robespierre
Jakoben Söylevler

ISBN 978-605-4087-02-0

Belgesel Kitaplar-3
Birinci baskı
Ekim 2008, Ankara

1787-1860 Parlamento Arşivleri'nden
[*Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1887 etc.]
İlhan Erman tarafından çevrilmiştir

Baskı: Kardelen Ofset, Ankara

İlkeriş Yayımcılık
Korkut Reis Mh., İlkiz Sk., No: 22/10 Kat 4
06410 Sıhhiye/Ankara
Tel: (0312) 231 30 32
www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

İÇİNDEKİLER

7 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, *24 Nisan 1793*
14 Mülkiyetin Sınırlandırılması Üzerine, *24 Nisan 1793*
19 Ölüm Cezası Üzerine, *30 Mayıs 1791*
26 Kralın Yargılanması Üzerine, *3 Aralık 1792*
40 Devrimci Hükümetin İlkeleri, *25 Aralık 1793*
55 Siyasal Ahlak İlkeleri, *5 Şubat 1794*
81 Dini ve Ahlaki Düşüncelerin Cumhuriyetçi İlkelerle İlişkisi ve Ulusal Bayramlar Üzerine, *7 Mayıs 1794*
113 Son Konuşma, *26 Temmuz 1794*

153 *Fransız Devrimi Üzerine, Marks-Engels-Lenin*
159 *Tarihçe*
171 *Kurumlar*
179 *Kişiler*
184 *Açıklayıcı Notlar*

İNSAN VE YURTTAŞ HAKLARI BİLDİRGESİ*

24 Nisan 1793

[Maximilien de Robespierre Tarafından Önerilmiş Ulusal Konvansiyon'un (*Convention Nationale*) Buyruğuyla Yayınlanmıştır]

Ulusal Konvansiyon olarak toplanan Fransız halkının temsilcileri, adaletin ve aklın sonsuz yasalarından kaynaklanmayan insan yasalarının, ya cehaletin ya da despotizmin insanlığa karşı saldırı girişimlerinden ibaret olduğunu kabul ederek; insanın doğal haklarının unutulup küçümsenmesinin dünyadaki suçların ve felaketlerin sebebi olduğundan emin olarak, hükümetin eylemlerini aralıksız izleyebilen ve bunları toplumsal kurumların varlık amacıyla kıyaslayabilen yurttaşlar, zorbalığın kendilerini ezmesine ve aşağılamasına asla izin vermesinler diye; halk, özgürlüğünün ve

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1903, t. LXIII, p. 198-200.

mutluluğunun temellerini unutmasın diye; yüksek memurlar kendi görevlerinin kurallarını uygulasınlar, yasa yapıcı özel görevinin konusunu göz önünde bulundursun diye, bu kutsal ve devredilemez hakları resmi bir Bildirgeyle açıklamaya karar vermişlerdir.

Bunun sonucu olarak Ulusal Konvansiyon, evrenin yüzüne karşı ve ölümsüz yasa koyucunun gözleri önünde aşağıdaki insan ve yurttaş hakları bildirgesini ilan eder.

I.

Her türlü siyasal birliğin amacı, insanın doğal ve geri alınamaz haklarını korumak ve tüm yeteneklerini geliştirmektir.

II.

İnsanın temel hakları, kendi özgürlüğünü ve varlığını koruması için gerekli olan her şeydir.

III.

Bu haklara, fiziksel ve tinsel güçleri ne denli farklı olursa olsun tüm insanlar eşit olarak sahiptirler. Hakların eşitliği, doğa tarafından düzenlenmiştir; toplum, onları ihlal etmez, tersine etkisizleştirilmelerine neden olan aşırı güç kullanımına karşı güvence sağlar.

IV.

Özgürlük, insanın sahip olduğu tüm yetilerini dilediği gibi geliştirme gücüdür. Kuralı adalet, sınırları başkalarının hakları, ilkesi doğa, güvencesi yasadır.

V.

Barışçıl olarak toplanma hakkı ve basım ya da başka biçimlerde düşünceleri açıklama hakkı, insanın özgürlüğü ilkesinin öylesine zorunlu bir

sonucudur ki, bugünkü ya da geçmişteki despotizmin anısına bakmak yeterlidir.

VI.

Mülkiyet, her yurttaşın, yasayla güvence altına alınmış olan güzelliklerden kendi payına düşeni alma ve bunu kullanma hakkıdır.

VII.

Mülkiyet hakkı, tüm haklar gibi, başkalarının haklarına saygı gösterme zorunluluğuyla sınırlıdır.

VIII.

Bu hak, diğer insanların güvenliğine, özgürlüğüne, yaşama hakkına, mülkiyet hakkına zarar veremez.

IX.

Bu ilkeyi ihlal eden her türlü mal ticareti, temelden haksız ve ahlaksızdır.

X.

Toplum tüm üyelerine iş sağlayarak ya da çalışacak durumda olmayanların varlıklarını sürdürmelerine yetecek düzeyde yardım ederek onların geçimlerini sağlamak zorundadır.

XI.

Gereksinimlerinden yoksun olanlara yapılacak zorunlu yardımlar, ihtiyaç fazlasına sahip olanlann yükümlülüğüdür; bu yükümlülüğün nasıl yerine getirileceği yasayla belirlenir.

XII.

Gelirleri, geçimleri için gerekli olanı aşmayan yurttaşlar kamu harcamalanna katılma yükümlülüğünden muaftır. Diğerleri servetlerinin boyutuna göre artan oranda bu yükümlülüğü ye-

rine getirmek zorundadırlar.

XIII.

Toplum, tüm varlığıyla, toplumsal aklın gelişmesini ve öğretimin bütün yurttaşlarca ulaşılır olmasını destekler.

XIV.

Halk egemendir; hükümet onun eseri ve malıdır, kamu görevlileri onun memurlarıdır. Halk, istediği zaman hükümetini değiştirebilir ve temsilcilerini görevden alabilir.

XV.

Yasa, halkın iradesinin özgür ve resmi ifadesidir.

XVI.

Yasa, herkes için eşittir.

XVII.

Yasa, sadece topluma zararlı olanı yasaklayabilir, topluma gerekli olanı emreder.

XVIII.

İnsanın lağvedilemez haklarını ihlal eden her yasa, temelden haksız ve zorbacadır; yok hükmündedir.

XIX.

Yasa, tüm özgür devletlerde, her şeyden önce yönetenlerin yetkilerini kötüye kullanmalarına karşı kamusal ve bireysel özgürlüğü korur. Önsel olarak halkın iyi, yargıcın ise dürüst olduğunu kabul etmeyen her kurum çürümüştür.

XX.

Halkın hiç bir kesimi, tüm halkın gücünü kullanamaz; ama dile getirdiği istemler, genel iradenin oluşmasına katkı sağlayan istemler olarak

saygı ile karşılanır. Bu egemen topluluğun her kesimi iradesini sınırsız bir özgürlükle açıklayabilme hakkına sahiptir; oluşturulmuş her türlü makamdan tamamen bağımsızdır; kendi politikalarının ve kararlarının egemenidir.

XXI.

Bütün yurttaşlar, erdemleri ve yetenekleri dışında hiç bir ayırım gözetmeksizin ve halkın güveni dışında hiç bir nitelik aranmaksızın her türlü kamu görevine kabul edilirler.

XXII.

Bütün yurttaşlar, halk temsilcisi seçilme ve yasama faaliyetlerine katılmada eşit haklara sahiptir.

XXIII.

Bu hakların göstermelik ve eşitliğin hayal olmaması için kamu görevlilerine toplum tarafından maaş bağlanır; böylece kendilerinin ve ailelerinin geçimini tehlikeye sokmadan emekleriyle geçinen insanlar olarak yasanın her gerektirdiği durumda toplantılara katılmaları sağlanır.

XXIV.

Her yurttaş, yasanın sözcüsü ya da uygulayıcısı olan yüksek dereceli memurlara ve hükümet görevlilerine kutsal bir saygı göstermelidir.

XXV.

Hiç kimse, bir insanın özgürlüğüne, güvenliğine ve mallarına karşı, yasaların belirlediği durumlar ve emrettiği yollar dışında, yasa adına olsa bile bir eylemde bulunamaz.

Bunun tersi eylemler keyfi ve hükümsüzdür; yasaya duyulan saygının kendisi bu eyleme boyun eğmeyi yasaklar; eğer eylem şiddet kulla-

nılarak gerçekleştirilmeye çalışılırsa, yasa bu şiddete karşı güç kullanarak direnmeye izin verir.

XXVI.

Her bireyin, kamu erkini elinde bulunduranlara dilekçe verme hakkı vardır. Bu dilekçelerin muhataplan dilekçenin bahsettiği hususları karara bağlamak zorundadırlar. Dilekçe hakkı yasaklanamaz, sınırlandınlamaz ve kullananlar cezalandırılamaz.

XXVII.

Baskıya direnme, tüm insan ve yurttaş haklarının doğal sonucudur.

XXVIII.

Toplum üyelerinin herhangi biri baskıya uğradığında, toplumun bütünü baskı altında demektir. Toplumun bütünü baskıya uğradığında, toplum üyelerinin her biri baskı altındadır.

XXIX.

Hükümet halkın haklarını ihlal ettiğinde, ayaklanma, halk için ve halkın her bir bölümü için, en kutsal haktır ve en vazgeçilemez görevdir.

XXX.

Bir yurttaş toplumsal güvenceden yoksunsa, tüm haklarını kendi başına savunmak onun en doğal hakkıdır.

XXXI.

Her iki durumda da, baskıya karşı direnmenin yasal biçimlere sokulması, zorbalığın en incelmiş halidir.

XXXII.

Kamu hizmeti, ayrıcalık ya da ödül değil,

kamusal görevdir.

XXXIII.

Halk temsilcilerinin işledikleri suçlar en ağır biçimde ve kolayca cezalandırılmalıdır. Hiç kimse kendisinin diğer yurttaşlardan daha dokunulmaz olduğunu iddia edemez.

XXXIV.

Halkın, temsilcilerinin tüm faaliyetlerinden bilgi edinme hakkı vardır; temsilciler, halka yönetimleriyle ilgili eksiksiz bilgi vermek ve halkın yargısını saygıyla karşılamak zorundadırlar.

XXXV.

Tüm ülkelerin insanları kardeştir ve halklar güçleri oranında aynı devletin yurttaşlanymış gibi dayanışma içinde olmalıdırlar.

XXXVI.

Bir tek ulusu ezen, tüm uluslann düşmanı olduğunu açıkça ilan etmiş sayılır.

XXXVII.

Özgürlüğün gelişimini durdurmak ve insan haklarını ortadan kaldırmak için bir tek halka bile savaş açanlar, tüm halklar tarafından, yalnızca sıradan düşman olarak değil, katiller ve haydutlar sürüsü olarak geri püskürtülmelidir.

XXXVIII.

Tüm krallar, soylular, zorbalar, dünyanın egemeni insan soyuna ve evrenin yasa koyucusu doğaya karşı başkaldıran kölelerdir.

MÜLKİYETİN SINIRLANDIRILMASI ÜZERİNE*

24 Nisan 1793

Önce, sizin mülkiyet kuramınızı tamamlamak için gerekli bir kaç madde önereceğim. Bu söz kimseyi telaşlandırmasın: altından başka hiç bir şeye saygısı olmayan pis yürekliler, kaynakları ne denli kirli olursa olsun servetlerinize elimi sürmek istemem. Bunca konuştuğunuz tanım yasasının, düzenbazların budalaları dehşete düşürmek için uydurdukları bir hayalet olduğunu biliyor olmalısınız.

Şüphesiz, evrene zenginliğin paylaşımındaki aşın oransızlığın pek çok kötülük ve suçun kaynağı olduğunu göstermek için bir devrim ya-

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1903, t.. LXIII, p. 197-198.

pılmasına gerek yoktu; bununla birlikte, varlıkların eşit paylaşımının da bir hayal olduğundan eminiz. Kişisel olarak, özel mutluluğa toplumsal mutluluktan çok daha az gereksinme olduğuna inanırım; sorun zenginliği karalamak değil, yoksulluğu onurlu kılmaktır, Fabricius'un[1] saman kulübesinin Crassus'un[2] sarayına öykünmesine neden yoktur. Kendi adıma, Aristide'in[3], Atina Prytaneum'da[4] Cumhuriyet hesabına ve onu korumak için yetiştirilen oğullanndan biri olmayı, Xerxes'in[5], halkların aşağılanması ile bezenmiş ve toplumsal sefaletle ışıldayan tahtına oturmak için sarayın pisliklerı içinde doğmuş veliahdı olmaya yeğlerim.

O halde, mülkiyet hakkının ilkelerini dürüstlükle belirleyelim; insanların önyargıları ve kötülükleri bu hakları ne kadar kalın bir sis bulutuyla örtmüşse o kadar çok ilke gerekecektir.

Mülkiyetin ne olduğunu şu insan eti satıcısına sorunuz; o, adına gemi dediği ve içine canlıyı andıran insanları zincirleyip depoladığı bu tabutu göstererek: "İşte mallarım; onları kelle başına şu kadara satın aldım" diyecektir. Geniş toprakları ve kulları (*vassal*) olan ya da bunları yitirince evrenin başına yıkıldığını düşünen beyzadenin ağzını ararsanız, size mülkiyetle ilgili benzer fikirler sunacaktır.

Kapet[6] hanedanının yüce üyelerine sorunuz; size, tartışmasız biçimde, mülkiyet haklarının en kutsalının, ilkçağlardan beri ellerinde tuttukları, Fransa topraklarında yaşayan yirmi beş milyon insanı, yasal ve monarşik yetkilerle ezmek, aşağılamak ve zulmetmek için keyiflerine göre kullandıkları kalıtsal bir hak olduğunu söyleyeceklerdir.

Tüm bu kişilerin gözünde, mülkiyet hiç bir ahlaksal ilkeye dayanmaz. Her türlü adalet ve

adaletsizlik kavramını dışlar. Peki sizin Haklar Bildirgeniz niye aynı hatayı sergiliyor?

Özgürlüğü, insanoğullarının birinci varlığı, onun doğadan gelen haklarının en kutsalı olarak tanımlarken, haklı olarak sınırlarının başkalarının hakları olduğunu söylemiştiniz. Peki bu ilkeyi, sanki doğanın sonsuz yasaları insanlar arasındaki sözleşmelerden daha az dokunulmazmış gibi, toplumsal bir kurum olan mülkiyete niye uyarlamadınız? Mülkiyet hakkının kullanımına en büyük özgürlüğü vermek üzere maddeleri peş peşe sıraladınız, ama onun meşruiyeti konusunda tek söz bile etmediniz. Böylece Bildirgeniz, insanlar için değil, zenginler için, *accapareurs*[7] için, spekülatörler için ve zorbalar için yapılmışa benzedi. Bu hataları düzeltmeniz için size, aşağıdaki gerçekleri onaylamanızı öneriyorum.

VI. Mülkiyet, her yurttaşın, yasayla güvence altına alınmış olan güzelliklerden kendi payına düşeni alma ve bunu kullanma hakkıdır.

VII. Mülkiyet hakkı, tüm haklar gibi, başkalarının haklanna saygı gösterme zorunluluğuyla sınırlıdır.

VIII. Bu hak, diğer insanların güvenliğine, özgürlüğüne, yaşama hakkına, mülkiyet hakkına zarar veremez.

IX. Bu ilkeyi ihlal eden her türlü mal ticareti, temelden haksız ve ahlaksızdır.

Bir de vergiden söz ederek, sadece halkın ya da temsilcilerinin arzusundan türetilebileceği yolundaki tartışılmaz ilkeyi yerleştirmek ister görünüyorsunuz, ama insanlığın çıkarlarının gerektirdiği düzenlemeyi unutuyorsunuz, artan oranlı vergi esasını unutuyorsunuz. Oysa, kamusal katkı konusunda yurttaşlara, zenginlik derecelerine göre artan oranlı, yani toplumdan sağladıkları yarar-

lar oranında kamu harcamalarına katılma zorunluluğunu getiren ilkeden daha çok eşyanın doğasına ve sonsuz adalete uygun bir başka ilke var mıdır?

Bu durumu aşağıdaki ifadeyle düzenlenecek bir maddeyle kayda geçirmenizi öneriyorum:

"Gelirleri, geçimleri için gerekli olanı aşmayan yurttaşlar kamu harcamalarına katılma yükümlülüğünden muaf olmalıdır. Diğerleri servetlerinin boyutuna göre artan oranda bu harcamalara katılmak zorundadırlar."

Ayrıca Komite, tüm insanları ve ulusları birleştiren kardeşlik görevlerini ve onların karşılıklı yardımlaşma haklarını da tamamen unutmuş; halkların zorbalara (tiranlara) karşı sonsuz birliğinin temellerini yok saymış; bildirgeniz sanki doğanın dünyayı kendilerine yurt olarak verdiği büyük aile için değil de, yerkürenin bir köşesindeki ağıla sokulmuş insan sürüsü için yapılmış gibi. Bu büyük boşluğu aşağıdaki maddelerle doldurmanızı öneriyorum; bunlar size halkların saygısını kazandıracaktır, ama krallarla dönüşü olmayan bir biçimde aranızı açmak gibi bir sakınca barındırdıkları da gerçektir. Bu sakıncanın beni korkutmadığını itiraf etmeliyim; onlarla barışmak istemeyenleri de korkutmayacaktır.

XXXV. Tüm ülkelerin insanları kardeştir ve halklar güçleri oranında aynı devletin yurttaşlarıymış gibi dayanışma içinde olmalıdırlar.

XXXVI. Bir tek ulusu ezen, tüm ulusların düşmanı olduğunu açıkça ilan etmiş sayılır.

XXXVII. Özgürlüğün gelişimini durdurmak ve insan haklarını ortadan kaldırmak için bir tek halka bile savaş açanlar, tüm halklar tarafından, yalnızca sıradan düşman olarak değil, katiller ve

haydutlar sürüsü olarak geri püskürtülmelidir.

XXXVIII. Tüm krallar, soylular, zorbalar, dünyanın egemeni insan soyuna ve evrenin yasa koyucusu doğaya karşı başkaldıran kölelerdir.

ÖLÜM CEZASI ÜZERİNE*

30 Mayıs 1791
Kurucu Meclis'te yasa tartışmalarına müdahalesi

Argos kentinde ölüme mahkum edilen yurttaşlarla ilgili haberler Atina'ya ulaştığında, halk tapınağa koşup, Atinalıları acımasız ve korkunç düşüncelerden koruması için tanrılara yalvardı. Ben, tanrılara değil, yasa koyuculara –insanların kutsal emir kabul ettiği ölümsüz yasaların kurumları ve yorumcularına–, kendi ahlak değerlerinin ve yeni anayasanın reddettiği hukuki cinayetleri emreden kanlı yasaları Fransız yasa kitaplarından silmeleri için ricaya geldim. Size iki kesin iddiayı kanıtlamak istiyorum: 1. Ölüm cezasının temelde adaletsiz olduğunu, 2. Cezaların en

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1887, t.. XXVI, p. 622-623.

caydırıcısı olmadığını ve suçlan engellemek yerine çoğalttığını.

Sivil toplumun dışında, amansız bir düşman benim yaşamımı tehdit ederse, ya da yirmi sefer kovduğum halde, tekrar gelip benim ellerimle işlediğim tarlayı yerle bir ederse, o zaman onunkine karşı sadece kendi bireysel gücüm olduğundan, ya mahvolacağımdır ya da onu öldüreceğimdir. Bu durumda doğanın yasaları beni haklı bulur ve onaylar.

Ama toplum içinde, herkesin tüm güçleri, tek kişiye karşı silahlandığında, hangi adalet ilkesi ona diğerini öldürme yetkisi verir? Hangi gereklilik öldürenin suçunu bağışlar? Ele geçirdiği düşmanlarını öldüren bir fatihe barbar denilir. Silahsızlandırıp cezalandırabileceği bir çocuğu boğazlayan yetişkin bir adam, bir canavar olarak görülür.

Toplum tarafından mahkum edilmiş bir suçlu, yenilmiş ve güçsüzleştirilmiş bir düşmandan başka bir şey değildir. Toplum karşısında o suçlu, yetişkin insan karşısındaki bir çocuktan daha zayıftır.

(Salondan homurtular... Bay L'Abbé Maury yerinden konuştu: "Bay Robespierre fikirlerini Bondy ormanında açıklasa daha iyi eder...")

Benim savunduğum ilkeler, pek çok önemli kişinin benimsediği ilkeleridir. Onlar, Bay Maury gibi, bana bu özdeyişleri Bondy ormanlarında açıklayın demezlerdi.

O halde, gerçeğin ve adaletin gözünde, törenlerle gerçekleştirilen bu ölüm sahneleri, alçak bir suikasttan başka bir şey değildir; bireyler tarafından değil, yasal usulleri kullanan tüm ulus tarafından işlenen resmi bir cinayetten başka bir

şey değildir. Bu yasalar ne denli acımasız ne denli saçma olursa olsun şaşırmayın. Onlar, birkaç zorbanın insan ırkını aşağıya çekmede kullandıkları zincirler, ona boyun eğdirten silahlardır: kanla yazılmışlardır. Bir Roma yurttaşının öldürülmesine izin verilemez; bu halkın onayladığı bir yasadır. Ama Sylla[8], iktidara geldikten sonra, "*bana karşı silahlanmış herkes, ölümü hak eder*" demiştir. Octavianus[9] ve cinayetlerine ortak olan arkadaşları, bu yasayı onaylamışlardır.

Tiberius[10] döneminde Brütüs'ü övmek ölümle cezalandırılan bir suçtu. Caligula[11], heykelinin önünde soyunan herkesi, kutsal şeylere saygısızlık yaptıklan için ölüme mahkum ederdi. Zorbalar "*lèse-majesté*"* –sıradan ya da kahramanca her türlü eylem– suçu icat ettikleri zaman, "*lèse-majesté*" suçu işlemeyi göze almaksızın ölümden daha yumuşak bir cezanın gerektiğini kim düşünmeye kalkışabilirdi?

Despotizmin ve bilgisizliğin ucube birliğinden doğan fanatizm, kutsal "*lèse-majesté*" suçuyla birlikte fanatizm çılgınlığında öç alan tann projesini tasarladığı zaman, ona bir de kan sunması ve böylece hiç değilse kendi görüntüsü olduğunu söyleyen canavarların düzeyine koyması gerekmez miydi?

Eski ve barbar usullerin taraftarları, ölüm cezasının gerekli olduğunu söylüyorlar. Ölüm cezası olmaksızın suçları önleyecek yeterli güçte fren yoktur diyorlar. Bunu size kim söyledi? İnsan duyarlılığı üzerinde etkin olabilecek ceza yasalarının dayanaklarını hesaba kattınız mı? Ne yazık ki, ölüme gelene kadar, insanın dayanamayacağı fiziksel ve ahlaki kaç acı vardır?

* Majesteye hakaret.

Yaşama arzusu, insan kalbinin efendisi, tutkuların en buyurganı olan özsaygıya yenik düşer. Toplumsal insan için tüm cezaların en zoru, utançtır, kamuoyunun ezici lanetinin tanıklığıdır. Yasa koyucu, yurttaşları bunca duyarlı yerlerinden ve bunca yoldan vurabilmesi mümkünken, nasıl olup da kendisini ölüm cezasıyla sınırlandırabilir? Cezalar, suçluya eziyet çektirmek için değil, ama cezalandırılma korkusuyla suçu önlemek için konulmuşlardır.

Kendi yetkisi dahilindeki yumuşak araçlar yerine ölümcül ve canavarca cezaları tercih eden yasa koyucu, kamu duygusunu açıkça çiğner ve yönettiği halkın arasında ahlaki duyarlılıkları törpüler; acımasız cezaları sürekli kullanarak öğrencilerinin ruhunu alıklaştıran ve alçaltan beceriksiz bir öğretmen gibi, hükümetin zembereğini güçlü biçimde kurmak isterken, onu aşındırır ve zayıflatır.

Bu cezayı kabul eden yasa koyucu şu koruyucu ilkeden vazgeçmiş olur: suçları önlemenin en etkin yolu, onları ortaya çıkaran değişik tutkuların niteliğine uygun cezalar üretmek ve böylece bir anlamda kendilerinin kendileri tarafından cezalandırılmalarını sağlamaktır. Bu ilkeden vazgeçerse, tüm fikirleri birbirine karıştırmış, tüm ilişkileri bozmuş, ceza yasalarının amacına açıkça ters düşmüş olur.

Ölüm cezası gereklidir diyorsunuz. Eğer bu gerçekse, o zaman niçin pek çok halklar ondan vazgeçebildiler? Hangi yazgı onları en bilge, en mutlu ve en özgür yaptı? Eğer ölüm cezası, büyük suçları önleyen en akıllı yolsa, o zaman onu benimseyen ve kullanan halklar arasında büyük suçlar çok ender olarak ortaya çıkması gerekir. Ama gerçekler tam tersidir. Japonya'ya bakalım:

ölüm cezası ve işkence hiç bir yerde orada olduğu kadar yaygın değildir. Başka hiç bir yerde o kadar çok ve o kadar iğrenç suçlar işlenmez. Sanki Japonlar kendilerini iğrendiren ve tiksindiren barbar yasalarla bir vahşet yarışına girmek istiyorlar gibi.

Cezaların ölçülü olduğu, ölüm cezasının ya son derece nadir olduğu ya da hiç bilinmediği Yunan cumhuriyetlerinde, kanlı yasalarla yönetilen ülkelerden daha çok suça ve daha az erdeme mi rastlanıyordu? Zafer günlerinde, Porcia yasası[12] krallar ve *desarnvirlerin*[13] koyduğu ağır cezaları iyice hafiflettiğinde, Roma'nın, cezaları koyan Sylla döneminden ve cezaları zorbalıklarına layık bir sertliğe ulaştıran imparatorlar döneminden daha fazla mı suça bulandığını sanıyorsunuz?

Rusya'yı yöneten despot, milyonlarca insanı mutlak erkin boyunduruğunda yaşatması suçunun kefaretini ödemek istercesine insani ve felsefi bir eylemle ölüm cezasını tamamen kaldırdıktan sonra Rusya altüst oldu mu?

Adaletin ve aklın sesine kulak verin. O ses, insanlığın yargılarının, toplumun hata yapmakta olan başka insanlar tarafından mahkum edilen bir adamı öldürmesine yetecek kadar kesin olamayacağını haykırır. Siz, en mükemmel yargı düzenini tasarımlayabilseniz bile, en dürüst ve en aydın yargıçları bulsanız bile, yine de hataya ya da önyargıya bir alan kalacaktır. Niçin bunları düzeltme yollarını kendinize yasaklıyorsunuz? Niçin kendinizi ezilen masumiyete kurtarıcı bir el uzatma olanağından mahrum bırakıyorsunuz? Boş bir gölgeye, bir avuç duyarsız küle atfettiğiniz bu yararsız pişmanlıklar, aldatıcı iyileştirmeler neye yarar! Onlar, sizin ceza yasalarınızın barbar yüzsüzlüğünün hüzünlü tanıklarıdır. İşlediği suçun ceza-

sını pişmanlıkla ya da erdemli eylemlerle çekme olanağını bir insanın elinden almak; erdemi, özsaygıyı tekrar kazanmasının yollarını acımasızca kapatmak, onun soyunu aşağılamak, şöyle söylemek gerekirse, onu suçunun lekesiyle mezara sokmak, benim gözümde, vahşetin en dehşet verici inceltilmişliğidir.

Bir yasa koyucunun ilk yükümlülüğü, her tür özgürlüğün, her tür toplumsal mutluluğun kaynağı olan kamu törelerini biçimlendirmek ve korumaktır. Özel bir amaca doğru giderken, bu genel ve özsel amaçtan uzaklaşırsa, hataların en adisini ve en korkuncunu işler. Demek ki, yasa halka daima adaletin ve aklın en an modelini sunmak zorundadır. Eğer bu töreleri betimleyen güçlü, sakin ya da ılımlı sertliğin yerine öfkeyi ve intikamı koyarlarsa, eğer töreler, dökülmesini önleyebilecekleri ve teşhir etmeye haklan olmayan insan kanını dökerlerse, halkın gözünde işkence görmüş cesetler ve zalim sahneler olarak kalırlarsa, işte o zaman adil ile adil olamayan fikri yurttaşların kalbinde yer değiştirir; ve töreler toplumun bağrında, birbirini üreten yırtıcı önyargılar yeşertir. İnsan, artık insan için pek o kadar kutsal bir nesne olmaz: kamusal otorite yaşamıyla oynayabildiğinde onun haysiyetinin büyüklüğü konusundaki fikrimiz değişir. Yasa uygulamalı bir örneğini verince ve bunu gözler önünde sergileyince, cinayet fikri çok daha az korku verir. Suç, ancak yine başka bir suçla cezalandırılabildiği zaman yarattığı korku azalır. Her biri diğerine mutlak olarak karşıt olan, cezanın etkinliği ile sertlikte aşırıya kaçmayı birbirine karıştırmaktan kaçınınız. Her şey ölçülü yasaları destekliyor; her şey acımasız yasaların aleyhine çalışıyor.

Görülüyor ki, özgür ülkelerde suç, daha sey-

rektir ve ceza yasaları daha yumuşaktır. Özgür ülkeler insan haklarına saygı gösterir ve bunun sonucu olarak yasaları adildir. Bu durum, yasaların aşırı sertlikle insanlığa saldırdığı yerde, insanlık onurunun tanınmadığının ve yurttaşın onurunun ise hiç olmadığının açık kanıtıdır. Bu, yasa koyucunun kölelere hükmeden ve onları kendi keyfine göre acımasızca cezalandıran bir efendi olduğunun kanıtıdır.

Sonuç olarak, ölüm cezası yürürlükten kaldırılmalıdır.

KRALIN YARGILANMASI ÜZERİNE*

3 Aralık 1792

Yurttaşlar,

Meclis, farkında olmaksızın gerçek sorudan çok uzaklaştırıldı. Burada bir duruşma yok. Louis sanık değil. Siz de yargıç değilsiniz. Siz sadece devlet adamları ve ulusun temsilcilerisiniz ve olmalısınız. Siz bir insanın lehinde veya aleyhinde bir hüküm vermeyeceksiniz, ama kamu esenliğinin bir ölçütünü kullanacak, ulusal yetkinin bir eylemini gerçekleştireceksiniz. Bu cumhuriyette devrik bir kral sadece iki durumda işe yarar: devletin istikrarını bozmak ve özgürlüğü tehdit etmek ya da istikrarı ve özgürlüğü pekiştirmek.

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1887, t. LIV, p. 74-77.

Şimdi ben iddia ediyorum ki, şu ana kadar yaptığınız görüşmeler bu amacın tam tersine doğru yol alıyor. Doğrusu, genç cumhuriyeti pekiştirmek için belirlenecek sağlıklı politikanın ne olduğuna karar vermektir. Amaç, halkın kalbinin derinliklerine krallığın aşağılık bir şey olduğunu kazımak ve kralın yandaşlarını sersemletmektir. Eğer kişi kendi suçunu evrene bir sorun olarak sunarsa, kendi amacını, Fransız halkının temsilcilerini meşgul eden en önemli, en ciddi, en zor görüşmelerin konusu olarak gösterirse, kendisinin olduğu şeyin sadece anıları ile yurttaşların onuru arasında ölçülemez bir aynm ortaya koyarsa, onun neden özgürlük için hala bir tehdit oluşturduğunun sırn bulunmuş olur.

Louis kraldı ve cumhuriyet kuruldu; sizin tartıştığınız ünlü soru sadece bu sözcüklerle karara bağlandı. Louis, işlediği suçlardan dolayı taht-tan indirildi. Louis, Fransız halkını isyancılıkla suçladı; onları evcilleştirmek için kendi yandaşı zorbaların ordularının yardımını istedi; zafer ve halk ise, onun isyancı olduğuna karar verdi. Bu yüzden Louis artık yargılanamaz; ya o mahkum edilmiştir ya da Cumhuriyet masum değildir. Hangi biçimde olursa olsun XVI. Louis'nin yargılanmasını önermek, krallığa ve meşru despotizme geri dönmek demektir; karşı-devrimci bir düşüncedir, devrimi sorgulamak demektir.

Gerçekte, eğer Louis mahkemeye çıkartılırsa, aklanabilineceğini; hatta masum kabul edilebileceğini söylüyorum! Ama eğer Louis aklanırsa, eğer Louis masum kabul edilirse, o zaman devrim ne olur?

Eğer Louis masumsa, özgürlüğün bütün savunucuları sadece iftiracılar olur. İsyancılar, gerçeğin dostları ve ezilen masumiyetin savunucula-

nydılar, yabancı sarayların bildirileri sadece egemen kesime karşı meşruiyet itirazlarıdır. Eğer Louis'nin hapsedilmesi bile yasal olmayan bir eziyetse; federaller, Paris halkı, tüm Fransız krallığının yurtseverleri suçludurlar. Ve doğanın mahkemesinde görülen suç ve erdem arasındaki, özgürlük ve zorbalık arasındaki bu büyük dava, sonuçta suçtan ve zorbalıktan yana karara bağlanacaktır!

Yurttaşlar, dikkatli olun, yanlış düşüncelerle kandırılıyorsunuz. Medeni ve yazılı hukukun kuralları ile ulusların hukuk ilkelerini birbirine karıştırıyorsunuz; yurttaşların kendi aralarındaki ilişkisi ile uluslann kendilerine karşı komplo düzenleyen düşmanlarla olan ilişkisini birbirine karıştırıyorsunuz. Sizler, devrimdeki bir halkın durumu ile kurulu bir iktidara sahip bir halkın durumunu karıştırıyorsunuz; belli bir iktidar altında bir kamu görevlisini cezalandıran bir ulus ile iktidarı deviren bir ulusu karıştırıyorsunuz. Olağanüstü bir durumu, alışılagelen düşüncelerle bize asla uygun düşmeyen ilkelerle bağdaştırmaya kalkıyoruz.

Suçlann tek tip kurallarla yargılanmasına alışık olduğumuz için, doğal olarak herhangi bir biçimde ulusun kendi haklarına tecavüz eden bir kişiyi cezalandırmasının farklı durumlarının olabileceğine inanmama eğilimindeyiz, ve bir jüri, bir mahkeme, bir duruşma görmedikçe adaletin bulunamayacağına inanıyoruz. Hatta bu terimlerin bizim normal olarak kullandığımız terimlerden farklı fikirlere uygun olduğunu gördüğümüzde de hayal kırıklığına uğruyoruz. Alışkanlığın doğal egemenliği öylesine büyük ki, en keyfi sözleşmeleri, bazen en çürümüş kurumları, gerçeğin ya da yanlışın, adaletin ve adaletsizliğin mutlak ölçütü olarak görüyoruz. Dahası despotizmin yarattı-

ğı önyargıların pek çoğuna hala bağlı olduğumuzu bile düşünmüyoruz; o kadar uzun süre onun boyunduruğu altındaydık ki, aklın sonsuz ilkelerine kendimizi zorlayarak ulaşabiliyoruz; tüm yasaların yüce kaynağı, bize yasadışıymış gibi görünüyor ve doğanın değişmez düzeni bile, bir düzensizlik olarak görünüyor. Büyük bir halkın muhteşem hareketi, erdemin yüce coşkusu, kimi zaman bir volkan patlaması ya da politik toplumun yıkımı gibi görünüyor; ahlakımızın zayıflığı ve ruhlarımızın çürümüşlüğü ile ilkelerin ve özgür bir iktidar kurma cüretimizle belirlenen enerjinin saflığı arasındaki bu çelişki, kesinlikle bizim canımızı sıkan sorun bile değil.

Eğer bir ulus, isyan hakkını kullanmışsa, zorbalıktan doğal duruma geri dönmüş demektir. Böyle bir durumda zorba, toplumsal sözleşmeden nasıl yararlanmaya kalkabilir? Zorba, zaten onu yok etmiştir.

Ulus, bu toplumsal sözleşmenin yurttaşlar arasındaki ilişkileri ilgilendiren her şeye uygulanabileceğini düşünerek, onu koruyabilir; ama zorbalığın ve ayaklanmanın sonucu olarak sözleşmenin zorbayla ilgili olan tarafı yırtılıp atılmıştır; karşılıklı savaş durumuna geçilmiştir. Mahkemeler ve yasal süreçler sadece aynı saflarda yer alanlar için geçerlidir.

(Eski) Anayasanın bu yeni düzene yol göstereceğini varsaymak kaba bir çelişkidir; onun kendi kendine varlığını sürdürebileceğini varsaymakla aynı anlama gelir.

Onun yerine hangi yasalar geçti?

Toplumun kuruluşuyla ilgili olan doğanın yasaları, halkın kurtuluş yasaları.

Zorbayı cezalandırma hakkı ile onu tahttan indirme hakkı, aynı şeydir ve aynı biçime sahiptir.

Zorbayı yargılamak, ayaklanmadır; karar, onun iktidarını yıkmaktır; hüküm, halkın özgürlüğü ne gerektiriyorsa odur.

Halklar mahkemeler gibi karar vermezler; hüküm vermezler, onlar şimşeklerini yağdırırlar; kralları mahkum etmezler, hiçliğe gönderirler ve halkın bu adaleti, mahkemelerinki kadar adildir, geçerlidir.

Eğer halklar kendilerini ezenlere karşı silahlanmışlarsa, kendilerine yeni tehlikeler yaratacak bir başka cezalandırma yolunu benimsemeleri nasıl beklenebilir?

Kendimizi bizi ilgilendirmeyen, bizimle ilgisi olmayan yabancı örneklerle yanılttık. Eğer Cromwell, kendisinin egemen olduğu bir mahkemede Charles I'i yargılattıysa, eğer Elizabeth, aynı biçimde İskoçya kraliçesi Mary'i yargılattıysa, halkın değil, kendi yandaşlarının tuzağına düşürülen bu zorbaların yargılanması, değişik illüzyonlarla kamuoyunun yanıltılması çabalarının ürünüdür. Orada ne ilkeler, ne de özgürlük sorunu vardır, orada hile ve entrika söz konusudur. Ama halk! O, kendi mutlak iktidarıyla desteklediği adalet ve akıldan başka hangi yasayı izleyebilir?

Hangi cumhuriyette zorbayı cezalandırma zorunluluğu tartışma konusu oldu ki?

Tarquinus'u[14] mahkemeye mi çıkarttılar? Romalılar, kendilerini onun savunucusu olarak ilan etmeye cüret etselerdi Roma'da ne söylenirdi? Peki biz ne yapıyoruz? XVI. Louis'yi savunsunlar diye her taraftan avukatlar çağırıyoruz.

Biz, bütün özgür halklar tarafından en büyük suç olarak görülecek şeyi yasal kural haline getiriyoruz. Biz, yurttaşları alçaklığa ve ihanete teşvik ediyoruz.

Bir gün kendimizi Louis'yi savunanlar yurt-

taşlık tacıyla ödüllendirirken bulacağız. Eğer onlar bu davada savunma yaparlarsa, zafer kazanabileceklerini de umacaklardır. Aksi halde dünyaya sadece komedi sergilemiş olurlar. Ve biz cumhuriyet sözcüğünü kullanmaya cüret ediyoruz! Değişik biçimlerden söz ediyoruz, çünkü ilkelerimiz yok; kendi nezaketimizle kendimizi övüyoruz, çünkü enerjimiz eksik; yanlış insanlıkla gösteriş yapıyoruz, çünkü gerçek insanlık duygusu bize yabancı; kralın gölgesine saygı gösteriyoruz, çünkü halka nasıl saygı göstereceğimizi bilmiyoruz; ezenlere şefkat gösteriyoruz, çünkü ezilenlerin kalbimizde yeri yok.

Gelelim XVI. Louis'nin yargılanmasına!

Ama bu yargılama, bir mahkemede ya da bir mecliste isyan çağrısı değilse nedir? Eğer bir kral halk tarafından yok edilmişse, onu diriltmeye kimin hakkı var; kim isyan ve sorunlar için yeni bahaneler uydurabilir, ve bu şema başka hangi sonuçlara yol açabilir? XVI. Louis şampiyonası düzenleyerek, özgürlüğe karşı despotizmin kavgasını yeniden başlatıyorsunuz, cumhuriyete ve halka karşı suçlamada bulunma hakkını tanıyorsunuz; eski despotun savunma hakkıyla, bu davayla bağlantılı olmayan herşeyi söyleme hakkını vermiş oluyorsunuz. Tüm tarafları yeniden uyandırıyorsunuz, sindirilmiş kralcılığı yeniden canlandırıyorsunuz, onları cesaretlendiriyorsunuz. Bu durumda, halk, istediği gibi onun yanında ya da karşıtında yer alabilir; onun savunucularının sizin kürsünüzde, sizin parlamentonuzda, her yerde açıkça kendi iddialarını tekrarlamalarından daha doğal ve daha meşru ne olabilir ki. Bu nasıl bir cumhuriyettir ki, beşikteyken boğulabilsin diye kendi kurucuları tarafından her yerde düşmanlar yaratılsın!

Bakın, bu sistem hızlı ilerlemeler kaydetmiştir. Geçen Ağustos ayı boyunca krallığın tüm yandaşları gizlenmek zorunda kaldılar; XVI. Louis'yi savunmaya kalkan her kişi hain olarak cezalandırıldı. Bugün ceza görmeksizin pervasızca başlarını kaldırabiliyorlar. Bugün aristokrasinin gözden düşmüş yazarları bile cesaretle ve utanmazlıkla zehirli kalemlerini ellerine alıyorlar.

Bugün tüm saldırıların kışkırtıcısı olan küstah yazılar, sizin oturduğunuz şehri, 83 ili ve hatta bu özgürlük mabedini bile istila ediyor. Bugün sizin bilginiz olmaksızın bu duvarların içinde korunan ve yasalara aykırı biçimde silahlandırılmış insanlar, bu şehrin sokaklarında XVI. Louis'nin serbest bırakılması için gösteriler düzenlediler.

Bugün Paris, kendi bağrında, ulusun adaletinden onu kurtarmak için toplanmış insanları barındırıyor.

Bize kalan tek şey ise, bu binayı, krallık adına yay gerenlere açmaktan ibarettir. Diyorum ki, bugün Louis halkın temsilcilerini bölüyor; ondan yana, ona karşı konuşuluyor. İki ay önce kim tahmin edebilirdi ki, iki ay sonra onun dokunulmazlığa sahip olup olmadığının tartışılacağını? Ama Konvansiyon'un bir üyesi, yurttaş Pétion[15], kralın yargılanıp yargılanamayacağı sorusunu ciddi ve öncelikli bir görüşme konusu olarak ortaya attığından beri, Kurucu Meclis'teki komplocular, dokunulmazlığı, ön yargılama adı altında, onun son saldırılarını gizleyen bir örtüye dönüştürdüler.

Ey cürüm! Ey namussuzluk!

Fransız halkının parlamentosunda XVI. Louis'yi öven konuşmalar bir kez daha yankılandı! Zorbanın erdemlerini ve iyiliklerini öven konuşmalar duyduk! En iyi yurttaşların onur ya da özgürlüğünü, alınan kararın adaletsizliğinden kurtarma-

ya çalıştık. Diyorum ki, özgürlüğün en içten savunucuları olarak bilinen halkın temsilcilerine karşı, büyük bir neşe içinde, en iğrenç iftiraların atıldığını gördük. Bu meclisin üyelerinin bir bölümünün diğer bölümü tarafından, doğrudan aptallıkla ve ahlaksızlıkla itham edildiğini gördük. Zorbanın davası o denli kutsaldı ki, uzun boylu ya da özgürce tartışılamazdı bile. Bu bizi neden şaşırtsın ki? Bu ikili durumun tek nedeni var. Louis'den çıkarı olanlar ya da onu gibiler, onun ikinci kez cezalandırılmasını talep eden halkın temsilcilerinin kanını istiyorlar; sadece kralı destekleyerek yumuşamış olanları affedebilirler.

Halkın savunucularını katlederek halkı yeniden zincire vurma planından bir an bile vazgeçtiler mi? Ve hatta bugün medeni haklarından yoksun bırakılmış tüm hainler, anarşist ve kışkırtıcı olarak bilinenler, kendi alçakça sistemlerinin bizce bilinen sorunlarını tahrik etmeyecekler mi?

Eğer onlara inanırsak, mahkeme bir kaç ay sürecektir; en fazla gelecek bahara kadar, yani despotların bize karşı genel saldırıya geçebilmeleri için gerekli olan zamana kadar.

Peki bu komplocuların önlerinde açılmış olan kariyer ne? Entrikaların ve aristokrasinin ziyafet sofrasında ne var?

Şöyle ki, zorbanın tüm yandaşları, bir yandan altınlarıyla sadakati satın alırken, diğer yandan Louis'nin kaderini belirleyecek mahkeme yüz-üzlüğünden cesaret alıyorlar, ve yabancı orduların yardıma gelecek olması karşı-devrimcileri cesaretlendiriyor.

Ey yüce tanrı!

Despotizmin bütün vahşi güruhları, XVI. Louis'nin adına tekrar anayurdumuzun bağrını parçalamaya hazırlanıyorlar. Louis, hala zindanın

derinliklerinden bizimle savaşıyor; ve halk onun suçluluğundan, ona düşman muamelesi yapılmasından şüphe duyuyor; yasalara göre mahkum edilmesini talep ediyor.

Onu desteklemek için anayasadan yararlanmaya çalışılıyor. Burada bu tür karşı çıkışlarla mücadele etmeyi küçümsemeyenlerin geliştirdiği bütün karşı gerekçeleri yinelemekten uzak duracağım. Sadece bu gerekçelerle hala ikna edilmemiş olanlar için tek bir söz söyleyeceğim. O Anayasa, sizin yaptığınız herşeyi yasaklıyordu. Eğer Louis, sadece tahtan çekilmeye zorlanarak cezalandırılacak olsaydı, onu yargılamaksızın onun hakkında hüküm veremezdiniz. Onu hapiste tutmaya hiç bir hakkınız yok. Onun ise, serbest bırakılmaya, tutsaklığı için faizleriyle birlikte tazminat talep etmeye hakkı var. O anayasa sizi mahkum ediyor, XVI. Louis'nin ayaklarına kapanıp, sizi bağışlaması için yalvarınız!

Kişisel olarak, bu meşruiyet safsatalarını daha fazla ciddiye alıp tartışmaktan utanıyorum. Bunlar, okul ya da saray sıralarında, daha çok da Londra, Viyana ve Berlin kabinelerinde tartışılacak şeyler.

Bu tartışmanın bir skandal olduğunu daha fazla söylemek istemiyorum.

"Bu büyük bir davadır; bilgece ve sakince bir ölçülülükle karar verilmesi gereken büyük bir davadır" deniliyor. Onu siz büyük bir dava yapıyorsunuz! Diyorum ki, siz onu bir dava konusu yapıyorsunuz. Onda büyük denilebilecek ne buluyorsunuz? Zorluk mu var? Hayır.

Kişiliği mi? Özgürlük açısından, ondan daha aşağılık kimse yok; insanlık açısından, ondan daha suçlu kimse yok. O, sadece kendisinden daha suçlu olanları etkileyebilir.

Sonucun işe yararlılığı mı onu büyük yapıyor? İşte size bu işi hızla bitirmeniz için bir neden daha.

Büyük dava, ulusal yasa taslağıdır; zorbalığın ezdiği yoksul insanlar için büyük bir davadır. Bizim sürekli uyarılarımıza rağmen, onu sürekli ertelemenizin nedeni ne? Kamuoyunu incitmekten mi korkuyorsunuz? Sanki halk, temsilcilerinin zayıflığından ya da ihtiraslarından korkmuyormuş gibi; sanki halk, despotlara körü körüne bağlı aşağılık kölelermiş gibi, ve ne pahasına olursa olsun aşağılık ve hizmetçi olmak isteyen bir sürüymüş gibi.

Siz kamuoyundan söz ediyorsunuz, oysa onu yönlendirmek ve güçlendirmek sizin göreviniz değil mi?

Size karşı birleşmiş yabancı kralları hoşnut edememekten mi korkuyorsunuz?

Ah, evet! Hiç şüphesiz onlardan korkuyormuş gibi görünerek, onları yeneceğinizi düşünüyorsunuz! Avrupa'nın despotlarının hain komplolarını başarısızlığa uğratmanın yolu, onların suç ortağına boyun eğmekten geçiyor!

Yabancı halklardan mı korkuyorsunuz? O halde, siz hala zorbalığın doğal şefkatine inanıyorsunuz!

Niçin insan ırkını özgürleştirmenin onurunu kazanmaya çabalamıyorsunuz ki? İnsanlık haklarının ilanıyla şaşırmamış ulusların, en acımasız baskıcılardan birinin yola getirilmesinden dehşete düşeceğini hangi çelişkiyle öngörüyorsunuz?

Sonuç olarak diyoruz ki, gelecek kuşakların yargısından korkuyorsunuz? Evet, gelecek kuşaklar sizin kaypaklığınıza ve sizin zayıflığınıza gerçekten şaşıracaklardır, ve bizim evlatlarımız,

kendi babalarının önhükümlerine ve önyargılarına güleceklerdir.

Biz dedik ki, bu sorunun derinliğine gidebilmek için dehaya ihtiyaç var; ben iddia ediyorum ki, sadece dürüstlüğe ihtiyaç var. Söz konusu olan, aydınlanmaktan daha çok gönüllü körlükten kaçınma sorunudur.

Neden bir an için bize açık görünen bir şey, bir başka an karanlık görünür? Neden halkın sağduyusuyla kolayca karar verdiği şey, onun temsilcileri için çözülemez bir soruna dönüşüyor? Evrensel koşullardan ayrı bir arzuya ve genel isteğe aykırı bir isteğe sahip olma hakkımız var mı?

Kralın dokunulmazlığını savunanlardan duyuyorum ki, kendimin bile ifade etmekte duraksadığım cüretkar bir ilke oluşturuyorlar. Onlar diyor ki, 10 Ağustosta erdemli bir davranışta bulunan XVI. Louis'yi kurban etmişlerdir. Ama bu düşüncenin tek temeli, sadece XVI. Louis'nin suçları ve halkın haklarında bulunabilir. Aradan geçen üç ay, onun suçlarını ya da halkın haklarını mı değiştirdi? O zaman o, kamunun öfkesinden kurtarıldıysa, onun cezasının, ulus adına Konvansiyon tarafından resmen tayin edilmesinin, insanlık düşmanlarına karşı çok daha etkili olacağı içindir. Ama onun gerçekten suçlu olup olmadığının ya da cezalandırılıp cezalandırılmayacağının sorgulanması, Fransız halkına verilen sözlere ihanet demektir.

Muhtemelen ulusal adaletin işlevini özel birinin yerine getirmesinden üzüntü duymayacak, Meclisi kendine layık bir karaktere sahip olmasını engellemek isteyen ya da zihinleri cumhuriyetçi ilkeler düzeyine yükseltecek bir örnekten ulusları yoksun bırakmak isteyen, yahut çok daha rezil nedenlere sahip insanlar vardır.

Yurttaşlar, bu tuzaklardan sakının; böyle öğütlerde bulunan kim olursa olsun, sadece halkın düşmanlarına hizmet ediyordur. Her ne olursa olsun, Louis'in cezalandırılması, artık sadece kamusal intikamın resmi karakterini taşıyorsa yararlı olacaktır.

Son kralın aşağılık kişiliğinin halk için ne önemi var? Temsilciler! Halkı ilgilendiren, sizi ilgilendiren, size güvenerek verilmiş olan yetkiyi kullanmanızdır.

Cumhuriyet ilan edildi; ama onu bize verdiniz mi? Henüz bu adı hak eden tek bir yasa yapmadık, henüz zorbalığın kötüye kullandığı yasaların isimlerini değiştirmekten başka bir düzeltme bile yapmadık. Elimizde hala kendi bütünlüğüyle despotizm, satılık partiler ve ahlaksız şarlatanlar, yeni huzursuzluk ve iç savaş oluşumları var.

Cumhuriyet! Ve Louis hala hayatta!

Ve siz hala bizimle özgürlüğün arasına kralın kişiliğini koyuyorsunuz! Tüm özenimize rağmen, kendimizi suçlu durumuna düşüreceğimizden korkalım, suçluya daha fazla müsamaha gösterirsek, kendimizi onun yerine geçireceğimizden korkalım.

Bir başka zorluk: Louis'yi hangi cezaya çarptıracağız?

Ölüm cezası çok acımasız.

"Hayır", diyor bir başkası, "yaşam daha acımasız, o yüzden hayatta kalmasını talep ediyorum".

Ey kralın savunucuları! İşlediği suçlardan dolayı, acımasız olsun ya da olmasın, onu ölüm cezasından korumak istiyor musunuz?

Sizin kendi yasalarınızın emrettiği ölüm cezasından iğreniyorum; ve Louis'ye karşı ne sevgim, ne nefretim var; sadece onun işlediği suç-

lardan nefret ediyorum. Sizin hala Kurucu dediğiniz Mecliste ölüm cezasının kaldırılmasını talep ettim; aklın en yüksek ilkeleri, ahlaki ve politik tanrıtanımazlık olarak görülmüşse bu benim kusurum değildir.

Eğer suçlan kendilerinden çok iktidarın olan onca talihsizin lehine bunlara başvurmayı düşünmediyseniz, nasıl oluyor da, en büyük suçlunun davasını savunmak için yeniden bunlardan söz ediyorsunuz?

Evet, ölüm cezası, genel olarak bir caniliktir, ve bu nedenle, doğanın değişmez ilkeleriyle korunan bazı koşullarda, sadece bireylerin ve toplumun güvenliği için gerekli olduğu durumlarda adildir.

Kamu güvenliği, olağan suçlar için ona asla ihtiyaç duymaz, çünkü toplum, başka araçlarla onlan durdurabilir ve onlann hasarını en aza indirebilir.

Ama henüz yasalarca pekiştirilmemiş bir devrimin ortasında, tahttan indirilmiş bir kralın varlığı, ulusun sırtında savaş kırbacını şaklatan bir kralın varlığı, ister hapiste, ister sürgünde olsun, kamu yararının yanına konulamaz; olağan yasaların belirlediği adaletin bu acımasız istisnası, sadece onun işlediği suçların niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Bu ölümcül gerçeği üzülerek dile getiriyorum. Ama Louis ölmelidir, çünkü anayurdumuz yaşamalıdır.

Yurdunda ve çevresinde saygı duyulan barışçıl, özgür bir halk arasında, size verilen cömert öğütleri dinleyebilirsiniz; ama onca savaş ve kurbandan sonra hala özgürlüğü tartışılan bir halk, yasaların hala sadece talihsizlere uygulandığı bir ülkenin halkı, zorbalığın işlediği suçların hala tar-

tışıldığı bir ülkenin halkı, böyle bir halk, intikamın alınmasını istemek zorundadır. Ve burada gösterilecek cömertlik, soyguncular grubunun ganimetleri paylaşırken gösterdiği cömertlikten çok daha fazla övünülecek bir durum değildir.

Ben size şu anda Louis'nin kaderi hakkında karar vermeyi öneriyorum. Karısı söz konusu olunca, onu, aynı suçları işleyen diğer insanlar gibi mahkemeye gönderebilirsiniz. Oğlu, manastırda gözetim altında tutulacak, ta ki genel barış ve özgürlük sağlamlaştırılana kadar.

Kendisine gelince. Ulusal Konvansiyon'un, şu andan itibaren, onu Fransız ulusuna ihanet etmiş, insanlık suçu işlemiş bir kişi olarak ilan etmesini talep ediyorum. 10 Ağustosta, özgürlük için yaşamlarını veren şehitlerinin öldüğü yerde, dünyaya büyük bir örnek verilmesini talep ediyorum. Bu anmaya değer olayın, halkın kalbinde kendi haklarına duyarlılığı ve zorbalara karşı nefreti besleyecek, zorbaların zihninde halkın adaletinin ibret verici terörünü sürekli kılacak olan bir anıtla yaşatılmasını talep ediyorum.

DEVRİMCİ HÜKÜMETİN İLKELERİ*

25 Aralık1793
5 Nivôse Cumhuriyet Yılı II

Halk temsilcisi yurttaşlar,

Başarı, zayıf ruhları uyuşturur, güçlü ruhların canlandırır. Toulon mucizesini[16] öven Avrupa'yı ve tarihi bir yana bırakalım, özgürlük için yeni zaferlere hazırlanalım.

Cumhuriyetin savunucuları Sezar'ın bir özdeyişini benimsemişlerdir: "*Onlar yapılacak bir şeyler kaldığı sürece, hiç bir şey yapılmamış olduğuna inanırlar*". Biz hala bütün çabamızla uğraşacağımız tehlikelerle yüzyüzeyiz.

İngilizleri ve vatan hainlerini yenilgiye uğratmak, bizim cesur cumhuriyet askerleri için ye-

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1913, Tome LXXXII, s. 299-303.

terince kolay şeylerdi; ondan daha az önemsiz olmayan ve çok daha zorluklar içeren bir işimiz var: sarsılmaz bir enerjiyle, özgürlüğümüzün düşmanlarının iç entrikalarını bozmak ve kamusal refahın dayanağı olan ilkeleri zafere taşımak.

Bunlar Kamu Esenliği Komitenize verdiğiniz ilk görevdir.

Biz, devrimci hükümetin ilkeleri ve zorunlu görevlerini açıklayarak işe başlıyoruz; ardından doğumundan itibaren onu felce uğratan eğilimlerin nedenini de açıkça göreceğiz.

Devrimci hükümet teorisi, kendisine hayat veren devrim kadar yenidir. O, ne devrimi öngörememiş politik yazarların kitaplarında, ne de güçlerini kötüye kullanmanın mutluluğuyla, bu gücün meşruiyetini sorgulamaya boş veren zorbaların yasalarında aranıp bulunamaz. Aristokratlar için bu sözcük bir yıldırı (terör) konusu, bir iftira ifadesidir; zorbalar için bir skandaldır; başkaları için bir muammadan ibarettir. En azından iyi yurttaşları kamu yararı ilkelerine yeniden kazanabilmek için devrimci hükümet teorisinin iyice açıklanması gerekiyor.

Hükümetin görevi, ulusun tüm manevi ve fiziki güçlerini kendini var etme amacına yöneltmektir.

Anayasal hükümetin amacı, Cumhuriyeti korumak; devrimci hükümetin amacı, Cumhuriyeti kurmaktır.

Devrim, özgürlüğün düşmanlarına karşı savaşıdır; anayasa, zafer kazanmış ve barışçı özgürlüğün düzenidir.

Devrimci hükümet, özellikle de savaşta olduğu için olağanüstü eylemselliğe ihtiyaç duyar.

Tek tip ve değişmez kurallara bağlı değildir, çünkü mevcut koşullar, fırtınalı ve değişkendir, ve

tüm bu nedenlerle o, sürekli olarak yeni kaynakları yeni ve ivedi tehlikelere karşı hızla harekete geçirmek zorundadır.

Anayasal hükümet, ilkesel olarak yurttaş özgürlüğüyle ilgilenir; devrimci hükümet ise, kamusal özgürlüklerle. Anayasal düzende, kamu gücünün kötüye kullanılmasına karşı bireyleri korumak yeterlidir; devrimci düzende, kamu gücünün kendisi, ona saldıran her türlü komployа karşı kendini savunmak zorundadır.

Devrimci hükümet, bütün iyi yurttaşlara tam ulusal koruma sağlamakla yükümlüdür; halkın düşmanlarına ise, ölüm dışında hiç bir yükümlülüğü yoktur.

Bu düşünceler, adına devrimci dediğimiz yasaların kökenini ve doğasını açıklamaya yeterlidir.

Bunlara keyfi ve zorbaca diyenler, karşıtları birbirine karıştırmak için çareler arayan ahmak ve sapık bilgiçlerdir; onlar, barışta ve savaşta, sağlıkta ve hastalıkta, aynı düzeni uygulamak istiyorlar. Daha doğrusu yalnızca zorbayı diriltmek ve anayurdu yok etmek istiyorlar. Eğer onlar, anayasal ifadelerin sözel uygulamasından medet umuyorlarsa, sadece cezadan muafiyet sağlayarak onu ihlal etmek içindir. Onlar, hiç bir riske girmeksizin beşikteki Cumhuriyeti boğazlamak isteyen korkak suikastçiler, kendilerini işin içinden çıkartacak belirsiz vecizelerle onun ağzını kapamaya çalışıyorlar.

Anayasa gemisi sürekli kuru doklarda durmak için inşa edilmemiştir, ama o, en güçlü fırtınanın ortasında ve ters rüzgarlara karşı denize mi indirilmeliydi? Anayasanın inşasına karşı çıkan zorbalar ve köleler böyle olmasını istiyorlar. Ama Fransız halkı, size en sakin rüzgarları beklemeyi

emretti. Oybirliğiyle, aristokrasi ve federalizmin yaygarasını hemen boğarak, önce onu tüm düşmanlarından kurtarma görevini verdi.

Nasıl ki tanrıların tapınakları, dine saygısızlık edenlere korunma sağlamanın aracı değilse, anayasa da, kendisini yok etmeye çalışan zorbaların entrikalarını koruma aracı değildir.

Eğer devrimci hükümet, çalışmalarında olağan hükümetten daha aktif ve hareketlerinde daha özgür olmak zorundaysa, bu ondan daha az adil ve daha az meşru olduğu anlamına mı gelir? Hayır! Tüm yasaların en kutsalına, yani halkın kurtuluşuna, tüm vekaletlerin en su götürmezine, yani gerekliliğe dayanıyor.

Onun kuralları da, tümüyle adalet ve kamu düzeninden çıkartılmıştır. Anarşi ya da kargaşa ile ortak bir yanı yoktur; tersine onun amacı, bunları ortadan kaldırmak, yasal düzeni kurmak ve pekiştirmektir. Onun keyfi kurallarla ilgisi yoktur; onun yol göstericisi, bireysel tutkular değil, kamu çıkarlarıdır.

Kamu özgürlüklerinin uzlaşmaz biçimde uygulanabildiği her durumda, olağan ve genel ilkelere bağlı kalacaktır. Onun gücünün ölçütü, fesatçıların ihaneti ya da cüreti olacaktır. Kötülüklere karşı ne kadar acımasızsa, iyilere karşı o kadar şefkatli olacaktır. Koşullar onu sertleşmeye ne kadar zorlasa, kamu yararına olmadığı sürece gereksiz yere kamusal özgürlüğü kısıtlamaktan ve özel çıkarlara dokunmaktan o kadar uzak durmalıdır.

İki tehlikeli kaya arasından süzülüp gitmek zorundadır: zayıflık ve cüret, ılımlılık ve aşırılık. Ilımlılığın ölçülülükle ilişkisi, iktidarsızlığın iffetle ilişkisine benzer; enerji gibi görünen aşırılıksa, gürbüzlük sanılan ödem gibidir.

Zorbalar, bizi sürekli olarak ılımlılık yoluyla köleliğe döndürmeye çalıştılar; bazen de bizi tam tersi yöne giden aşırılığa iteklemeye çalıştılar.

İki aşırılık da aynı sonuca varır. Amacın ister berisinde kalınsın, ister ötesine geçilsin, her iki durumda da hedefe ulaşılmamış olur. Kimse federalizm havarilerine, evrensel ve tek cumhuriyetin mevsimsiz vaizlerinden daha çok benzeyemez. Kralın dostlan ile "insan ırkının kamu savcısı"[17] birbirleriyle çok iyi anlaşırlar. Papaz kılıklı fanatizm ile ateist fanatik, pek çok benzeşliğe sahiptir. Demokratik baronlar, Koblenz'in markizleriyle kardeştir; ve bazen *sans-clautte*'lann kızıl bereleri, aristokratlann kızıl yüksek ökçelerine düşünülebileceğinden daha fazla yakındır.

Ama burada hükümet son derece tedbirli olmak zorundadır, çünkü özgürlük düşmanları sadece onun hatalarını değil, aynı zamanda onun en bilge önlemlerini de ona karşı kullanmak istiyorlar. Hükümet, aşırılıklann üstesinden mi geliyor? Onlar ılımlıları ve aristokrasiyi canlandırmaya çalışıyorlar. Hükümet dikkatini bu iki canavara yöneltirse, var güçleriyle aşırılığa itekliyorlar. Onlann elinde iyi vatandaşlann şevklerini kırma araçlannı bırakmak tehlikelidir; daha da tehlikelisi, onlann yanıltttığı iyi vatandaşlann cesaretini kırmak ve eziyet etmektir. Bu aşırılıklardan biri, cumhuriyeti şiddetli çırpınışlarla yok olma tehlikesine atar, diğeri ise, güçsüzlük içinde çürütür.

Öyle ise ne yapmalıyız? Entrikalann yaratıcılarını yakalayıncaya kadar peşlerini bırakmamalı; tüm yanılgılara rağmen yurtseverliği güçlendirmeli; yurtseverleri aydınlatmalı; ve halkı, kendi haklarına ve yazgısına sürekli sahip çıkabileceği düzeye yükseltmeliyiz.

Eğer bu kuralı benimsemezseniz, herşeyi

yitirirsiniz.

Eğer biz, yurtsever coşkunun aşırılığı ile uygarlık ruhunun eksikliği ya da ılımlılığın uyuşukluğu arasında tercih yapmak durumundaysak, kararsızlığa yer yoktur. Özsuyunun aşırılığından azap çeken güçlü bir gövde, bir cesetten daha fazla olanağa sahiptir.

Bu yüzden, yurtseverliği iyileştirmeye çalışırken onu öldürmekten özellikle kaçınmalıyız.

Yurtseverlik, doğası gereği ateşlidir. Anayurdunu kim duygusuzca sevebilir? Yurtseverlik, onun ateşlediği uygar bir adımın politik sonuçlarını her zaman tam olarak hesaplayamayan sade insanların tanrı vergisi bir özelliğidir.

Aydın olduğu halde, asla yanılmamış yurtsever nerede var? Evet! Eğer iyiniyetli alçakların ve ılımlıların varlığını kabul ediyorsak, neden zaman zaman coşkun duygularıyla fazla ileriye giden iyiniyetli yurtseverler olmasın? Eğer ölçülü biçimde çizilmiş kesin çizgilerin ötesindekileri sürüden ayrılmışlar olarak kabul ederek, bunları devrimci harekette suçlu olarak görüyorsak, sizin kendi dostlarınızı ve Cumhuriyetin en iyi destekçilerini, özgürlüğün doğal dostlarını, bunların hepsini, kötü yurttaşlarla birlikte topyekün sürgüne göndermeliyiz. Zorbanın usta casusları, onları kandırdıktan sonra, kendiliğinden onların suçlayıcıları ve belki de yargıçları olacaklardır.

O zaman tüm bu nüansları kim çözecek? Tüm karşıt aşırılıklar arasına sınır çizgisini kim çizecek? Anayurt sevgisi ve gerçek sevgisi. Kral ve alçaklar hala bu sevgiyi yok etmeye çalışıyorlar; onlar artık, ne akılla, ne de gerçekle hiç bir ilişkileri kalsın istemiyorlar.

Devrimci hükümetin görevlerine ilişkin bu genel çizgiler, bize, onu tehdit eden tuzakları da

göstermektedir. Onun gücü ne denli büyür, hareket kabiliyeti ne denli artıp hızlanırsa, iyiniyetle yönetilmesi o denli gerekli olur. Bir gün bu hükümet iffetsiz ya da hain ellere geçerse, özgürlük yitirilecektir; onun adı, karşı-devrim için bir bahane ve mazeret olacaktır; enerjisi ise, güçlü bir zehire dönüşecektir.

Fransız halkının güveni, Ulusal Konvansiyon'un kurumundan daha çok, kendisinin gösterdiği karaktere bağlıdır.

Tüm iktidarı sizin ellerinize verirken, sizden beklediği, hükümetinizden beklediği, anayurdun düşmanlarına korku verici olması kadar, yurtseverlere karşı da iyiliksever olmasıdır. Size düşen görev, bu düşmanları ezmek için gereken cesareti göstermek ve tüm politikaları uygulamak, herşeyden önce ve aynı zamanda, büyük yazgınızı gerçekleştirmek için, kendi aranızda gerekli olan birliği korumaktır.

Fransız Cumhuriyeti'nin kuruluşu, bir çocuk oyunu değildir. Geçici tutkuların ya da umursamazlığın eseri olamaz; tüm kişisel talepler ile devrimci unsurların çatışmalarının raslansal bir sonucu da değildir. Bilgelik, evrenin yaratılmasına, en az güç kadar yön vermiştir.

Anayurdun yazgısının sürekli gözetilmesi yolundaki görkemli görevi, sizin bağrınızdan çıkmış üyelerin omuzlarına yüklerken, aynı zamanda kendinize de gücünüz ve güveninizle onları destekleme yükümlülüğünü getirmiş oldunuz. Eğer devrimci hükümet, bütün halk temsilcilerinin çabalanyla, aydınlığıyla, yurtseverliğiyle ve iyilikseverliğiyle desteklenmeyecekse, ona saldıran Avrupa'nın girişimlerine ve özgürlük düşmanlarının her yönden gelen baskılarına karşı eşdeğer karşılık verecek gücü nerede bulacaktır?

Eğer biz, bizi sadece bölerek yenebilecek olan düşmanlarımızın alçakça imalarına ruhumuzu açarsak, vay halimize! Eğer biz, birliği güçlendirmek yerine parçalarsak, özel çıkarlar güdersek, anayurdu ve gerçekliği duymazlıktan gelerek bencilliğe düşersek, vay halimize!

Haydi, ruhlarımızı antik dönem cumhuriyetçi erdemlerin ve örneklerin yüceliğine yükseltelim.

Thermistocles[18], Yunan filolarının genel komutanı Lacedaemonian'dan daha parlak bir dehaya sahiptir; bununla beraber, general, ona vurmak için asasını kaldırarak, ülkeyi korumak için öğütlerden daha fazlasına ihtiyaç duyduğunu söylediği zaman, Themistocles sadece şunu söyler: "*Vurun, ama dinleyin*!" Ve Yunanistan Asya zorbaları karşısında zafer kazanmıştır. Scipio[19], herhangi bir Romalı generale eşdeğer bir komutandır; Scipio, Anibal ve Kartaca'yı yendikten sonra, bir rakibinin emri altında görev yapmayı onur saymıştır.

Ey büyük kalplerin erdemi! Senin önünde, küçük ruhların gösterişi ve kibirli çabaları nasıl önemsizleşir? Ey erdem! Bir Cumhuriyet'in kuruluşunda, onu barışta yönetmek için gerekli olandan daha az mı ihtiyaç var sana? Ey anayurt, Fransız halkının temsilcileri üzerinde, Yunanistan'ın ve Roma'nın kendi generalleri üzerindekinden daha az mı hakka sahipsin? Demek istiyorum ki: eğer bizim aramızda devrimci yönetimin işlevleri, artık amansız görevlerin değil, ihtirasların amacı haline gelmişse, Cumhuriyeti şimdiden yitirmişiz demektir.

Ulusal Konvansiyon'un otoritesine, tüm Avrupa'nın saygı göstermesi gerekir; zorbalar, onun onur ve saygınlığını yok etmek için, onu silip at-

mak için tüm olanaklarını kullanıyorlar ve tüm servetlerini harcıyorlar. Konvansiyon, kendi hükümetini, Londra kabinesinden ve Avrupa'nın tüm saraylarından daha önde görmeye kesin karar vermelidir. Eğer Konvansiyon yönetemezse, zorbalar hükmedecektir.

Ve onların Cumhuriyete karşı hile ve rüşvet savaşında ne üstünlükleri var! Tüm günahlar onlar adına savaşıyor; Cumhuriyetin ise, sadece erdemleri var.

Erdemler, yalındır, alçak gönüllüdür, fakirdir, çoğu zaman cahildir, bazen kabasabadır; yoksullara özgüdür, ve halkın mirasıdır. Kötülükler ise, hazinelerle çevrilmiş, zevkin tüm ihtişamını ve hainliğin çekiciliğini kuşanmış, suç için kullanılan her türlü tehlikeli yetenekle takviye edilmişlerdir.

Zorbalar akıl çelen inceliklerle, zayıflıklarımızı ve tutkularımızı demeyeceğim ama bizim çok derin yurtseverliğimizi bile bize karşı kullanabilirler. Aramıza attıkları bölünme tohumlarının, eğer biz onları boğmakta acele etmezsek, ne kadar hızlı büyüyebileceğini düşünün!

Zorbalık ve ihanetin beş yılı boyunca, aşırı öngörüsüzlük ve saflık sayesinde, birkaç kararlılık ve güç gösterisinin ardından ödlek bir pişmanlıkla hemen taviz verilmesi sayesinde, Avusturya, İngiltere, Rusya, Prusya ve İtalya'nın, Fransa'da, Fransız hükümetine rakip bir gizli hükümet kuracak zamanları oldu. Onların hükümetini güçlendiren komiteleri var, hazineleri var, ajanları var; o hükümet bizim kendimizden geri çektiğimiz gücü ele geçiriyor; bizde uzun süredir eksik olan birliğe sahip, bizlerin bir şey yapmak yerine, düşünmeye yatkınlığımıza karşın, onların politikaları var, tutarlılık ruhuna sahipler, ve bizim hiç bir zaman ge-

rekliliğini hissetmediğimiz uyumları var.

Ve üstelik yabancı saraylar, uzun zamandır emirlerinde çalışan bütün usta soysuzları Fransa topraklarına kustular. Onların ajanları ordularımızın içine sızıyor, hatta Toulon'daki muhteşem zafer bile bunun kanıtıdır: Bu ihanete karşı zafer kazanmak için askerlerimizin tüm cesareti, generallerimizin tüm bağlılığı ve halkın temsilcilerinin tüm kahramanlığı gerekti. Bu ajanlar, yönetimimizde, Meclis grubumuzda söz sahibiler; kulüplerimize sızıyorlar; ulusal temsilin bu mabedinde bile yerleri var; buradan karşı-devrimi yönetiyorlar ve yönetmeyi sürdürecekler.

Onlar sinsi sinsi etrafımızda dolaşıyorlar; gizlerimize kulak misafiri oluyorlar; ihtiraslarımızı pohpohluyorlar; fikirlerimizi oluşturacak kadar bize ilham veriyorlar; bizim kararlarımızı bize karşı kararlara dönüştürüyorlar. Zayıf mısınız? Onlar sizin tedbirli oluşunuzu övüyorlar. Tedbirli misiniz? Sizi zayıflıkla itham ediyorlar; sizin cesaretinizi, yüzsüzlük; sizin adaletinizi, zalimlik olarak niteliyorlar. Onları idare etmeye kalkarsanız, alenen kumpas kuruyorlar; tehdit ederseniz, gizli saklı, yurtseverlik maskesi altında kumpas kuruyorlar. Dün, özgürlüğün savunucularını katlettiler; bugün, onların cenaze törenlerine katılıyorlar, ve onlar için kutsal payeler talep ediyorlar, onların benzerlerini katletme fırsatını yakalamayı bekliyorlar. İç savaşı ateşleme zamanı gelirse, boş inançların bütün çılgınlığını vaaz ediyorlar. Fransız kanının selinde iç savaş sönmeye yüz tutarsa, onu canlandırmak için papazlarını da, tanrılarını da inkar ediyorlar

İngilizlerin, Prusyalıların, bizim kentlerimize ve kırsal bölgelerimize dağılıp, Ulusal Konvansiyon adına aptalca öğretiler yaydıkları görüldü;

sivil giyimli papazlar isyancı toplantıların başında yer alırlarken, din, bunların güdüleme ve bahane aracı olarak kullanılıyordu. Bazı yurtseverler, kendi başlarına fanatik nefretle düşüncesiz eylemlere yöneldiler ve katledildiler; sanki Avrupa'nın zorbalarıyla savaşımızda bol bol dökecek kanımız varmış gibi, bu acınası kavgalar yüzünden daha şimdiden birkaç bölgede kan akmaya başladı. Ey utanç! Ey insan aklının zayıflığı! Bir büyük ulus, zorbaların en alçak uşaklarının oyuncağı oldu!

Yabancılar bir süreliğine, kamu huzurunun hakemi olarak ortaya çıktılar. Para, onlar istediklerinde dolaşıma çıktı, istemediklerinde ortalıktan kayboldu; onlar arzu ettiklerinde halk ekmek buldu, onların bir işaretiyle ekmekçilerin önünde uzun kuyruklar oluştu ve yine onların işaretiyle dağıldı. Onlar, katiller ve casuslarla bizi kuşattılar; biz bunu biliyoruz, görüyoruz, ama onlar hala aramızda yaşıyorlar! Onlar, yasanın kılıcı için erişilmez görünüyorlar. Bugün bile önemli bir komplocuyu cezalandırmak, bir özgürlük dostunu iftiracıların elinden kurtarmaktan daha zor.

Fransa'nın düşmanlarının kışkırttığı ve isyanlara yol açan sahte felsefeyi su yüzüne çıkarır çıkarmaz, yurtseverler bu kürsüden bu aşırılığı ifade etmek için *ultra-devrimci* sözcüğünü kullanır kullanmaz, önce Lion'daki vatan hainleri, ardından zorbaların tüm taraftarları, halkın ve yasaların öcünü almış ateşli ve yüce yurtseverlere karşı aceleyle bu sözcüğü kullanmaya başladılar. Onlar, bir yandan Cumhuriyetin dostlarına karşı eski zulüm sistemini canlandırıyorlar, diğer yandan anayurdun kanını dökmüş alçaklar için merhamet gösterilmesini talep ediyorlar.

Bu süre içinde onların suçları birikti; inançsız yabancı casuslar sürüsü gün be gün yeni taraf-

tarlar topluyor; Fransa onlarla dolup taşıyor; kendi karanlık planları için uygun bir anı bekliyorlar ve sürekli bekleyecekler.

Evet, bizi ikna etmeye çalışan, bizi öven bu hain casuslar kardeştirler; bu kan emici asalakların suç ortakları, ürünlerimizi yok ettiler, kentlerimizi ve gemilerimizi ele geçirdiler, kardeşlerimizi katlettiler, Fransız halkının temsilcilerini, tutsaklarımızı, kadınlarımızı, çocuklarımızı acımasızca boğazladılar. Demek istiyorum ki, bu suçları işleyen bu canavarlar, bizim içimizde gizlenen asalaklardan daha az vahşidirler; ve onlar hala nefes alıyorlar, hala yaptıkları cezalandırılmadı!

Onlar, sadece kendilerini yeniden toparlayacak liderleri bekliyorlar; bu kişileri sizin aranızda arıyorlar. Onların temel amacı, bizleri birbirimize düşürerek hareket edemez hale getirmektir; bu yıkıcı çekişme sürerse, aristokrasi umutlanacak, federalizmin entrikaları yeniden canlanacaktır; Jironden grubu cinayetlerini cezalandıran yasadan intikamını almış olacaktır; bu çekişme Dağlıları (*Montagne*), yüce bağlılıkları yüzünden cezalandıracaktır; çünkü saldırıların hedefindeki Dağlılar, daha doğrusu Konvansiyon'dur, ve cezalandırılması bölünerek, eseri yok edilerek gerçekleştirilecektir.

Kendimize gelince, biz sadece İngilizler, Prusyalılar, Avusturyalılar ve onların müttefikleriyle savaşacağız. Onları yok etmek, onların iftiralarına gerekli yanıt olacaktır. Biz, sadece anayurdun düşmanlarına kin besliyoruz.

Yıldırı (terör), yurtseverlerin ya da zavallıların yüreklerinde değil, ama yabancı soyguncuların saklandıkları, ganimetleri paylaştıkları ve Fransız halkının kanını içtikleri inlerinde egemen olmalıdır.

Kamu Esenliği Komitesi, yasanın büyük suçluları hızla cezalandırmak için yeterli olmadığını saptadı. Yabancılar, müttefik kralların bilinen ajanları, Fransızların kanıyla boyanmış generaller, Dumouriez'in eski suç ortakları Custine ve Lamarliere çoktan tutuklandılar, ama hala yargılanamadılar.

Fesatçılar sayıca çoklar; gittikçe çoğalıyor görünüyorlar ve bu, benzeri görülmemiş bir biçimde oluyor. Yüzlerce tanınmayan ve ikincil suçlunun cezalandırılması, özgürlüğe bir fesatın başının cezalandırılmasından daha az hizmet eder.

Devrim Mahkemelerinin övgüye değer yurtsever ve adil üyeleri, kimi zaman belli bir kesinlik olmadığı için zorluğa düştükleri davalara Kamu Esenliği Komitesi'nin dikkatini çekiyorlar ve yapıldıkları zamanın elverişsiz koşullarının hala izlerini taşıyan yasanın değiştirilip değiştirilmeyeceğini soruyorlar. Komiteye, adaletin çalışmasına hizmet edecek, masumiyet ilkesine daha uygun ve aynı zamanda suç ve entrikaları cezalandırmakta daha sert davranmayı sağlayacak bir yasa değişikliği önerisi hazırlama yetkisi vermenizi önereceğiz. Hatta daha önce bir buyruğunuzla Komite'yi bu şekilde görevlendirmiştiniz.

Şu andan itibaren, bizim savaştığımız zorbalarla gizli tertip içinde bulunan yabancıların ve generallerin mahkemelerinin hızlandırılmasını öneriyoruz.

Bu nedenlerle, yasal sistemimizde özgürlük için savaşan ve acı çeken askerleri koruyan bazı düzenlemeler yapılmasını talep ediyoruz.

Fransız ordusu, sadece zorbaların dehşeti değildir; o, ulusun ve insanlığın şanıdır. Zafer yürüyüşünde cesur savaşçılarımız "*Yaşasın Cumhuriyet!*" diye bağırıyorlar. Düşmanın çeliği ile ölür-

lerken "*Yaşasın Cumhuriyet*!" diye bağırıyorlar; son sözleri, özgürlük marşları, son nefesleri anayurda iyi dilekler oluyor. Eğer tüm komutanlar bu birliklere layık olabilselerdi, Avrupa'yı çoktan yenmiş olurduk. Orduya karşı iyiniyetli her eylem, ulusal şükran borcumuzun ifadesidir.

Anayurdun savunucularına ve ailelerine sağlanan katkılar, bize çok az görünüyor. Biz inanıyoruz ki, bu yardımları, sorunsuz olarak üçte bir oranında artırabileceğiz. Cumhuriyet'in sınırsız mali kaynakları, bunu olanaklı kılmaktadır; anayurt da bunu coşkuyla talep ediyor.

Sakat askerlerin ve anayurt için ölenlerin dul eş ve çocuklarının, sıklıkla yasal formalitelerle, karmaşık formlarla ve bazı genç görevlilerin soğuk ve umursamaz davranışlarıyla karşılaştıklarını da biliyoruz. Bu zorluklar yasanın onlara verdiği yardımı almalarını geciktiriyor. Biz, bu insanlara haklarını almaları için yardımcı olacak, yasayla oluşturulmuş dava vekilleri vererek, bu kötü durumun ortadan kaldırılabileceğine inanıyoruz.

Tüm bu nedenlerle, aşağıdaki kararnameyi size arz ediyoruz:

Ulusal Konvansiyon'un kararnamesidir:

Madde I: Devrim Mahkemesi'nin kamu savcısı, Dietrich, yargılanmış generalin oğlu Custine, Biron, des Brulys, Barthélemy ve Dumouriez, Custine, Lamarliere ve Houchard'la bağlantısı olmakla suçlanan tüm generaller ve subaylara karşı derhal dava açacaktır. Aynı şekilde kamu savcısı, Fransız Cumhuriyetine karşı müttefik krallarla işbirliği yapmakla suçlanan yabancılara, bankacılara ve diğer kişilere karşı dava açacaktır.

Madde II: Kamu Esenliği Komitesi, mümkün olan en kısa sürede, Devrim Mahkemesinin örgütlenmesini iyileştirmenin yolları konusunda rapor suna-

caktır.

Madde III: Daha önceki buyruklarla anayurt için savaşta sakat kalan askerlere ya da dul ve çocuklarına yapılan yardımlar üçte bir oranında arttırılmıştır.

Madde IV: Dul ve yetimlerin ve sakat askerlerin yasalarca güvence altına alınmış çıkarlarını elde etmelerini kolaylaştırmak için bir komisyon kurulacaktır.

Madde V: Bu komisyonun üyeleri, Kamu Esenliği Komitesi'nce teklif edilecek ve Ulusal Konvansiyon tarafından görevlendirilecektir.

SİYASAL AHLAK İLKELERİ ÜZERİNE*

5 Şubat 1794
17 Pluviôse Cumhuriyet Yılı II

Halk temsilcisi yurttaşlar,

Kısa zaman önce dış politikamızın ilkelerini açıklamıştık, bugün iç politikamızın ilkelerini açıklamaya geldik.

Uzun süre rasgele ve muhalif grupların dümen suyunda yol aldıktan sonra, nihayet Fransız halkının temsilcileri yüreklilik göstererek bir hükümet kurdular. Ulusun kaderinde yaşanan bu değişiklik, ulusal temsilde gerçekleştirilen yenileşmeyi Avrupa'ya ilan etti. Ama, kabul etmek gerekir ki, konuştuğum şu ana kadar, son derece fırtınalı koşullarda, açık bir kuram ve kesin yönetim

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1962, t. LXXIV, p. 330-337.

kurallarından daha çok, iyilik aşkıyla ve ülkenin gereksinimlerinin bilinciyle hareket ettik.

Şimdi, devrimin amacını ve ulaşmak istediğimiz son noktayı açıkça belirtmenin tam zamanıdır; hem bizi ondan uzaklaştıran engelleri, hem ona ulaşabilmek için benimsemek zorunda olduğumuz araçları gözününe almanın tam zamanıdır. Evet, daha önce hiç akla gelmemiş gibi görünen basit ve önemli bir ideal. Peki, alçak ve kokuşmuş bir hükümet bunu gerçekleştirmeye cesaret edebilir miydi? Bir kral, kibirli bir senato, bir Sezar, bir Cromwell, hain ihtiraslarının amacına ulaşmak için, her şeyden önce kendi planlarının üstüne dini bir tül örtmek, tüm günahlarla uzlaşmak, tüm partilere yaltaklanmak, namuslu insanları ezmek, halkı aldatmak ya da baskı altına almak zorundadır. Başarmak zorunda olduğumuz büyük bir görevimiz olmasaydı, bir grubun ya da yeni bir aristokrasinin çıkarları söz konusu olsaydı, sapkından öte cahil belli bazı yazarlar gibi, Fransız Devrimi'nin tasarımının Tacitius'un, Machiavel'in kitaplarında açıkça yazılı olduğuna inanabilir, halkın temsilcilerinin görevlerini Augustus'un, Tiberius'un, Vespasyanus'un ve hatta bazı Fransız yasa yapıcıların tarihlerinde arayabilirdik; çünkü hainlik ve zulmün ayrıntılarındaki farklılıklar dışında, bütün zorbalar birbirine benzer.

Bize gelince, bugün, tüm anayurdun dostları aklın ve kamu çıkarlarının çağrısı etrafında toplanabilsinler, Fransız ulusu ve temsilcileri, gerçek ilkelerinin ulaşabildiği evrenin tüm ülkelerinde saygıyla anılsınlar, her zaman başka komploculaın yerini almaya hazır olan yeni komplocular kesin ve basit kurallara göre yargılanabilsinler diye siyasal sırlarınızı tüm evrene açıklıyoruz.

Bu önlemler, özgürlüğün yazgısını, geçici

olan insanların değil, sonsuz olan gerçeğin ellerine bırakmak üzere hemen alınmalıdır. Öyle ki, eğer hükümet, halkın çıkarlarını unutacak olursa ya da olayların doğal gelişimi içinde yeniden soysuz kişilerin eline geçerse, kabul ettiğimiz ilkeler, o hükümetin ihanetini aydınlatsın ve oluşacak her yeni grup, suça dönüşmeden, yani henüz düşünce aşamasındayken yok edilebilsin.

Ne mutlu bu noktaya ulaşabilen halka! Çünkü kendisine karşı hangi haksızlık yapılırsa yapılsın, özgürlüğün güvencesi olan ortak aklın düzenine ulaştıracak uygun çözümler bulacaktır.

Ulaşmaya çalıştığımız amaç nedir? Özgürlüğün ve eşitliğin barışçıl tadına varabilmektir; kuralları mermere, taşa toprağa değil, bütün insanların, hatta onları unutan kölenin ve inkar eden zorbanın da yüreklerine kazıyarak sonsuz adaletin hüküm sürmesini sağlayabilmektir.

Yasanın bütün sığ ve acımasız tutkuları zincire vurduğu, cömert ve yürekli tutkuları canlandırdığı bir düzen istiyoruz; tek tutkunun, zafere ulaşma isteği ve anayurda hizmet olduğu; farklılıkların, eşitliğin kendisinden doğduğu; yönetilenin yöneticiye, yöneticinin halka, halkın yargıya boyun eğdiği; anayurdun her bireyin gönencini güvence altına aldığı ve her bireyin anayurdun gönencini ve zaferini onurla paylaştığı; tüm ruhların cumhuriyetçi duygulan sürekli yayarak ve büyük bir halkın saygısını hak etmeye çalışarak yüceldiği; özgürlükle bezenmiş sanatın özgürlükle yüceldiği; ticaretin yalnızca birkaç evin devasa zenginliğinin değil, kamusal zenginliğin kaynağı olduğu bir düzen istiyoruz.

Ülkemizde, bencilliğin yerine ahlakı, rütbe yerine dürüstlüğü, törenlerin yerine ilkeleri, nezaket kuralları yerine görevleri, modanın zorbalı-

ğı yerine aklın egemenliğini, bahtsızlığı küçümsemenin yerine ahlaksızlığın küçümsenmesini, küstahlık yerine onuru, kibirin yerine ruh yüceliğini, para aşkının yerine zafer aşkını, iyi ahbaplığın yerine iyi insanları, entrikanın yerine yeteneği, cinfikirliliğin yerine dehayı, şaşaanın yerine gerçeği, lüksün can sıkıcılığının yerine mutluluğun çekiciliğini, büyük insanların küçüklüğünün yerine insanların büyüklüğünü, sevimli, uçarı ve zavallı halkın yerine yüce gönüllü, güçlü ve mutlu bir halkı, kısacası, monarşinin ahlak ve saçmalıklarının yerine Cumhuriyetin erdem ve görkemini kurmak istiyoruz.

Biz, tek sözcükle, doğanın istemlerini başarmak, insanlığın yazgısını gerçekleştirmek, felsefenin sözünü yerine getirmek, o uzun zorbalık ve suç saltanatının lütuflarını sona erdirmek istiyoruz. Öyle ki, bir zamanlar köle ülkeler arasında ünlenen Fransa, gelmiş geçmiş tüm özgür halkların görkemini gölgede bırakarak, ezenlere korku salarak, ezilenlere teselli vererek, evrenin övünç kaynağı olarak tüm uluslar için model olabilecektir. Ve evrensel mutluluğun şafağını hiç değilse bir an için görebilmek için yapıtımızı kanımızla mühürleyeceğiz. İşte bizim tutkumuz, amacımız budur.

Bu olağanüstü şeyi hangi hükümet gerçekleştirebilir? Yalnızca demokratik ya da cumhuriyetçi bir hükümet. Bu iki sözcük, halk dilinde bozulmuş olmasına rağmen, eş anlamlıdır; aristokrasi, monarşiden daha fazla cumhuriyetçi değildir. Demokrasi, kamu işlerini sürekli toplantı halindeki halkın doğrudan oyuyla yürüten bir devlet olmadığı gibi, halkın birbirinden yalıtılmış yüz binlerce grubunun düşüncesiz ve tutarsız önlemlerle tüm toplumun kaderinin belirlendiği bir hükümet

de değildir. Böyle bir hükümet asla var olmamıştır ve varolsaydı bile, halkı yeniden despotizme döndürmek için var olurdu.

Demokrasi, her şeyi uygun biçimde kendi kendine yapan ve yapamadıklarını temsilcileri aracılığıyla yapan, kendi yaptığı yasalarla yönetilen egemen halkın devletidir.

Bu yüzden siyasal yönetiminizin kurallarını demokratik hükümetin ilkelerinde aramalısınız.

Ama bizim içimizde demokrasiyi kurmak ve pekiştirmek için, anayasaya dayalı yasaların barışçıl düzenine ulaşmak için, öncelikle zorbalara karşı özgürlük savaşını bitirmek ve devrim fırtınasını başarılı biçimde atlatmak zorundayız. Bu, kurduğunuz devrimci sistemin amacıdır. Böylece, sizin yönetiminiz Cumhuriyetin içinde bulunduğu fırtınalı koşullara uygun olmalı ve yönetim planınız, genel demokrasi ilkeleriyle birleşmiş devrimci hükümet ruhuyla oluşturulmalıdır.

O halde, demokratik ya da halk hükümetinin temel ilkeleri, yani onu destekleyen ve harekete geçiren özsel etken nedir? Erdemdir. Antik Yunan'da ve Roma'da olağanüstü işler yapan, ve cumhuriyetçi Fransa'da çok daha hayranlık uyandırıcı işler yapması gereken kamu erdeminden söz ediyorum; anayurda ve onun yasalarına duyulan sevgiden başka bir şey olmayan erdemden söz ediyorum.

Ama cumhuriyetin ve demokrasinin özü, eşitliktir; onu izleyen anayurt sevgisi, eşitlik sevgisini zorunlu olarak içerir.

Bu yüce duygu, aynı zamanda kamu çıkarının tüm bireysel çıkarların üzerinde olduğu varsayımının gerçekliğidir; bu da bizi anayurt sevgisinin tüm erdemleri gerektirdiği ya da ürettiği sonucuna götürür; ama bu erdemler böylesine özveri-

lerde bulunabilen halkın gereksindiği ruh gücünden başka nedir ki? Ve para hırsının ya da amacının kölesi olan kişi, örneğin kendi putunu anayurda nasıl kurban edebilir?

Erdem, sadece demokrasi ruhu değildir; sadece hükümet biçiminde varolabilir. Monarşi döneminde anayurt sevgisine sahip tek bir kişi biliyorum ve bunun için erdeme gereksinmesi bile yoktu. Bu, kraldır. Bunun nedeni, onun toprakları üzerinde yaşayanlardan bir anayurda sahip olan tek kişinin kral oluşudur. En azından *de facto* egemen olan kendisi değil midir? O, kendini halkın yerine koymuş değil midir? Ve anayurt, egemenlik gücünün üyesi ve yurttaşı olunan ülke değil de nedir?

Aynı ilkenin bir sonucu olarak, aristokratik devletlerde anayurt sözcüğü, egemenliği elinde tutan birkaç soylu aile için bir anlama sahiptir.

Sadece demokraside, devlet, gerçekten onun içinde yer alan tüm bireylerin anayurdudur ve yurttaşlarının sayısı kadar onun davasını savunanları vardır. İşte özgür halkların diğer halklardan üstünlüğünün nedeni budur. Atina ve Sparta Asya'nın zorbaları üzerinde zafer kazanmışsa ve İsviçre, İspanyol ve Avusturyalı zorbaların üstesinden gelebilmişse, bunun nedenini başka yerde aramaya gerek yoktur.

Ama Fransızlar, dünyada gerçek demokrasiyi kuran ilk halktır. Bunu, tüm insanları eşitliğe ve bütünsel yurttaş haklarına çağırarak gerçekleştirmişler, ve kanımca, Cumhuriyete karşı birleşmiş tüm zorbaların yenilecek olmasının nedeni de budur.

İşte bu noktada, saydığımız ilkelerden çıkaracağımız büyük sonuçlar vardır.

Cumhuriyetin ruhu erdemse, eşitlikse ve

amacınız Cumhuriyeti kurmak ve pekiştirmekse, bunun sonucu, sizin politik yönetiminizin ilk kuralı, tüm faaliyetlerinizin eşitliği korumak ve erdemi geliştirmek yönünde olmasıdır; yasa koyucunun ilk kaygısı, hükümetin ilkelerini güçlendirmek olmalıdır. Böylece, anayurt sevgisini uyandırmak, ahlakı arındırmak, ruhları yüceltmek, insani tutkuları kamu çıkarlarına tabi kılmak için ne gerekiyorsa onları benimsemelisiniz ya da oluşturmalısınız. Onlar bencil "ben"in onursuzluğuna sıkıştırmaya, küçük şeyler için çılgınlıklar yaratmaya ve büyük şeyleri hor görmeye yönelik her şeyi reddetmelisiniz ya da ezmelisiniz. Fransız Devrim sisteminde, ahlaka aykırı olan her şey politikaya da aykırıdır, rüşvet karşı-devrimcidir. Zayıflık, ahlaksızlık, önyargılar krallığın yoludur. Belki eski alışkanlıklarımızın ağırlığı, zor fark edilen insani zaaflarımız, sıkça bizleri korkak duygulara ve yanlış düşüncelere sürüklerken, enerjimizin aşırılığından daha çok zayıflığımızın aşırılığından korunmaya gereksinmemiz var. Belki kaçınmamız gereken en tehlikeli sakınca, aşırı coşkunun ateşi değil, rahatlığın uyuşukluğu ve kendi cesaretimizin korkusudur. Öyle ki Cumhuriyet hükümetinin yüce gücünü azaltmak yerine durmaksızın artırın. Burada hiç bir aşırılığı haklı göstermeye çalışmadığımı söylemeye gerek yok. En kutsal ilkeler bile kötüye kullanılabilir. Hükümetin bilgeliği, koşulları değerlendirmek, zamanı saptamak, yolları ve araçları seçmektir; bilgelik erdemin bir parçası olduğu gibi, büyük şeylere hazırlanma yolunun, onlara ulaşma yeteneğinin özsel bir parçasıdır da.

Fransız Cumhuriyeti'ni Sparta cumhuriyetinin kalıbına dökmek niyetinde değiliz. Ona, manastırların ne sadeliğini, ne de sapkınlığını ver-

mek istemiyoruz. Az önce size tüm yalınlığıyla halk hükümetinin ahlaki ve politik ilkelerini sıraladık. Böylece tüm tutku fırtınalarının ve çevrenizi kuşatan entrika girdabının ortasında size yol gösterecek bir pusulanız var. Önünüze konulan tüm önerileri, tüm yasaları değerlendirebilecek bir mihenk taşınız var. Onları bu ilkeyle sürekli karşılaştırarak, bundan böyle büyük meclislerin olağan engellerini aşabilir, beklenmedik saldırıların ve aceleci, tutarsız ve çelişik önlemlerin tehlikesinden kaçınabilirsiniz. Tüm faaliyetlerinize, dünyanın en önde gelen halkının temsilcilerini karakterize eden uyumu, birliği, bilgeliği ve saygınlığı katabilirsiniz.

Demokrasi ilkelerinin basit sonuçlarının dökümünü yapmaya gerek yok; gerekli olan bu yalın ve verimli ilkeleri geliştirmektir.

Cumhuriyetçi erdem, halk ve hükümet bağıntısı içinde değerlendirilebilir; her ikisi de gereklidir. Tek başına hükümet erdemden yoksun kaldığında, halkın içindeki birikime dayanılır; ama halkın kendisi yozlaşmışsa, artık özgürlük yitirilmiş demektir.

Ne mutlu ki, aristokrat önyargılara rağmen, erdem halkın doğasıdır. Bir ulus, kendi öz niteliğini ve özgürlüğünü yavaş yavaş yitirdiği zaman gerçekten yozlaşmış olur, demokrasiden aristokrasiye ya da monarşiye geçer; bu da, siyasal gövdenin yıpranarak ölümüdür. Dört yüz yıllık görkemin ardından para hırsı, Lycurgus yasalarıyla[20] töreleriyle birlikte Sparta'dan sürüp çıkarıldığında, Agis[21] onu geri getirmek için çabaladıysa da ömrü buna yetmedi! Demosthenes[22] Filip'e[23] karşı güzel gürledi; ama Filip, yozlaşmış Atina'da Demosthenes'ten daha etkileyici avukatlar buldu. Atina, hala Miltiades ve Aristides zamanlarında ol-

duğu gibi daha büyük bir nüfusa sahipti, ama artık Atinalılar yoktu. Brütüs'ün zorbayı öldürmüş olmasının ne anlamı vardı? Zorbalık yüreklerde yaşıyordu ve Roma sadece Brütüs'de vardı.

Ama bir halk, cesaretin ve aklın olağanüstü çabaları sonucu despotizmin zincirlerini kırıp, onlardan özgürlük anıtları diktiğinde, kendi ahlaki mizacının gücüyle ayağa kalktığında, bir başka ifadeyle, ölümün kucağından kurtulup gençliğin zindeliğini kazandığında, yerine göre duyarlı ya da mağrur, korkusuz ya da uysal olabilen bu halk, ne feth edilemez kalelerle, ne de zorbaların silahlı ordularıyla durdurulamayan, ama yasaların imgesi önünde kendi onayıyla duran bu halk, böyle bir halk, kendi yazgısının doruğuna hızla yükselemiyorsa, bu sadece onu yönetenlerin hatasındandır.

Üstelik, halkın eşitlik ve adalet sevgisi için büyük bir erdeme gereksinmesi olmadığı söylenebilir; onun kendini sevmesi yeterlidir.

Ama yönetici, kendi çıkarını halkın çıkarına, iktidarın kıvancını eşitliğe feda etmek zorundadır. Yasa, özellikle kendi araçlarıyla hükmedici ifadelere gereksinim duyar. Hükümetin, tüm bileşenlerini eşitlikle uyum içinde tutabilmek için, önce kendi üzerinde denetim yapmaya gereksinimi vardır. Halk tarafından oluşturulmuş birincil dereceden yetkili bir temsilciler kurulu varsa, bu kurul, tüm kamu görevlilerini sürekli izlemek ve denetlemekle görevlidir. Ama bu kurulu, kendi erdeminden başka kim denetleyebilir? Kamu düzeninin bu kaynağı ne kadar çok yüksek olursa, o denli saf olmalıdır; böyle bir temsili kurul, özel tutkuları kamunun yararının genel tutkusuna tabi kılmayı önce kendinden başlatmak zorundadır. Kendi görevleri kadar kendi öz çıkarlarını ve

kıvancını özgürlük davasına bağlayan temsilcilere ne mutlu!

Bütün bunlardan büyük bir gerçek çıkartabiliriz: halk hükümetinin niteliği, halk için güvenilir, kendine karşı acımasız olmaktır.

Eğer Cumhuriyet gemisini sakin sularda yönetmek durumunda olsaydık, kuramımızın gelişimi bu sınırda duracaktı, ama fırtına patlamak üzere, ve içinde bulunduğumuz devrimci aşama size başka görevler yüklüyor.

Fransız Devrimi'nin temellerindeki bu büyük arılık, onun hedeflerinin yüceliği, kesinlikle, hem gücümüz, hem zayıflığımızdır; gücümüz, sahtekarlığa karşı gerçeğin üstünlüğünden ve özel çıkarlara karşı kamu çıkarlarının üstünlüğünün haklılığından geliyor; zayıflığımız, kötü niyetli insanların, yürüklerinde halkı soymayı düşünen ve bunu yaptıktan sonra cezasız kurtulabileceklerini umanların, özgürlüğü kişisel afet olarak görenlerin ve devrimi bir ticaret, Cumhuriyeti bir ganimet olarak belleyenlerin bize karşı ittifak kurmasından kaynaklanıyor. Baştan beri, düşüncede bizimle aynı hedeflerle hareket etmeyen, yolun ortasında bizleri terk eden, bazı ihtiraslı ya da açgözlü kişilerin ayrılığı bu yüzdendir. Sanki doğanın egemenliğini paylaşan iki karşıt ruh, dünyanın yazgısını dönüşü olmayan biçimde belirlemek için insanlık tarihinin bu büyük çağında savaşıyorlar, ve Fransa bu zorlu mücadeleye sahne oluyor. Dışarda bütün zorbalar bizi kuşatıyorlar, içerde zorbaların dostları komplo kuruyorlar; suçtan kendilerini sıyıracaklarını umdukları sürece komplolara devam edeceklerdir. Biz, ya Cumhuriyetin iç ve dış düşmanlarını boğacağız, ya da Cumhuriyetle birlikte yok olacağız; ve bu durumda, bizim politikamızın ilk özdeyişi, halkı akılla,

halkın düşmanlarını terörle yönetmek olmalıdır.

Barış zamanında halk hükümetinin dayanağı erdem ise, devrimde hem erdem, hem terördür; terörsüz erdem güçsüzdür, erdemsiz terör kıyıcıdır. Terör, işini çabuk gören, sert, bükülmez adaletten başka bir şey değildir; bu yüzden erdemin bir türevidir; özel bir ilkeden çok, anayurdun acil ihtiyaçlarına uyarlanmış demokrasinin genel ilkesinin bir sonucudur.

Terörün despotik hükümetin dayanağı olduğu söylenir. Peki sizinki despotizme benziyor mu? Evet, özgürlük savaşçılarının elinde parlayan kılıçların, zorbaların uydularının kullandığı kılıçlara benzediği kadar benziyor. Bırakın despot, kendi kullarını terörle yönetsin; bir despot olarak buna hakkı var; Cumhuriyetin kurucuları olarak sizin de özgürlüğün düşmanlarını terörle sindirmeye hakkınız olacaktır. Devrim hükümeti, zorbaların üzerinde özgürlüğün despotizmidir. Güç, sadece suçu korumak için mi kullanılır? Ve yıldırım, mağrur kellelere indirilmek için yaratılmamış mıdır?

Doğa, fiziksel ve manevi varlığın kendini korumak için gerekenleri yapmasını zorunlu kılar; suç, hüküm sürmek için masumiyeti katleder, ve suçun elindeki masumiyet olanca gücüyle mücadele eder. Zorbalığın bir tek gün hüküm sürmesine izin verilsin, ertesi gün bir tek yurtsever kalmayacaktır. Ne zamana kadar despotizmin gazabına adalet, halkın adaletine barbarlık ya da asilik denecek? Ezenlere karşı ne kadar sevecen, ezilenlere karşı ne kadar acımasız olunabiliyor! Suçtan nefret etmeyen, erdemi sevemez; bundan daha doğal hiç bir şey yoktur.

Oysa birinden biri yenilmek zorunda. Bazıları kralcıları hoşgörün diye bağırıyor. Hainlere

acıyın! Hayır, acıma masumlar içindir, zayıflar içindir, bahtsızlar içindir, insanlık içindir!

Toplumsal koruma, sadece barışçıl yurttaşların hakkıdır; Cumhuriyette cumhuriyetçilerden başka yurttaş yoktur. Kralcılar ve komplocular Cumhuriyete yabancıdırlar, daha doğrusu onun düşmanlandırlar. Özgürlüğün zorbalığa karşı yürüttüğü bu amansız savaş bölünmez bir savaş değil midir? İç düşmanlar dış düşmanların müttefiki değil midir? Anayurdu içerden parçalayan katiller, halkın temsilcilerinin vicdanlarını satın alan entrikacılar ve kendilerini onlara satan hainler; halkın davasını onursuzlaştırmak, kamusal erdemi katletmek, sivil çatışmaları körüklemek, ahlaki karşı-devrimle politik karşı-devrimin yolunu açmak için para yiyen yergici yazarlar, bütün bu adamlar hizmet ettikleri zorbalardan daha mı az suçlular, daha mı az tehlikeliler? Bu hainler ile ulusal adaletin öç alıcı kılıcının arasına kendi baba katili nezaketlerini sokanlar, zorbaların uşaklarıyla askerlerimizin süngülerinin arasına girmek isteyecek olanlara benziyorlar; onların yapmacık duyarlılıklarının bütün sıcaklığı, benim gözümde İngiltere ve Avusturya'ya yönelik içli bir özlemden başka bir şey gibi görünmüyor.

Pekala! Başka kimin için böylesi duyarlılık göstereceklerdi ki? Özgürlüğün düşmanlarının süngüleriyle ya da kralcıların ya da federalistlerin hançerleriyle öldürülen bu ulusun en seçkin iki yüz bin kahramanı için mi? Hayır! Onlar, sadece plepler, yurtseverlerdi; onların duyarlılığını hak edebilmeniz için, en azından anayurda yirmi kez ihanet etmiş bir generalin dul eşi olmalısınız; hoşgörülerini kazanmak için, zafer kazanmak için sanırım on bin düşmanı öldüren bir Romalı general gibi, on bin Fransızı feda etmiş olduğunuzu ka-

nıtlamış olmalısınız. Özgürlüğün savunucularına karşı zorbaların gerçekleştirdiği dehşeti hiç bir üzüntü belirtisi göstermeksizin dinliyorlar; kadınlarımız paramparça edildiler, çocuklarımız annelerinin koynunda katledildiler, tutsaklarımız dokunaklı ve yüce kahramanlıklarının bedelini korkunç işkencelerle ödediler. Şimdi onlar, anayurdun en saf kanlarını emerek büyüyen bir kaç canavarın geç de olsa cezalandırılmasını iğrenç katliam olarak adlandırıyorlar.

Davaların en kutsalına kardeşlerini, çocuklarını, eşlerini feda etmiş cömert kadın yurttaşların sefaletine sabır gösteriliyor, ama komploculaın eşlerine bol keseden cömertçe yardım yapılıyor; üstelik onların hiç cezalandırılmadan adaleti baştan çıkartabilecekleri, ve özgürlüğe karşı kocalarının ve yakınlarının davalarını sürdürecekleri bilinirken, bu kadınlar, halkın maaşa bağladığı ve finanse ettiği ayrıcalıklı bir loncaya dönüştürüldüler.

Nasıl bir iyiniyetle hala sözcüklere kanabiliyoruz! Aristokrasi ve ılımlılık, ölümcül özdeyişlerle hala bizleri nasıl da yönetiyor!

Aristokrasi, kendini, entrikalarıyla, yurtseverliğin hizmetleriyle kendini savunduğundan çok daha iyi savunuyor. Saray safsatalarıyla devrimleri yönetmek istiyoruz; Cumhuriyete karşı komplolara bireysel yargılama konusu gibi yaklaşıyoruz. Zorbalar öldürüyor ve özgürlük savunma yapıyor; komplocular kendi yaptıklan yasalarla yargılanıyor.

Anayurdun esenliği söz konusu olduğunda, ne evrenin tanıklığı görgü tanıklığının yerini tutabilir, ne de apaçık gerçekler yazılı kanıtların yerini tutabilir.

Yargılamaların yavaşlığı, cezadan muaf tu-

tulmakla eşdeğerdir; hükmün belirsizliği tüm suçlulan cesaretlendirir; ve hala insanlar adaletin sertliğinden, Cumhuriyetin düşmanlannın tutuklanmasından yakınıyorlar. Onların örnekleri zorbalığın tarihinde aranıyor, çünkü halkların tarihinden ya da tehdit altındaki özgürlüğün ruhundan çıkartılmak istenmiyor. Roma'da, konsül komployu saptayıp, Catilina'nın[24] suç ortaklarını öldürerek doğrudan ezdiği zaman, kuralları ihlal etmiş sayılabilir mi? Komplocular güruhuyla, gerçek bir Romalının erdeminden ve yasaların sertliğinden korkan tüm kötü yurttaşlarla kendi partisini büyütmek isteyen Sezar, Piso, Clodius[25] mu kurallara uygun davranmıştır!

İnsanlığı ezenleri cezalandırmak, merhamettir; onları bağışlamak, barbarlıktır. Zorbaların sertliği, onun değişmez ilkesi gibi serttir; cumhuriyet hükümetinin sertliği ise, yardımseverliğe dayanır.

Öyleyse, terörü halk düşmanlarına değil de halka yöneltenlerin vay haline! Kamu coşkusunun kaçınılmaz hatalarını, ihanetin hesaplı hatalarıyla ya da komplocuların saldırılarıyla birbirine karıştırıp, tehlikeli entrikacıları bir yana bırakıp barışçıl yurttaşları soruşturmaya kalkışanların vay haline! Özgürlüğün kutsal adından yararlanmaya kalkışan ya da onun emanet ettiği güçlü silahları, yurtseverlerin yüreğine yas ve ölüm salmak için kullanmaya kalkışan hainlere ölüm! Bunlar yapıldı, bunu reddedemeyiz. Şüphesiz aristokrasi tarafından abartıldı, ama tüm Cumhuriyette, Cumhuriyet düşmanlarının zulmettiği bir tek erdemli insan kalsa bile, hükümetin görevi, onu aramak ve onun öcünü kurallara uygun biçimde almaktır.

Ama karşı-devrimcilerin ikiyüzlü çabalarıyla yurtseverlere yöneltilmiş olan bu zulümler-

den çıkartılması gereken sonuç, karşı-devrimcileri özgür bırakmak ve sertlikten vazgeçmek midir? Aristokrasinin bu yeni suçları, sertliğin gerekliliğini basitçe göstermektedir. Düşmanlarımızın cesareti, onları mahkemeye çıkarmaktaki zayıflığımızdan başka neyi gösteriyor? Bu, büyük ölçüde, onların endişelerini gidermek amacıyla yakın zamanda vaaz edilmeye başlanan yumuşama doktrininin büyük bir parçasını oluşturuyor. Eğer bu öğütleri dinliyor olsaydınız, düşmanlarınız amaçlarına ulaşmış olacaklar ve kendi ellerinizle onların suçlarını ödüllendirmiş olacaktınız.

Yurtseverlerin kazandığı birkaç zafere bakarak, sizi bekleyen tehlikelerin sonuna gelindiğini sanmak ne büyük saçmalıktır! Gerçek durumumuza bir göz atın, uyanıklığa ve enerjiye başka zamanlardan çok daha fazla gereksinme duyduğunuzu fark edeceksiniz. Hükümetin faaliyetlerinin olduğu heryerde gizli fesat tezgahçıları var: yabancı sarayların ölümcül nüfuzu daha fazla gizlenebiliyor, ama ne etkinliğini, ne de uğursuzluğunu gizleme gereği duymuyor. Sindirilmiş suçun, çalışmalarının üstünü büyük ustalıkla örttüğünü fark edebilirsiniz

Fransız halkının iç düşmanları, tek ordunun iki birliği gibi iki gruba ayrılmış durumda. Farklı renklere sahip bayraklar altında ve farklı yollardan, ama aynı amaca doğru ilerliyorlar; amaç, halk hükümetini örgütsüzleştirmek, Konvansiyon'u çökertmek, diğer bir değişle, zorbalığı muzaffer kılmaktır. Bu iki gruptan birisi bizi zayıflığa doğru iterken, diğeri aşınlığa itiyor. Özgürlüğü, birisi alem kadınına dönüştürmek istiyor, diğeri fahişeye.

Çoğu kandırılmış iyi yurttaşlardan oluşan küçük entrikacılar, şu ya da bu partinin safında yer

alıyorlar. Ama liderleri, kralların ya da aristokrasinin davasının sürdürücüleri ve her zaman yurtseverlere karşı birlik halindeler. Dolandırıcılar kendi aralannda savaşsalar bile, birbirlerine olan nefretleri temiz insanlara duydukları nefretten daha azdır. Anayurt, onların ganimetidir; onlar, bu ganimeti paylaşmak için birbirleriyle savaşır; ama anayurdu savunanlara karşı birleşirler.

Bazıları ılımlı ismini kullanıyorlar; onlann diğerine aşın-devrimci deyişlerinde doğruluktan daha çok espri var. Coşkunluk ve bilisizlikle devrimci politikanın dışına savrulmuş olan dürüst insanlara hiç bir durumda uyarlanamayacak olan bu isim, sahte ve trajik yöntemlerle devrimimizin kutsal ilkelerini zorbalıkla uzlaştırmak için onlardan rüşvet alan hainleri tam olarak tanımlamıyor.

Sahte devrimci, çoklukla devrimin ilersinde olmaktan çok gerisindedir: o, duruma göre bazen ılımlıdır, bazen yurtseverlik delisidir. Yarınını düşünerek Prusya, İngiliz, Avusturya ve hatta Moskova komitelerinde yer alır. O, enerjik önlemlere muhaliftir ve bunları engelleyemeyince abartır; masumlara karşı sert, suça karşı bağışlayıcıdır; sessizliğini satın alacak kadar zengin olmayan, çabasını hak edecek kadar önemli olmayan suçluları ortaya çıkarmaktan kaçınmaz; ama asla kendini karalanan erdemi savunma noktasına getirmemeye özen gösterir; bazen açığa çıkmış hainleri açığa çıkartır, maskesiz hainlerin maskelerini koparıp atar ve hatta kellesini keser, ama hala yaşayan ve saygı gören hainleri överek göklere çıkartır; her zaman egemen görüşlere yaranmaya çalışır, ama onların gerçek niteliklerinin anlaşılmamasına çok özen gösterir ve özellikle de onlarla hiç bir biçimde çatışmaya girmez; her zaman gö-

züpek önlemleri benimsemeye hazırdır, yeter ki çokça sakıncalar içersin; yararlı olan her şeyi karalar, ya da onları zararlı hale getirmek için değişiklikler yaparak karmakarışık hale getirir; gerçeği, cezalandırılmadan yalan söyleme hakkını elde tutmaya yetecek kadarıyla tasarruflu söyler; iyiliği damla damla damıtır, kötülüğü seller gibi akıtır; hiç bir anlamı olmayan büyük kararların ateşiyle yanıp tutuşur; halkın davasını onurlandıracak ve anayurdu koruyacak olan her şeye karşı kayıtsızlıktan öte bir vurdum duymazlık içindedir; biçimsel yurtseverliği çok önemser; düşman ilan ettiği sofular gibi görüntüsel ibadetlere çok bağlıdır; yüz kızıl başlık* takmayı iyi bir eylem yapmaya yeğler.

Bu insanlarla ılımlılarınız arasında ne gibi farklılıklar buluyorsunuz? Bunlar, aynı efendinin kullandığı hizmetkarlardır, ya da dilerseniz, kendi suçlarını daha iyi gizleyebilmek için araları açıkmış gibi davranan suç ortaklarıdırlar. Onları, dillerinin farklılığıyla değil, sonuçların aynılığıyla yargılayınız. Ulusal Konvansiyon'a kudurmuşçasına nutuklar àtarak saldıran ile onu ödün verir hale getirmek için aldatan, kendi aralannda anlaşmış değiller mi? Yurtseverliğin esenliği için korku duyulmasını sağlamak amacıyla ona acımasızca saldıranlar, aristokrasi ve vatan hainliği için af talep ediyorlar. Bunlardan biri Fransa'yı dünyayı fethetmeye çağırırken, gerçekte zorbaların Fransa'yı fethetmesi için çağrı yapıyor. Beş yıldır Paris'i yerkürenin başkenti ilan eden ikiyüzlü bir yabancı[26], gerçekte Paris'i yıkmayı arzulayan aşağılık federalistlerin lanetlerini farklı bir dille ifade etmişti. Ateizm vaazları vermek, batıl inançları ve felsefik

* "*Sans-culotte*"ların taktığı kızıl başlık.

suçlamaları aklamanın bir yoludur, ve tanrıya karşı ilan edilmiş savaş krallık yararına bir saptırmadan başka bir şey değildir.

Özgürlük savaşında geriye başka hangi yöntem kalıyor?

Aristokrasinin ilk şampiyonları gibi, kulluğun hoşluğu ile monarşinin yararları, kralların doğaüstü dehaları ile benzersiz erdemleri mi övülecek?

İnsan haklarının ve sonsuz adalet ilkelerinin boş şeyler olduğu mu ilan edilecek?

Soyluluk ve kilise mezardan mı çıkarılacak, ya da her ikisinin de mirasçısı olan yüksek burjuvazinin ortadan kaldırılamaz hakları olarak mı ilan edilecek?

Hayır! Yurtseverlik maskesi takmak ve bir arsız komediyle devrimin yüce dramını biçimsizleştirmek, ikiyüzlü ılımlılıkla ya da yapmacık aşırılıklarla özgürlük davasını uzlaştırmaya kalkışmak çok daha kolaydır.

Aristokrasi de halk dernekleri içinde yapılanıyor; karşı-devrimci kendini beğenmişlik, komplolarını ve hançerlerini yırtık pırtık elbiselerin altına saklıyor; bağnazlık, kendi sunaklarını parçalıyor; kralcılık, Cumhuriyetin zafer şarkılarını söylüyor; anılarla bunalan soyluluk, eşitliği boğmak için onu sevecenlikle kucaklıyor; özgürlük savunucularının kanına boyanmış zorbalık, onların mezarlarını çiçeklerle süslüyor. Eğer yürekler değişmediyse, hangi yüzlerde maske var! Kim bilir kaç hain yaptıklarımızı enkaz haline getirmek için işlerimize karışıyor!

Onları sınamak ister misiniz? O zaman, onlardan, yeminler ve tumturaklı sözler yerine gerçek hizmetler isteyin.

Eyleme geçmek mi gerekiyor? Nutuk atar-

lar. Düşünüp taşınmak mı gerekiyor? Önce eylem isterler. Barış havası mı esiyor? Gerekli her değişikliğe karşı çıkarlar. Fırtına mı çıktı? Her şeyi altüst etmek için, her şeyin yeniden düzenlenmesinden söz ederler. İsyanları bastırmak mı istiyorsunuz? Size Sezar'ın merhametini anımsatırlar. Yurtseverleri infazdan kurtarmak mı istiyorsunuz? Size Brütüs'ün sertliğini örnek gösterirler. Birden, birisinin Cumhuriyete hizmet ederken soylu olduğunu fark ederler, ama ihanet ettiğinde bunu görmezlikten gelirler. Barış mı gerekiyor? Size zafer madalyalarını gösterirler. Savaş mı gerekiyor? Barışın güzelliklerini överler. Anayurdu savunmak mı gerekiyor? Zorbaları dağların ve denizlerin ötesinde kovalamak isterler. İşgal edilmiş kalelerimizi geri almak mı gerekiyor? Kiliselere baskın yapıp merdivenleri kale burçlarına dayamak yerine cennete dayamaya kalkarlar. Sofulara savaş açmak için Avusturyalıları unuturlar. Davamızın müttefiklerimizin sadık desteğine mi gereksinimi var? Dünyanın bütün hükümetlerine verip veriştirirler, hatta Moğol imparatoruna bile nota vermenizi önerirler. Halk, zaferleri için tanrılara şükretmek için *Capitol*'e mi gidiyor? Geçmiş yenilgilerimiz için yas şarkıları mırıldanmaya başlarlar. Yeni zaferler kazanılması mı gerekiyor? Aramıza nefret, bölücülük, zülüm ve bezginlik tohumları ekerler. Halkın egemenliğini sağlayıp, gücünü güçlü ve saygın bir hükümette yoğunlaştırmak mı gerekiyor? Hükümetin ilkelerinin halkın egemenliğini zedelediğini keşfederler. Hükümet tarafından ezilen halkın hakları mı talep edilecek? Hemen yasalara saygıdan ve yetkili kurumlara itaatten söz etmeye başlarlar.

Cumhuriyetçi hükümetin çabalarını desteklemek için kusursuz bir çözüm bulmuşlar:

Onu örgütsüzleştirmek, tümüyle değersizleştirmek, başarılarımıza katkıda bulunan yurtseverlere karşı savaş açmak.

Ordularınız için lojistik olanaklar mı arıyorsunuz? Kıt bulunan malzemeleri para hırsından kopanp almaya mı çalışıyorsunuz? Yurtseverce kükreyerek halkın yoksulluğundan yakınırlar ve kıtlık olduğunu ilan ederler. Kötülüklerin önünü alma isteği, onlar için her zaman kötülüğü çoğaltma nedenidir. Kuzeyde, tahılları yedikleri gerekçesiyle tavukları öldürüp bizi yumurtasız bıraktılar. Güneyde, ipeğin lüks maddesi olduğu ve portakalın aşırı üretildiği gerekçesiyle dut ve portakal ağaçlarını sökmek istediler.

İkiyüzlü karşı-devrimcilerin devrim davasını karartmak için neler yapabileceklerini hayal bile edemezsiniz. En iğrenç ibadet biçimlerine sahip dine karşı operasyonların artırılmasından hoşnut olmadıkları için, batıl inançların en güçlü olduğu bölgelerde, on yaşın altındaki tüm çocuklar ile yetmişin üzerindeki tüm yaşlıların öldürüleceği söylentileri yayarak terör estirdiklerine inanabilir misiniz? Ya peki bu söylentilerin özellikle eski Britanya, Ren ve Mosel bölgelerinde yayıldığına? Bu, Strasbourg ceza mahkemesinin eski kamu savcısına atfedilen suçlardan birisidir. Bu adamın delice zorbalığı, Caligula ve Heliogabale hakkında anlatılan öykülerin gerçek olabileceğine inandırır insanı. Onun çılgınlığı, kendi kullanımı için savaş salması olarak kadınlara el koymaya kadar varmıştır. Bu yöntemi, evlenmek için bile kullandığı söylenmektedir. Birden bire, Cumhuriyetin her yanında aynı anda yürütmeye başlanılan ve ancak ortak aklın gücüyle durdurulabilen felsefi görünümlü bir karşı-devrim planının sahibi yabancılar, papazlar, soylular, her türlü dolandırıcılar sü-

rüsü nereden çıktı? Özgürlüğe karşı ittifak yapmış yabancı saraylara ve Cumhuriyetin iç düşmanlarının yozluğuna uygun iğrenç bir anlayış!

Büyük bir halkın erdeminin sürekli yarattığı mucizelere işte böylesine canice entrikalarla ve zorbaların alçakça oyunlarıyla kara çalarlar, sonra da bunları gülünç bildirilerinin konusu haline getirirler; bütün bunları, bilisiz halkı, rezilliğin pisliğine ve köleliğin zincirlerine mahkum etmek için yaparlar.

Pekala! Özgürlük, düşmanlarının suçlarına karşı gerçekten ne yapabilir? Güneş, bir bulut önünü örttü diye doğayı canlandıran yıldız olmaktan uzak mı durur? Kıyılarına kirli köpükler bıraktığı için okyanus daha az mı görkemlidir?

Sadakatsiz ellerde, acılarımızın tüm ilaçları zehre dönüşür; yapabildiğiniz her şeyi, söylediğiniz her şeyi size karşı kullanırlar, az önce açıkladığım gerçekleri bile.

Böylece, örneğin, dini batıl inançlara şiddetli saldırılarla iç savaşın tohumlarını her yere saçtıktan sonra, dini özgürlükleri güçlendirmek adına size önerilen politikaların dile getirdiği her türlü önlemlerle bağnazlığı ve aristokrasiyi silahlandırmaya çalışırlar. Eğer bu komplonun gemi azıya almasına olanak vermiş olsaydınız, er ya da geç korkunç ve evrensel bir tepki ortaya çıkacaktı; eğer bu komployu durdursaydınız, bu kez papazları ve ılımlıları koruduğunuzu iddia ederek, bundan çıkar sağlamaya çalışacaklardı.

Bu düzeneği hazırlayanlar, şarlatanlıklarını açıkça itiraf eden papazlarsa, buna hiç şaşırmayın.

Eğer içten, ama düşüncesiz bir coşkunluğa kapılmış yurtseverler, burada ya da şurada onların entrikalarına kanmışlarsa, tüm suçu bu yurt-

severlerin üstüne yıkarlar; Makyavelci öğretinin temel noktası, bir ülkeye boyun eğdirmek için, onu savunan orduyu imha etmek gerekliliği ise, Cumhuriyeti yok etmek için de, cumhuriyetçileri yok etmek gerekir. Buradan, en sevilen ilkelerden birinin, insanları hiç hesaba katmadığı sonucunu çıkarmak fazlaca zor değildir; kraliyet kökenli bir özdeyişe göre, özgürlüğün dostları, yine özgürlüğün dostlarının ellerine bırakılmalıdır.

Sadece kamunun iyiliği için çabalayan insanların yazgısı, sadece kendi çıkarlarını düşünen insanların kurbanı olmaktır; bu iki nedenden kaynaklanır: birincisi, entrikacıların eski düzenin kötü alışkanlıklarıyla saldırması; ikincisi, yurtseverlerin kendilerini sadece yeni alışkanlıkların erdemleriyle koruyabilmeleridir.

Zorunlu olarak tüm dikkatinizi yönelttiğiniz bu iç durum yanında, aynı zamanda Avrupa'nın zorbalarıyla savaşmak için silah altına alınmış bir milyon iki yüz bin adam, ve hükümetin, büyük bir enerji ve güçle, beş yıl boyunca sayısız düşmanımızın yarattığı tüm güçlükleri sürekli alt etmek zorunda oluşu da aynı dikkati hak ediyor.

Bütün bu kötülüklerin çaresi nedir? Cumhuriyetin itici gücünün geliştirilmesinden başka çare bilmiyoruz. Bu itici güç, erdemdir.

Demokrasiyi iki aşırılık çürütür, yönetenler aristokrasisi ve halkın kendi oluşturduğu yetkilileri küçümsemesi; her zümrenin, her bireyin kamu gücünü kendine mal etmeye kalkışmasının bir sonucu olan, ve halkı kargaşanın aşırılığıyla yok olmaya götüren ya da iktidarı tek kişinin ele geçirmesine yol açan küçümseme.

Ilımlılar ile sahte devrimcilerin ikili görevi, bizi bu iki tehlike arasında gidip gelmeye zorlamaktır.

Ama halkın temsilcileri bu iki tehlikeyi de önleyebilir; hükümet, her zaman adil ve bilge olma yeteneğine sahiptir, ve bu karakteriyle, halkın güvenine de sahip olduğundan emindir.

Tüm düşmanlarımızın amacının Konvansiyon'u feshetmek olduğu kesin bir gerçektir; Büyük Britanya'nın zorbasının ve müttefiklerinin, kendi parlamentolarına ve kullarına, sizin gücünüzü ve hak ettiğiniz kamu güvenini elinizden almayı vaat ettikleri de bir gerçektir; ve parlamentolarının tüm üyelerinin ilk buyruğu da bu yöndedir.

Ama büyük bir halkın güveninin sarmaladığı bu büyük kurulun, ancak ve ancak kendi elleriyle yok edilebileceği, politikada sıradan bir gerçektir; bunu düşmanlarınız da biliyor; böylece sizin aranızda uğursuz planlarını desteklemeye yarayacak her türlü tutkuyu uyandırmaya özen göstereceklerinden şüpheniz olmasın.

Eğer canice atıp tutmaları için onlara bahaneler sağlayacak uygunsuz eylemlerinizi yakalayamazlarsa, ulusal temsile karşı ne yapabilirler ki? Bu yüzden kaçınılmaz olarak iki tür ajanlarının olmasını isteyeceklerdir: birincisi, kendi konuşmalarıyla ulusal temsili küçük düşürmeye çalışacak olanlar; ve ikincisi, ulusal temsilin yüreğinde yer alarak, Cumhuriyetin çıkarlarını ve meclisin şanını zedelemek amacıyla onu yanıltmaya çalışanlar.

Ona başarıyla saldırabilmek için, sizin güvenizi haklı çıkartan birimlerdeki temsilcilere ve Kamu Esenliği Komitesi'ne karşı iç savaş başlatmak en uygunuydu; öyle ki kendi aralarında savaşıyormuş görüntüsü veren kişilerle yaptılar bunu.

Cumhuriyetin ve zorbaların kaderlerinin belirleneceği bir anda, Konvansiyon hükümeti-

ni felce uğratmaktan ve onun bütün kaynaklarını kesmekten daha iyi ne yapılabilirdi?

Aramızda hala zorbaların çıkarlarına hizmet edecek kadar alçak bir kişinin var olduğu düşüncesi bizden uzak dursun! Ama asla bağışlanamaz olan, suçlu bir sessizlikle Ulusal Konvansiyon'u aldatma ve bu yolla Fransız halkına ihanet etme suçu bizden daha da uzak dursun! Özgür bir halk için mutlu bir şey vardır: despotlar için felaket olan gerçek, her zaman halkın gücü ve esenliğidir. Diğer yandan özgürlüğümüzün tehdit altında olduğu da bir gerçektir, belki de yüz yüze olduğumuz tek ciddi tehlike, bir plandır; parti ruhu diriltilerek Cumhuriyetin tüm düşmanlarını bir araya getirmek; yurtseverlere zulmetmek, cesaretlerini kırmak, cumhuriyet hükümetinin sadık ajanlarını yok etmek, en temel kamu hizmetinin yapılmasını engellemek için oluşturulmuş bir plan. Ulusal Konvansiyon'u insanlar ve şeyler hakkında aldatmaya çalıştılar; çözümsüz kalması için yolsuzlukları abartarak, bunların nedenleri konusunda Meclisi yanıltmaya çalıştılar. Onu felç etmek ve yönünü saptırmak için kulaklarını asılsız terörle doldurarak büyük acılar çektirdiler; onu bölmeye çalıştılar; özellikle de birimlerde görevli olan temsilciler ile Kamu Esenliği Komitesi'ni birbirinden ayırmaya çalıştılar; düzensizlik ve kafa karışıklığına yol açarak bu temsilcilerin merkezi yetkenin aldığı önlemleri uygulamamaları konusunda ikna etmeye çalıştılar; diğerini de bir grubun bilinmeyen bir aracı haline getirmek için sertleşmeye zorladılar. Yabancılar kendilerine üstünlük sağlamak için tüm bireysel tutkuları saptırdılar, hatta yurtseverliği bile.

Önce Kamu Esenliği Komitesi'ni karalayarak doğrudan amaçlarını gerçekleştirmeye yönel-

diler; övünerek onun çetin görevlerin ağırlığı altında ezileceğini söylediler. Ama zafer ve Fransız halkının şansı, onu ezilmekten korudu. Bunun üzerine Komite'nin emeğinin ürünlerini yok etmeye ve kendisini işleyemez hale getirmeye çalışırken, Komite'yi övmeyi tercih ettiler. Komite'nin önemli görevlilerine yapılan tüm belirsiz övgüler; reform adı altında gizlenmiş ve Konvansiyon tarafından reddedilmiş olan, ama bugün garip bir yapmacıkla yeniden ortaya atılan örgütlenmeyi dağıtma planları; Kamu Esenliği Komitesi'nin görevden uzaklaştırdığı entrikacıları övme konusundaki bu istek; iyi yurttaşlarda yaratılan bu yılgınlık; komploculara okşayan bu hoşgörü; kendi içinizden kovduğunuz bir kişinin birinci dereceden sorumlu olduğu tüm bu ihanet ve entrika sistemi, Ulusal Konvansiyon'a yöneliktir ve Fransa'nın düşmanlarının istemlerini gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

Bu sistem çarşaf çarşaf yazılarla ilan edildiğinden ve kamusal eylemlerle yürürlüğe konulduğundan beri, aristokrasi ve kralcılar başlarını yeniden küstahça kaldırdılar; Cumhuriyetin bir bölümünde yurtseverlik yeniden ezilmeye başlandı ve ulusal yetke, entrikacıların direnişiyle karşılaştı. Bunun yanı sıra, dolaylı saldırılar olsa bile, bunların, sizin verdiğiniz büyük sorumluluğu taşıyanların dikkatini ve enerjisini bölmekten, tehlikeli entrikaları başarısızlığa uğratmak için gereksinme duyulan büyük kamu esenliği önlemlerinden dikkatlerini dağıtmaktan başka bir sakıncası yoktur. Yine de bunlar düşmanlarımızın işine yarayan saptırmalar olmuştur.

Ama yüreğinizi ferah tutun; gerçeğin tapınağı burasıdır; Cumhuriyetin kurucularının, insanlığın öcünü alanların ve zorbaları yok edenle-

rin mekanı burasıdır.

Burada, bir yolsuzluğu yok etmek için onu işaret etmek yeter. Anayurt adına, bireylerin kibirleri ya da zaafları konusunda öğüt almak için, anayurdun adıyla Ulusal Konvansiyon'un erdemine ve şanına başvurmak yeter.

Devrimin tüm kaygıları ve ilerleyişini etkileyecek her şey hakkında resmi bir tartışmayı başlatmak istiyoruz; hiç bir öznel ve gizli çıkarın, Meclisin genel iradesini ve aklın yıkılamaz gücünü gasp etmesine izin vermemeye ant içiyoruz.

Daha önce yabancı halklara karşı tutumunuzun ilkelerini onayladığınız gibi, bugün size, iç yönetiminizin ve Cumhuriyetin istikrarının dayandırılması gereken ahlaksal ve siyasal gerçekleri resmen onaylamanızı önermekle yetineceğiz; bu yolla, bütün iyi yurttaşlan bir araya getirecek, komplocuların umudunu yok edecek, ilerleyişinizi güvenceye alacak ve kralların iftiralarını ve entrikalarını kahredeceksiniz; tüm halkların gözünde davanızı ve karakterinizi onurlandıracaksınız.

Fransız halkına, yurtseverliği korumadaki büyük çabanızın, suçlulara karşı esnemez adaletinizin, ve halkın davasına baş koyuşunuzun güvencesini veriniz. Sıraladığımız siyasal ahlak ilkelerini, sizin adınıza Cumhuriyetin içinde ve dışında geliştireceğimizi burada ilan ediyoruz.

DİNİ VE AHLAKİ DÜŞÜNCELERİN CUMHURİYETÇİ İLKELERLE İLİŞKİSİ VE ULUSAL BAYRAMLAR ÜZERİNE

7 Mayıs 1794
18 Floréal Cumhuriyet Yılı II

Yurttaşlar,

Tam da refah içindeyken, tutkular susmuşken, halklar ve tek tek insanlar bilgeliğin sesini dinlemek için içlerine kulak vermelidirler. Zaferlerimizin gürültüsünün dünya çapında yankılandığı şu an, Fransız Cumhuriyeti'nin yasa koyucularının yeni bir özenle, kendilerini ve anayurdu korumalarının ve cumhuriyetin istikrarı ve mutluluğunun dayanması gereken ilkeleri sağlamlaştırmalarının tam zamanıdır. Bugün üzerinde düşünmenize değer, insanların mutluluğu için önemli bazı gerçekleri açıklamak ve bunun doğal sonu-

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1972, t. XC, p. 132-140.

cu olan önlemleri önermek istiyoruz.

Ahlaki dünya, her ne kadar fiziksel dünyadan farklıysa da, bana göre daha çelişkili ve gizemlidir. Doğa, insanın özgürlük için doğduğunu söylüyor, ama yüzyılların deneyimi bize insanın köle olduğunu gösteriyor; onun haklan onun kalbinde yazılı, ama aşağılanması tarih kitaplarında yazılı. İnsan ırkı Cato'ya saygı duyuyor ve Sezar'ın boyunduruğu altında yaşıyor. Sonraki kuşaklar Brütüsün erdemine saygı gösteriyor, ama böyle bir erdemi sadece eski tarih için geçerli kabul ediyor. Yüzyıllar ve dünya, suçun ve zorbalığın mirası; özgürlük ve erdem, bir an için ve ancak şimdi dünyanın bir noktasına yerleşti. Sparta, korkunç karanlıkta bir şimşek gibi parlıyor.

Ey Brütüs, erdemin bir hayal olduğunu söyleme! Ve siz, Fransız Cumhuriyeti'nin kurucuları, kendinizi insanlıktan umudunuzu kesmekten ya da bir an bile büyük girişiminizin başarısından şüpheye düşmekten koruyunuz!

Dünya değişti, üstelik daha da değişmek zorunda. Dün ile bugün arasında ne gibi ortak yanlar var? Çölde şaşkın dolaşan vahşileri uygar halklar izledi; eski balta girmemiş ormanların örttüğü topraklarda, bugün bol hasat elde ediliyor. Eski dünyanın sınırlarının dışında bir dünya açıldı; bu topraklarda oturanlar engin egemenlik alanlarına denizleri eklediler; insan yıldınmları fethetti ve gökyüzü ona yalvardı. Hiyerogliflerin azgelişmiş dilini matbaacılığın mucizeleriyle karşılaştırın; *Argonot*'ların[27] yolculuğunu *Le Perouse*'un[28] yolculuğuyla karşılaştırın; Asyalı sihirbazların astronomi gözlemleri ile Newton'un keşifleri ya da Dibutade'in taslaklan ve David'in tabloları arasındaki farkı ölçün!

Fiziksel düzende her şey değişti; ahlaki ve

politik düzende de her şey değişmek zorunda. Dünya devriminin yarısı gerçekleşti bile; diğer yansı da tamamlanmak zorunda.

İnsan aklı da yaşadığı dünyaya benziyor; bir yansı karanlığa gömülmüş, diğer yarısı aydınlıkta. Avrupa halkları bilim ve sanatta şaşırtıcı ilerlemeler kaydettiler, ama kamu ahlakının temel ilkelerini bilmiyor gibiler. Hakları ve ödevleri dışında her şeyi biliyorlar. Bu deha ile aptallığın karışımı nereden geliyor? Bu, kişinin sanatla uğraşabilmesi için sadece tutkularını izlemesi gerekirken, hakları savunmak ve başkasının hakkına saygı göstermek için tutkularını yenmesi gerektiğinden ileri geliyor. Bir başka neden daha var: dünyanın kaderini belirleyen krallar, ne büyük matematikçilerden, ne büyük ressamlardan, ne de büyük şairlerden korkuyorlar ama filozoflardan ve insanlığın savunucularından ödleri patlıyor.

Bununla birlikte, insan ırkı sürekli olmayacak bir şiddet ortamı içinde. İnsan aklı, uzun süredir, her zaman doğrudan olmasa da, yavaş adımlarla, ama güvenilir yoldan tahtlara karşı ilerliyor. Deha despotizmi okşar görünse bile onu tehdit eder ve o andan itibaren, zorbalık artık ancak terörle, örflerle ve zenginler birliğinin ve Fransız devriminin saygı uyandıran özelliğinden şiddetle korkan küçük zorbaların verdiği destekle ayakta kalabilir.

Fransız halkı, insan türünün geri kalanından iki bin yıl öndeymiş gibi görünüyor; hatta o taraftan bakıldığında farklı bir türmüşcesine ona imrenmek bile mümkün. Avrupa, bizim cezalandırdığımız zorbaların gölgeleri önünde diz çöküyor

Avrupa'nın işçileri ve zanaatçıları, soyluların zevkleri için terbiye edilmiş hayvanlar gibiler.

Fransa'da ise, soylular, işçi ve zanaatçı olmaya çabalıyorlar ve bu onuru elde etmeyi bile başaramıyorlar.

Avrupa, krallar ve soylular olmaksızın yaşanabileceğini anlayamıyor; bizse, onlarla yaşanabilineceğini anlayamıyoruz.

Avrupa, insanlığı zincire vurmak için boşa kan akıtıyor; biz ise, bu zincirleri kırmak için kan veriyoruz.

Yüce komşularımız, dünyayı büyük bir ciddiyetle, krallarının sağlığı, eğlenceleri ve yolculukları ile meşgul ediyorlar; gelecek kuşaklara, onun hangi saatte yemek yediğini, hangi saatte avdan döndüğünü, hangi mutlu toprakların onun şahane ayakları tarafından çiğnenme onuruna eriştiğini ve gün doğarken ve batarken, onun huzuruna çıkmış ayrıcalıklı kölelerin adlarını bildirmek istiyorlar.

Biz ise, gelecek kuşaklara, özgürlük savaşında yaşamını yitirmiş kahramanların adlarını ve üstün niteliklerini aktaracağız; biz onlara, yıkılıp yok olan zorbaların uşaklarının son cenaze töreninin hangi toprakta yapıldığını bildireceğiz; biz onlara, dünyayı ezenlerin sonunun ne zaman geldiğini bildireceğiz.

Evet, bizim yaşadığımız ve doğanın tüm üstünlükleriyle kutsanmış bu olağanüstü dünya, özgürlüğün ve mutluluğun yurdu olsun diye yaratılmıştır; bu duyarlı ve onurlu halk, gerçekten şan ve erdem için doğmuştur.

Ey anayurdum! Yazgı, beni yabancı ve uzak bir ülkede dünyaya getirseydi, gelecek kuşaklarının mutluluğu için tanrıya sürekli yakarırdım; çarpışmalarının ve erdemlerinin haberleri karşısında mutluluk gözyaşları dökerdim; şanlı devriminin tüm adımlarını özenle ve kaygılı bir heyecanla iz-

lerdim ; senin yurttaşlarının ve temsilcilerinin yazgısına imrenirdim... Ama ben Fransızım ve senin temsilcilerinden biriyim... Ey yüce halk! Kendimi tümüyle sana feda ediyorum! Senin içinde doğana ne mutlu! Senin mutluluğun için ölebilene ne mutlu!

Ey temsilciler! Anayurt, esenliğini ve gücünü size emanet etti! Onunla ve onun için yapamayacağınız ne vardır? Siz, bir büyük imparatorlukta yerleşmiş demokrasinin yeni açılımlarını dünyaya gösterebilirsiniz. Kamu haklarının çocukluk çağında ve köleliğin kucağında karşıt vecizeler mırıldananlar, geçen bir yılın görkemli olaylarını öngörebildiler mi? Yapmanız gerekenler, şimdiden yaptıklarınızdan daha mı zor? Hangi politikacı sizin öğretmeniniz ya da örneğiniz olabilir ki? Sizden önce yapılmış olanların tam tersini yapmanız gerekli değil mi? Bizim zamanımıza kadar yönetim sanatı, insanları aldatma ve rüşvetçilik sanatı olmuştur. Artık insanları aydınlatma ve iyileştirme sanatı olmak zorunda.

Bencilliğin iki türü vardır. Birincisi, alçakça ve acımasızdır; insanı diğer insanlardan yalıtır ve başkalarının sefaleti karşısında sadece tek bir kişinin refahını gözetir. İkincisi, cömert ve yardımseverdir; bizim mutluluğumuzu herkesin mutluluğuna, bizim onurumuzu anayurdun onuruna bağlar. Birincisi, ezenleri ve zorbaları yaratır; ikincisi, insanlığın savunucularını yaratır. Koruyucu itici gücü izleyelim! Onurlu görevle elde edilen huzuru hedefleyelim! Onurla taçlandıran ölümden korkmayalım! Böylece anayurdumuzun mutluluğunu da, kendi mutluluğumuzu da sağlamlaştıracağız.

Dünyanın yazgısını belirleyen günah ve erdem, birbirinin dünyada varolma hakkını dıştala-

yan iki rakiptir. Günah ve erdem, insanın tutkularında yatıyor. Tutkularına verdiği yöne göre insan, ya tanrıların mertebesine yükseliyor ya da çirkefin derinliklerine batıyor. Bütün toplumsal kurumların amacı, insanın tutkularını adalete yönlendirmek, halkın mutluluğunu özel mutlulukla bağdaştırmaktır.

Sivil toplumun tek temeli ahlaktır. Bize karşı birleşmiş savaş ittifaklarının hepsi suça dayanır. Gerçeğin gözünde onlar, sadece örgütlü vahşiler ve disiplinli haydutlar sürüsüdür. O halde, politikanın ve yasamanın bu gizemli bilimi nasıl uygulanır? Bugüne kadar filozofların kitaplarına sürgün edilmiş o ahlaki doğruluklar, yasaların ve yönetimin temelini oluşturmalı ve her kişinin davranışlarında dikkate almak zorunda olduğu namusluluğun basit kavramları halkların davranışlarına uygulanmalıdır. Bu nedenle, adaletin egemenliğine yardımcı olmak için, bugüne kadar hükümetlerin cezalandırılmayan ya da örflerle sürdürdükleri adaletsizliği becerdikleri kadar becerikli lik gösterilmelidir.

Kralların ve suç ortaklarının bu ilkelerin uygulanmasından kaçmak ve adil ve haksız kavramlarını gizlemek için ne hünerler gösterdiklerine bakın!

O korsan, Büyük İskender'e nasıl bir keskin zekayla yanıt vermişti: "*Bana, sadece tek bir gemim olduğu için korsan; sana, koca bir filo sahibi olduğun için fatih diyorlar.*"

Krallar, hangi utanmazlıkla halkın servetlerini gasp ettikten sonra hırsızlığa karşı yasalar çıkartıyorlar! Onlar milyonlarca insanı savaş ve sefalet içinde katlederlerken, onların adına katiller mahkum ediliyor. Monarşi altında ailesel erdemler sadece gülünç iken, toplumsal erdem-

ler suçtur; tek erdemleri, prensin suçlarının uysal bir aracı olmak; tek onurları, onun kadar kötü olmaktır. Monarşi altında insanın ailesini sevmesine izin veriliyor, ama anayurdunu sevmesine değil; sevdiklerini savunması onurlu, ama ezilenleri savunması değil. Monarşinin dürüstlüğü mülkiyete saygılı olmaktan ibaret, ama yoksulların mülkiyeti hariç. Tüm hakları korur, ama halkın hakları hariç.

İşte monarşinin yasalarından bir madde: "*Eğer kral değilsen ya da kraldan bir ayrıcalık hakkı elde etmemişsen, çalmayacaksın; eğer tek vuruşta birkaç bin insanı yok edemiyorsan, adam öldürmeyeceksin.*"

Kralların dürüst insanların hizmetinden yarar sağlayamayacakları, bu yüzden de bunların hizmetinden özenle kaçınmaları gerektiğine ilişkin Richelieu kardinalinin politik vasiyetnamesini hepiniz biliyorsunuz. İki bin yıldan uzun bir süre önce *Pondus Euxinus*'un[29] kıyılarında bu öğretiye açıkça uyan küçük bir kral vardı. Gözdeleri iftiralarla onun arkadaşlarının bazılarını öldürtmüşlerdi. Kral bunun farkındaydı, bir gün, içlerinden biri yine krala bir ihbarda bulunduğunda şöyle dedi: "*Senin gibi alçaklar despotlar için yararlı olmasa, seni öldürtürdüm.*" Bu prensin gelmiş geçmiş prenslerin en iyisi olduğu söyleniyor.

Ama İngiltere'de makyevelizm, bu kralsı öğretiyi en mükemmel hale getirdi.

Londra'da ticari işlerinde dürüstlük kurallarına uyan bir çok tüccar olduğundan şüphe etmiyorum; ama bu saygıdeğer kişilerin, kendi işletmelerinin ürünlerine yaptıkları gibi, İngiliz parlamentosunun üyelerinin Kral George'a vicdanlarını ve halkın haklarını satmalarını çok doğal bulacaklarına iddiaya girebilirim.

Pitt, alçaklıklarını ve pazarlıklarını o parlamentonun gözleri önünde gerçekleştiriyor: "Hainlik için şu kadar, halkın temsilcileri ve yurtseverlerin öldürülmesi için şu kadar, iftiralar için şu kadar, açlık için şu kadar, rüşvetçilik için şu kadar ve sahte para basımı için şu kadar." Lordlar kamarası hayranlık verici bir soğukkanlılıkla bunları dinliyor ve uysalca hepsini onaylıyor.

Erdemli bir kişinin hiddetli sesi böylesi büyük bir alçaklığa karşı boşuna yükseliyor; bakan[30], onun bu tür sözlerinden bir şey anlamadığını açıkça kabul ediyor, ama Lordlar Kamarası bu protestoyu reddediyor.

Ey Stanhope! Rezil meslektaşlarından onun suçlarına karşı senin muhalefetini ciddiye almalarını bekleme, bunu sonraki kuşaklar yapacak ve onların senin hakkındaki yargısı, senin yüzyılının en onurlu unvanı olacak.

Bu söylediklerimden ne sonuç çıkartılabilir? Ahlaksızlığın despotizmin temeli ve erdemin cumhuriyetin özü olduğudur.

Cumhuriyeti kurmaya çalışan devrim, suçun egemenliğinden adaletin egemenliğine geçiştir; bu, bize karşı birleşmiş kralların ve tüm komploculann, bizdeki monarşinin önyargılarını ve günahlarını sürdürme çabalarının nedenini açıklıyor.

Ancien régime'in yok olan egemenliğinin arkasından yas tutanlar, ve sadece bir hanedanın yerine bir diğerini geçirmek için devrime katılmış olanlar, daha baştan itibaren kamu ahlakının gelişimini durdurmak için sürekli çabaladılar. Orleans dükünün ya da York prenslerinin dostlan ile XVI. Louis'nin dostları arasında, birincilerin çok daha korkak ve çok daha iki yüzlü oluşlarının dışında fark var mı?

İlk iki yasama meclisinin grup şefleri, Cumhuriyete inanmak için fazla korkak ve Cumhuriyeti istemek için fazla bozulmuşlardı. Başlangıçta kendi politikalarının onları ilan etmek zorunda bıraktığı sonsuz ilkeleri insanların kalplerinden silmek istedikleri için, entrikalar çevirmekten hiç vazgeçmediler. O zamanlar komplolar, suçu koruyan, erdemi öldüren, bizi dolambaçlı ama kesin yollardan zorbalığa geri götüren ılımlılık maskesi altında gizleniyordu.

Cumhuriyetçilerin çabasıyla bu laçka düzen bozulup demokrasi kurulduğunda, aristokrasi ve yabancılar her şeyi abartmaya ve her şeyi bozmayı planladılar. Demokrasiyi ölümcül olduğu kadar gülünç hilelerle onursuzlaştırmak ve beşiğinde boğmak için kendilerini demokrasinin arkasına gizlediler.

Özgürlük, ılımlılık ve aşırılık tarafından aynı anda saldırıya uğradı. Birbirlerine karşı muhalifmiş gibi görünen, ama gizli bağlarla liderleri birleşmiş olan bu iki grubun çatışmasıyla kamuoyu bölündü, halk temsilciliği aşağılandı, halk hiçe sayıldı; ve devrim, anayurdu bölme ve satma gücünün hangi haine bırakılacağını belirleyecek olan gülünç bir çatışmadan başka bir şey değilmiş gibi göründü.

Karşıt partilerin liderlerinin hareket tarzı birbirinin aynısıydı, ana karakterleri sonsuz ikiyüzlülüktü.

Lafayette, kraliyet iktidarını yeniden oluşturabilmek için anayasayı öne sürüyordu. Dumouriez, Ulusal Konvansiyon'a karşı Jironden partiyi korumak için anayasayı öne sürüyordu. Ağustos 1792'de Brissot ve Jirondenler, tacı tehdit eden darbeyi savuşturmak için anayasayı kalkan olarak kullanmak istediler. 1793 Ocağında aynı komplo-

cular, kralı idamdan kurtarmak ve bölge meclislerinde iç savaş ateşi yakmak için halk egemenliğine sahip çıktılar; Hébert ve suç ortakları, Ulusal Konvansiyon'u yok etmek ve cumhuriyetçi hükümeti yıkmak için halk egemenliğine sahip çıktılar.

Brissot ve Jirondenler, zenginleri halka karşı silahlandırmayı denediler; Danton, suçları koruyordu, bütün entrikalarla bağlantılıydı, hainlere koruma sözü ve yurtseverlere bağlılık sözü veriyordu; büyük bir beceriyle hainlikleri halk için iyilik olarak sunuyordu, günahları güya eksikliklerle haklı gösteriyordu ve neredeyse Cumhuriyeti batırma amacına ulaşmak üzere olan o entrikacıların avukatlığını üstlenmek için, onları kendi arkadaşlarına itham ettirdi; Brissot ile görüştü, Ronsin'le yazıştı, Hébert'i yüreklendirdi ve her şeyi öyle ayarladı ki, bu kişilerin batkısından da, başarılarından da kârlı çıkabilirdi ve özgürlüğün tüm düşmanlarını cumhuriyetçi hükümete karşı birleştirebilirdi.

Özellikle son zamanlarda, düşmanlarımızın politik ahlakı bozmak için kullandıkları yöntemler tüm iğrençliğiyle görülebiliyordu. Bu amaca ulaşmak için, kendilerini ahlak öğretmenleri ilan ettiler; ilkelerimizin saflığını kalplerinin çürümüşlüğüyle en iğrenç biçimde karıştırarak her şeyi mahvetmek ve boşa çıkarmak istiyorlardı.

Bütün bu düzenbazlar kendilerini bir çeşit politik papaz olarak gösteriyorlar, ve tüm halk temsilcilerini ve yurtseverleri din dışı sınıfına dahil ediyorlardı. O zamanlar adil bir düşünceyi ifade etmekten korkuluyordu, yurtseverliğe sağlıklı insan aklını kullanmaları yasaklanmıştı; anayurdun batışına direnmenin neredeyse yasak olduğu bu zamanlarda, bunu kalkışmanın cezası, kötü

yurttaş olarak gösterilmekti. Yurtseverlik ise, bir komediden ya da Konvansiyon'a karşı tumturaklı konuşmalar yapma cüretinden ibaret sayılıyordu.

Devrimci düşüncelerin bu yıkımı sayesinde tüm suçlarından beraat eden aristokrasi, çok yurtseverce halk temsilcilerini katletmeyi ve krallığı diriltmeyi planladı. Zorbaların hazineleriyle komploculann tıka basa doyduğu yerde, yoksulluktan söz ettiler; altın ve iktidara susadıkları yerde, nefret edilsin diye arsızca eşitlikten söz ettiler. Onlar için, özgürlük suçun bağımsızlığı, devrim bir ticaret, halk bir araç, anayurt bir avdı.

Hatta iyi bir şey yapmak için gösterdikleri çaba bile, hemen peşi sıra daha engelsizce ve kesin zarar verebilmek için yapılmış kalleş bir strateji hamlesinden başka bir şey değildi. Ara sıra çok ciddi göründüklerinde, bunu, sadece özgürlüğün düşmanlarını desteklemek ve özgürlüğün dostlarını aforoz etmek için yapıyorlardı. Kendileri her türlü suçu işlemişlerdi, ama yurtseverlerden sadece hiç yanılmamalarını değil, aynı zamanda kaderin tüm cilvelerine karşı da güvence istiyorlardı; öyle ki artık kimse anayurda hizmet etmeye cesaret edemesin. Spekülasyona karşı şimşekler yağdınyorlardı, ama spekülatörlerle kamu hazinesini paylaşıyorlardı; zorbalığa karşı olduklarından söz ediyorlardı, ama zorbalara daha iyi hizmet edebilmek için. Avrupa'nın zorbaları, onların yayın organlarıyla Ulusal Konvansiyon'u zorbalıkla suçladılar. Krallığın yeniden kurulmasını halka öneremiyorlardı, ama halkı kendi hükümetlerini yok etmeye kışkırtıyorlardı. Halka düşmanlarını yardıma çağırması söylenemezdi, ama ondan kendi savunucularını kovması isteniyordu; onlara silahlarını bırakması söylenemezdi, ama yalan haberlerle cesaretleri kırılıyordu; onların başan-

ları önemsizdi, ama başarısızlıkları suçlu bir kötü niyetle abartılıyordu.

Halka, zorbanın oğlunun ya da başka bir Bourbon'un ya da Kral George'un oğullarından biri seni mutlu edecek denilemezdi, ama sen mutsuzsun denildi. Halka, şeker ve yumurtanın bol olmadığı söylendi, kendilerinin yol açtığı kıtlığın korkunç tablosu çizildi. Ama özgürlüğün bir değeri olduğu, ezenlerin aşağılanmasının ve devrimin bütün diğer sonuçlarının küçümsenemeyecek bir zenginlik olduğu, hala savaş halinde olunduğu ve sadece düşmanların yıkımının mutluluğu güvenceye alacağı söylenmedi... ama halk bunları hissetti. Kısacası, Fransız halkını, ne zorla, ne de kendi onayıyla esaret altına alamadılar. Bu yüzden yıkıcı eylemlerle, isyanlarla ve törelerin bozulmasıyla onun elini-kolunu bağlamaya çalıştılar.

Ahlaksızlığı sadece bir sistem haline getirmediler, ama bir din haline de getirdiler; hem kendi kurallarıyla, hem kendi örnekleriyle bütün doğal yüce duyguları silmeye çabaladılar. Kötü, kalbinden, asla kendini suçlayıcı birisiyle karşılaşmamak, huzur içinde yaşayabilmek için yer yüzünde tek bir iyi insanın kalmamasını ister. Bunlar, ahlakın kalplerdeki ve ruhlardaki bütün dayanaklarını söküp atmak ve doğanın orada gizlemiş olabileceği tüm görünmez suçlayıcıları boğmak için onları aramaya başladılar.

Zorbalar, özel görevlilerinin cüretinden memnundular, kullarının gözlerinin önünde satın aldıkları aşınlıkları açıklamakta acele ettiler ve bunların Fransız halkı olduğuna inanmış gibi yaptılar. Şunları söylermiş gibiydiler: "*Boyunduruğunuzu atsanız ne kazanacaksınız ki? Görüyorsunuz, cumhuriyetçiler de bizden daha iyi değiller.*" Zorbalar, Fransa'nın düşmanları, öyle bir plan em-

retmişlerdi ki, eğer umdukları tamamen gerçekleşmiş olsaydı, Cumhuriyetimizi tek bir darbeyle tümüyle kül edecekler ve onunla diğer halklar arasında aşılmaz bir duvar inşa edeceklerdi; komplocular bu planı uyguladılar. Ulusal Konvansiyon'u yok etmek için halk egemenliğine yaslanan aynı düzenbazlar, bizi iç savaşa ve ateizme sürüklemek için batıl inançlara duyulan nefreti öne sürdüler.

Bizi kuşatan komploların ortasında, böylesi bir savaşın karmaşası içinde, yurttaşların kendi aralarındaki çekişmelerin meşalesi henüz yanarken, birden bire bütün dini mezheplere büyük bir şiddetle saldırdıklarında, ve kendilerini hiçliğin tutkulu havarileri ve ateizmin fanatik misyonerleri ilan ettiklerinde neyi amaçlıyorlardı? Gecenin karanlığında, Ulusal Konvansiyon'un haberi olmaksızın papazlar, yabancılar ve komplocular[31] tarafından hazırlanmış böylesine büyük bir girişimin gerekçesi neydi? Anayurt sevgisi mi? Anayurt zaten onları hainlikten dolayı mahkum etmişti. Papazlara karşı nefret mi? Papazlar zaten onların dostlarıydı. Fanatizmden iğrenme mi? Bu onun eline bir silah sunmanın tek yoluydu. Aklın zaferini hızlandırma isteği mi? Aklı, saçma zorbalıklarla ve abartılarla yaralarken ve itici göstermeye çalışılırken, sanki aklı Cumhuriyetten sürüp atmak için tapınaklara çekiyor gibiydiler.

Bunlar, daha sonra bildiriler ve toplu dualarla halkın fanatizmini bize karşı kışkırtabilmek için bu olayları öngörmüş ve kendilerini oyunun dışında tutma becerisini göstermiş olan birleşmiş kralların davasına hizmet ediyordu. Bu olayları Mösyö Pitt'in kutsal bir öfkeyle bize karşı nasıl kullandığını, İngiltere parlamentosunda varolan az sayıdaki bir kaç dürüst insanın, bu olaylar-

dan bizim tarafımızdan kınanan ve cezalandırılan adi insanların sorumlu olduğunu söylediklerini görmek gerek.

Ancak bu namuslu insanlar görevlerini yerine getirirken, İngiliz halkı Mösyö Pitt'in günahlarının kefaretini ödemek için oruç tutuyordu, ve Londra'nın burjuvaları, tıpkı kral Capet ve Antoinette'e yas tuttukları gibi, katolik inançları için de yas tutuyorlardı.

Bu, gerçekten, gönderdiği özel adamlarla yüce varlığa hararet ettirtip, sonra da İngiliz ve Avusturya süngüleriyle intikamını almak isteyen Kral George'un bakanına yaraşır bir politika! Ben krallann dindarlığını pek seviyorum ve Mösyö Pitt'in dinine sıkı sıkıya bağlı olduğuna da inanıyorum. Fransa'da kendilerine iyi dostlar bulduğu kesin, çünkü insani öngörünün bütün hesaplamalarına göre, benim sözünü ettiğim entrika, Cumhuriyette hızla bir yangın çıkartacak ve ona dışarda yeni düşmanlar kazandıracaktır.

Neyse ki, Fransız halkının ruhu, onun özgürlük için sarsılmaz tutkusu, bu dalaverelerin ikiyüzlü türeticilerinin tehlikeli örneği konusunda dürüst yurtseverleri uyarırkenki bilgeliğiniz ve son olarak, papazların halkı kendi çıkarlan için kötüye kullanmaları konusunda gösterilen özen, tüm bu nedenler, gizli komplocuların çoktandır bekledikleri ölümcül sonuçların büyük bir bölümünün gerçekleşmesini önledi. Şimdi diğer zararları engellemek ve eğer olanaklıysa, ilkelerimizin ve özgürlüğün zaferini güvenceye almak için düşmanlarımızın bozulmuşluğunu kullanmak size bağlıdır.

O halde, sadece anayurdun iyiliğini ve insanlığın çıkarlarını gözönünde bulundurun! Ruhları rahatlatacak ve yüceltebilecek her kurumun,

her öğretinin varlığı kabul edilmeli; ruhları alçaltan ve bozan bütün kurumlar ve öğretiler reddedilmelidir. Kökü kazınmak istenen bütün cömert duyguları ve bütün büyük ahlaki düşünceleri canlandırın; aralarına nifak sokulmuş bütün insanları, dostluğun çekiciliğiyle ve erdemin bağlarıyla birleştirin. Bu kısır öğretiye tutkuyla bağlı olan, ama anayurt için asla coşku duymayan sen, sana halka tanrının varolmadığını bildirme görevini kim verdi? Yazgısını kör bir gücün belirlediğine ve hem suçu hem erdemi körü körüne takip ettiğine, insan ruhunun sadece mezarın kapısında sönen hafif bir soluk olduğuna insanları inandırmaya çalışmaktan nasıl bir yarar umuyorsun?

Fanilik düşüncesi, ölümsüzlük düşüncesinden daha saf ve daha yüce duygular mı uyandırıyor insanda? Bu düşünce, kendisi için, benzerleri için daha fazla saygı, anayurda daha fazla bağlılık, zorbalara meydan okumak için daha fazla cüret ve ölüm ya da şehvet karşısında daha fazla küçümseme mi sağlıyor? Erdemli bir dostum yasını tutan sizler, o insanın ölümle en güzel yanının yok olmaktan kurtulduğu düşüncesinden hoşlanmıyor musunuz? Bir oğulun ya da eşin tabutu başında ağlarken, ölülerden geriye sadece bir avuç toz kaldığını söyleyen bir insanın sözleri sizi daha fazla mı teselli ediyor? Bir katilin darbeleriyle ölen bahtsızlar, son iç çekişiniz, sonsuz adalete bir çağrı değil midir? Eğer ezenler ile ezilenler mezarda eşit olsalardı, giyotin altındaki masumiyet, zafer arabasındaki zorbayı korkutur muydu? Zavallı sofist! Aklın asasını hangi hakla masumiyetin elinden koparıp alıyorsun ve suçun ellerine veriyorsun? Neden doğayı bir matem tülüyle örtmeye, bahtsızlığı umutsuz bırakıp kötülüğü sevindirmeye, erdemi hüzünlendirip insanlığı alçalt-

maya çabalıyorsun?

Bir insan duyarlılığa ve yeteneğe ne kadar sahipse, varlığını yücelten ve kalbini yükselten düşüncelere o kadar bağlanır; bu karakterdeki insanların öğretisi, dünyanın öğretisi olur. Pekala! Bu düşünceler neden gerçek olmasın? Ben, her ne olursa olsun, doğanın insana verdiği bütün gerçeklerden daha işe yarar düşünceler olduğunu kabul etmiyorum; ve eğer tanrının varlığı ve ruhun ölümsüzlüğü birer hayalden ibaret olsalar bile, yine de insan aklının en güzel kavrayışları olurlardı.

Burada, bir felsefi düşünceyi yargılamanın ya da bir filozofun, düşünceleri ne olursa olsun ve hatta bu düşüncelerine rağmen sadece doğa vergisi ya da daha yüksek bir aklın gücü sayesinde erdemli olabileceğini reddetmenin söz konusu olmadığını; ateizmi daha çok Cumhuriyete karşı sistemli bir komploya bağlı olan ulusal bir konu olarak gördüğümü belirtmem gerekmiyor.

Ey yasa koyucular, doğa olaylarını açıklayan belli filozofların farklı tezleri sizi ne ilgilendirir? Bu konuları korkmadan onların sonsuz tartışmalarına bırakabilirsiniz; bu konulara ne metafizikçi, ne de ilahiyatçı olarak bakmanız gerekmiyor. Yasamanın gözünde, dünyaya yararlı olan ve pratikte iyi olan her şey, gerçektir.

Yüce varlık ve ruhun ölümsüzlüğü düşüncesi adalete sürekli bir çağrıdır; o nedenle bu düşünce toplumsal ve cumhuriyetçidir.

Doğa, insana kendisine zarar veren fiziksel şeylerden kaçmaya ve hoşuna giden şeyleri arayıp bulmaya zorlayan haz ve acı duygularını vermiştir. Ahlaki değerler için, akıl yürütmenin geciktirici katkısı olmaksızın, insanın iyiyi yapmasını ve kötüden kaçmasını sağlayan hızlı bir içgü-

dü, toplumun yarattığı bir baş yapıttır, çünkü tutkuları yüzünden şaşıran her insanın özel aklı, çoklukla sadece tutkuların hizmetinde olan, onların nedenlerini gizleyen bir sofistir, ve insanın otoritesi, belki her gün insanın özsaygısının saldırısına maruz kalır. Oysa, bu değerli içgüdüyü üreten ya da yerine geçen yahut insani otoritenin eksikliğine çare bulan şey, ruhlarda insanın üstünde bir gücün, ahlakın, kuralları yaptırma bağlayabileceği düşüncesini oluşturan dini duygulardır. Bu yüzden, ateizmi ulusallaştırmaya niyetlenmiş her hangi bir yasamanın olup olmadığını bilemiyorum. Ancak buna karşın, yasamacıların arasında en bilge adamların bile, ister cahil halkların hayal güçlerini frenlemek için, ister onları yasamaya daha güçlü bağlamak için olsun, bazı yanlış düşünceleri gerçeklerle karıştırmaya cüret ettiklerini biliyorum. Lycurgus ve Solon kahinin otoritesine dayanıyorlardı, ve hatta Sokrat bile, yurttaşları arasında gerçeğe güvenirlilik sağlamak için, samimi bir ruhtan esinlendiğine onları inandırmak zorunda olduğunu sanıyordu.

Şüphesiz bundan, insanları eğitmek için kandırmak gerektiği sonucunu değil, ama sadece insanlara doğanın ve gerçeğin çağrısını yapan aydınlanmanın yüzyılında ve aydınlanmanın ülkesinde yaşama mutluluğuna sahip olduğunuz sonucunu çıkartmak isteyeceksinizdir.

Varlıklarını varedenin varlığıyla onların kutsal bağlarını kırmaktan sakınacaksınız. Bu yaratan düşüncesi bir halkta bir kez var oldu muydu, onu yok etmek tehlikelidir. Çünkü ödevlerin güdüleri ve ahlakın temelleri zorunlu olarak bu düşünceye bağlıdır, ve onu yok etmek, halkı ahlaksızlaştırmak demektir. Bu ilkeden, ani ve şiddetli bir değişimin ahlaka yönelik bir darbe ve dürüstlük-

ten ayrılış olarak görünmemesi için, mevcut bir inanca saldırılırken, sadece özenli ve sağduyulu olunması gerektiği sonucu çıkar. Ayrıca toplumsal yaşamın düzeninde tanrının yerini alacak kişi, benim gözümde bir deha mucizesidir; ama tanrının yerine geçmeyi düşünmeyip, sadece onu insanların ruhlarından çıkartmayı düşünen kişi, aptallığın ya da çürümüşlüğün mucizesidir.

Komplocular yok ettikleri şeyin yerine neyi koydular? Kaos, boşluk ve şiddet dışında hiç bir şey. Halkı ikna etme zahmetine katlanmayacak kadar çok küçümsüyorlardı; onu aydınlatmaksızın, onu kışkırtmak, ürkütmek ya da ahlakını bozmak istiyorlardı.

Eğer şu ana kadar geliştirdiğim ilkeler bir yanlışsa, hiç değilse dünyanın saygı gösterdiği şeylerde yanılıyorum; burada tarihten ders alalım. Lütfen, devletlerin yazgıları üzerinde etkide bulunmuş insanların, kişisel özelliklerine ve politik görüşlerinin doğasına uygun olarak bu karşıt sistemlerden birine ya da öbürüne eğilimleri olduğuna dikkat ediniz. Ayrıca Sezar'ın, Roma senatosunda Catilina'nın suç ortakları lehine konuşurken, suç davası ile ateizm davası birbirine o kadar bağlı göründü ki, konu dışına çıkarak, erdemin gücünü yargıçların kalplerinde öldürmek için ruhların ölümsüzlüğü dogmasına karşı polemiğe giriştiğinde ne kadar büyük bir ustalık gösterdiğini görünüz. Buna karşılık Cicero, hainlere karşı hem yasaların kılıcını, hem de tanrıların gazabını çağırdı. Sokrat, arkadaşlarına ruhun ölümsüzlüğünden söz etti. Leonidas[32], *Thermopil*'de insan erdeminin kararlaştırdığı en kahramanca planı uygulamadan önce silah arkadaşlarıyla yemek yerken, onları ertesi gün yeni bir yaşamda yeni bir şölen yemeğine davet etmişti. Sokrat ile Chau-

mette, Leonidas ile "*Père Duchenes*" birbirlerine çok uzaklar. Büyük bir adamın, gerçek bir kahramanın kendisinin hiçliği düşüncesinden hoşlanmayacak kadar kendisine saygısı vardır. Kendi gözünde adi ve başkalarının gözünde iğrenç olan bir alçak, doğanın kendisini hiçliğe dönüştürmekten daha güzel bir armağan veremeyeceği duygusunu taşır.

Cato[33], Epikür ile Zenon arasında kararsız değildi. Brütüs ve onun zaferlerini ve yıkımını paylaşan ünlü komplocular, insan onurunu yükselten, erdemli coşkuyu destekleyen ve sadece kahramanlığı abartan düşüncelere sahip stoacıların yüce mezhebinin (*secte*) yandaşlanydı. Stoacılık, Roma'nın özgürlüğünü kaybettiği karanlık yüzyıllarda, Brütüs ve Cato'nun pek çok taklidini üretti. Stoacılık, özellikle halkın sabrıyla Sezar'ın ardıllarının günahlarıyla alçaltılan insan doğasının onurunu korudu. Epikürcü mezhep, şüphesiz anayurda zulmeden bütün alçakları ve böylesi bir zulme göz yuman bütün korkakları kendinden sayabilir. Her ne kadar mezhebin adını taşıdığı filozof, kişisel olarak küçümsenecek bir adam değildiyse de, sisteminin temel ilkelerinin bozulmuş yorumu öylesine ölümcül sonuçlar doğuruyordu ki, Antik Çağ bile bu mezhebi aşağılayıcı bir biçimde "*Epikür'ün sürüsü*" olarak adlandırdı. İnsan kalbi bütün zamanlarda temelde aynı kaldığından ve insanların hareketlerini hep aynı içgüdü ve aynı politik sistem belirlediğinden, benim gözlemlerimi şimdiki zamana ve hatta devrimimizden hemen önceki dönemlere uygulamak kolay olacaktır. Bu zamana, sadece o zamandan beri ortaya çıkmış olan bazı olguları açıklayabilmek için bakmak yararlı olacaktır.

Aklı başında gözlemciler uzun zaman-

dır şu anki devrimin belirtilerini görebiliyorlardı. Bütün önemli olaylar bunu işaret ediyordu; hatta gürültü kopartan bazı olayların arka planında politik komplolarla bağlantılı aynı nedenler vardı. Tanınmış yazarlar, kamu düşüncesini etkileme güçleriyle politika üzerinde belli bir etki kazanmaya başlamışlardı. İçlerinden en hırslıları, etkilerini daha da artıracak bir koalisyon kurdular. İki gruba bölünmüş gibiydiler: Bir bölümü din adamlarını ve despotizmi savunurken, diğer bölümü, en güçlü ve en çok tanınanı ansiklopedistler adıyla anılanıydı. Bazı saygın insanlar ve büyük ölçüde hırslı şarlatanlar ansiklopedistlere dahildi. Önderlerinin içinde pek çok saygın ve güçlü devlet adamları vardı. Bunların etkisini ve politikasını gözden kaçıranlar, bizim devrimimizin öncülleri hakkında tam bir fikre sahip olamazlar. Bu mezhep, politik açıdan, halkın haklarına hiç bir zaman değer vermedi; ahlaki açıdan, dini önyargıların yok edilmesinin çok ötesine geçti. İçlerinden bazıları despotizme karşı polemik yaparken, aynı zamanda despotizmden emekli aylığı alıyorlardı; bazen saraya karşı kitaplar yazıyorlar, bazen yazdıkları kitabı krala ithaf ediyorlardı; nedimeler için övgüler düzüyorlar ve *madrigal*ler[34] söylüyorlardı; yazılarında kibirli, ama sarayın bekleme odalarında dalkavuktular. Bu mezhep, tanınmış kişiler ve edebiyat meraklıları arasında yavaş yavaş yer kazanan materyalizm öğretisinin propagandasını yapıyordu. Egoizmi bir sistem haline getiren, insan toplumunu hilelerle dolu bir savaş, başarıyı adil ve adil olmayanın ölçüsü, namusluluğu bir haz ya da görgü konusu, dünyayı en becerikli dolandırıcıların mirası olarak gören o pratik felsefe büyük ölçüde onun sayesinde oluştu. En önemli temsilcilerinin hırslı oldukla-

rını, nesnelerin politik düzeninde büyük bir değişimi öngören ajitasyonlarının onların bakış açılarını geliştirdiğini söylüyorum. Bunlara, içlerinden bazılarının Orleans hanedanıyla içli dışlı olduklarını ve İngiliz anayasasını "azami" toplumsal mutluluğu güvence altına alan politikanın bir baş yapıtı olarak gördüklerini de ekleyebiliriz.

Benim sözünü ettiğim zamanlarda, edebiyat ve felsefe alanında öne çıkan adamlardan bir adam, ruhunun yüceliği ve büyük karakteriyle insan ırkının eğitmeni olmaya layık oldu.[35] Tüm içtenliğiyle zorbalığa saldırdı; tanrıdan coşkuyla söz etti; yiğit ve namuslu dil ustalığıyla erdemin çekiciliğini parlak renklerle çizdi; aklın insan kalbine yardımcı olarak verdiği o avutucu dogmaları savundu. Filozof olduklarını iddia eden komplocu sofistlere karşı sarsılmaz küçümseyişi kadar, doğadan ve suça karşı duyduğu derin nefretten türeyen öğretisinin saflığı, hasımlarının ve sahte dostlarının nefretine, zulmüne maruz kaldı. Ah! Keşke öncüsü olduğu ve eşitlik ve adalet davasının savunucusu olacağından kimsenin şüphe etmeyeceği asil ruhunu *Panthéon*'a[36] taşıyan bu devrimin tanığı olabilseydi! Ama onun korkak hasımları bu dava için ne yaptılar? Bütün kendini beğenmişlikleriyle, halkın yükselişinden duydukları korkuyla devrimle savaştılar. Bazıları cumhuriyet ilkelerini tahrif etmek ve kamu düşüncesini bozmak için çabaladılar; gruplara ve özellikle de Orleans partisine katıldılar. Diğerleri ise, korkak bir tarafsızlık içine girdiler. Genel olarak yazarlar bu devrimde onursuzca davrandılar; halkın aklı, ruhun sonsuz utancının bütün sorumluluğunu kendi üstüne aldı.

Siz, küçük ve kendini beğenmiş adamlar, eğer mümkünse, utanın! İnsanlık tarihinin bu ça-

ğını ölümsüz yapan görkemli işler, sizsiz ve size rağmen gerçekleştirildi. Fransa'yı, sizin adiliğinizi korkutan ve hiçliğinizi ezen bu yüce basamağa, entrikasız iyi duygular ve eğitimsiz yetenekler yükseltti. 1788'de hemen hemen cumhuriyetçi olan düzenbaz kimi yazarlar, 1793'de sersemce kralın davasını savunurken, kimi zanaatçılar ustaca insan haklarının bilgisi ortaya koydular. Bir zamanlar edebiyatçıların gözünde büyük bir geometrici ve geometricilerin gözünde büyük bir edebiyatçı olan, sonraları utangaç komplocu ve tüm partilerin küçümsediği akademisyen Condorcet[37], paralı rapsodiler yığını içinde aydınlanmayı karartmaya çalışırken, kimi emekçiler köylerde felsefe ışığını yayıyorlardı.

Siz şimdi, ülkelerine ihanet etmiş onca adamın benim mücadele ettiğim yıkıcı düşünceleri gösterdikleri sevgiye muhakkak şaşıp kalmışsınızdır Ama aklınızın göreceği başka garip bağlantılar da var! Utanmazlığın böylesine kim inanabilir! Duyduk ki, hain Guadet, bir halk derneğinde tanrıdan söz eden bir yurttaşı ihbar etmiş. Bir süre sonra Hébert'in ateizme karşı yazı yazan bir başka yurttaşı suçladığını duyduk. Sizin huzurunuzda ve sizin kürsünüzde, anayasanın başlangıcına sizin koyduğunuz en yüce varlığın adının silinmesi gerektiğini hararetle savunan Vergniaud ve Gensonné değil miydi? Erdem, şan, gelecek kuşaklar gibi sözcüklere acıyarak gülümseyen Danton, ruhların yüceltilebilecek olan yanlarını aşağılayan Danton, özgürlük büyük tehlikelerle yüz yüzeyken soğuk ve sessiz kalan Danton, aynı düşünceleri büyük bir ateşlilikle savundu. Görünüşte birbirinden farklı olan bu insanların ilkedeki bu benzeşiklikleri nereden kaynaklanıyor? Bu olguyu, sanki aristokrasi ve tiranlığa karşı gösterdikleri

hoşgörülerini, tanrıya karşı açtıkları savaşla ödünlemek istiyorlarmış gibi; halkın davasından dönüşlerinin üstünü, dini önyargılara karşı yapmacık çabalarla örtmeye çalışmalarına mı yormak gerekir?

Hayır! Bu düzenbazların davranışlarını belirleyen onların politik bakış açılarıdır; özgürlüğün yok edilmesi için, bütün olanaklan kullanarak, insanlığın düşmanları ile savunucularını halkın aklında ölçülmesini sağlayan tek ölçüt olan o güzel ahlak düşüncesini silikleştiren, kalpleri duygusuzlaştıran ve egoizmi haklı gösteren her şeyi desteklemenin gerekli olduğunu saptadılar. İyiler ile kötülerin yazgıları arasında şansın belirsiz lütfundan başka bir ayrım gözetmeyen ve daha güçlü ya da kurnazın hakkından başka bir ölçü tanımayan bir düzene dört elle sarıldılar.

Siz apayrı bir amaca ulaşmak için çabalıyorsunuz; bu nedenle, onların tam tersi olan bir politika izlemek durumundasınız. Ama fanatizmi canlandırmaktan ve aristokrasiye üstünlük sağlamaktan korkmamalı mıyız? Hayır! Eğer bilgeliğin tarafında olursak, bu tehlikelerden kaçınmak kolay olacaktır.

Ey halkın düşmanları, kim olursanız olun, Ulusal Konvansiyon sizlerin sapkınlığınızı desteklemeyecektir. Ey aristokratlar, bugün hangi görünüm altında saklanmak isterseniz isteyin, zamansız girişimleri nedeniyle fanatizmden nefret eden samimi yurtseverleri suçlamayı amaçlayan o caniyane komplonun yazarlarına karşı uygulayacağımız denetimden kaçmaya boş yere çabalıyorsunuz. Sizin birilerini suçlamaya hakkınız yok. Ulusal adalet, grupların yol açtığı bu fırtına içinde bile, komploların yanılgılarını ayırt edebiliyor; güvenli biçimde bütün çürümüş entrikacıları yaka-

layacak ve tek bir iyi insanı bile incitmeyecektir.

Ey fanatikler! Bizden bir şey beklemeyin. Eğer insanlar yüce varlığa içtenlikle ibadet ederlerse, fanatizme ölümcül darbe vurulmuş olur. Bütün uydurmalar, gerçeğin önünde yok olur ve tüm çılgınlıklar, aklın önünde mezara gömülür. Tüm mezhepler, zorlama olmadan ve zulme uğramaksızın, doğanın evrensel dini içinde birleşmelidirler. Bu yüzden şimdiye kadar savunduğunuz ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmanızı öneriyoruz. Aklın egemen olabilmesi için inanç özgürlüğüne saygı gösterilmelidir. Ama inanç özgürlüğü de, kamu düzenini bozmamalı ve komplolann bir aracı haline gelmemelidir. Eğer karşı-devrimci niyetler inanç özgürlüğünün arkasına saklanacak olursa, onu ezmek zorundasınız. Bunun dışında, korkmadan ilkelerin gücüne ve zorunluluklara güvenin.

Ey hırslı rahipler! Sizin dünyanızı yeniden inşa etmeniz için çaba göstermemizi beklemeyin; böyle bir girişim, bizim gücümüzü bile aşar. Siz kendi kendinizi mahvettiniz; fiziksel varlığınız diriltilemeyeceği gibi, ahlaki yaşamınıza da geri dönülemez.

Ve ayrıca, rahipler ile tanrı arasında ne ilişki var? Şarlatanlar hekimlik için neyse, rahipler de ahlak için odur. Doğanın tanrısının rahiplerin tanrısından ne kadar farklı! Rahiplerin yarattığı din, ateizmden çok farklı değil. Yüce varlığı biçimsizleştirerek öylesine yok ettiler ki, sonunda kendi içlerinde olduğunu söylediler. onu kimi zaman bir ateş topu, kimi zaman bir öküz, bir ağaç, bir insan, bir kral yaptılar. Rahipler tanrıyı kendi imgelerine göre yarattılar. Onu, kıskanç, kaprisli, açgözlü, acımasız ve amansız bir insan gibi gösterdiler. Onun adına hükmetmek ve onun yerine oturmak

için, ona içgüveysi gibi davrandılar. Onu, bir saraya sürer gibi gökyüzüne sürdüler; sadece kendilerine haraç, zenginlik, ün, zevk ve iktidar sağlamak için yer yüzüne çağırdılar. Yüce varlığın gerçek rahibi doğadır; tapınağı evrendir; ibadeti erdemdir; onun bayramları, evrensel kardeşlik bağlarını pekiştirmek ve duyarlı ve saf kalplerin saygısını sunmak için onun huzurunda toplanmış büyük bir halkın şenliğidir.

Rahipler! Hangi sıfatla görevlerinizi yerine getirdiniz? Diğer insanlardan daha fazla adil, daha fazla alçakgönüllü ve daha fazla gerçeğin dostu muydunuz? Eşitliği sevip, halkların haklarını savunup, despotizmden iğrenip zorbalarla mı savaştınız? Krallara, "Yeryüzünde tanrının imgesi sizsiniz ve gücünüzü ondan aldınız" diyen sizlerdiniz; ve krallar size, "Evet, sizler gerçekten tanrının elçilerisiniz; ölümlülerin mallarını ve imanlarını paylaşmak için sizinle birlikteyiz" diye yanıt verdiler. Krallık asası ile rahip buhurluğu, gökyüzünü kirletmek ve yeryüzünü gasp etmek için birlikte komplo kurdular.

Rahipleri bir yana bırakalım, tanrıya geri dönelim. Ahlakı sonsuz ve kutsal temellere oturtalım; insanın içinde, insanlara karşı dinsel bir saygı, derin bir görev duygusu oluşturalım; toplumsal mutluluk için tek güvence budur. Bunu bütün kurumlarımızla destekleyelim; kamu eğitimi her şeyden önce bu amaca yönelik olsun. Hiç şüphesiz, bunu yaparak, insana, hem hükümetimizin doğasına, hem de Cumhuriyetimizin yüce yazgısına uygun büyük bir nitelik vereceksiniz. Cumhuriyeti bütün Fransızlar için eşit ve ortak geliştirme gerekliliğini duyacaksınız. Artık söz konusu olan "efendiler" yaratmak değil, yurttaşlar oluşturmaktır; anayurdun çocuklarını yetiştir-

mek sadece anayurdun hakkıdır; o, bu çocuklan, ne ailelerin kibrine, ne de ruhlan yalıtan ve eşitlikle birlikte toplumsal düzenin tüm temellerini yok eden, aristokrasinin ve yerel federalizmin beslediği özel kişilerin önyargılarına emanet edemez. Ama bu büyük konu, şimdiki tartışmanın konusu değil.

Yine de kamu eğitiminin özsel bir parçası olarak akılda tutulması gereken ve raporun konusu olan bazı kurumlar var: Ulusal bayramlar.

İnsanları bir araya toplayın, böylece onları daha iyi yaparsınız; çünkü bir araya getirilmiş insanlar birbirlerinin hoşuna gitmeye çalışırlar ve sadece kendilerini saygın yapan nitelikleriyle birbirlerinin hoşuna gidebilirler. Onların birlikteliklerine, kalplerine haz verecek olan büyük ahlaki ve politik bir neden ve saygın şeylere duyulan sevgi kazandırın; çünkü insanlar belli bir haz almadan bir araya gelmezler.

İnsan, doğadaki en önemli varlıktır; en görkemli görüntü, bir araya gelmiş büyük bir halk topluluğudur. Yunanistan'ın ulusal bayramlarında, sadece vücudun gücünün, şairlerin ve hatiplerin becerikliliğinin ya da yeteneğinin sergilendiği oyunlar düzenlendiğinden coşkuyla söz ediliyor. Ama bütün Yunanistan toplandığında, oyunlardan çok daha büyük bir görüntü vardı, izleyicilerin kendisi. Onlar, Asya üzerinde zafer kazanmış ve cumhuriyetçi erdemlerin insanlığın üstünde bir yere yükselttiği bir halktı; anayurtlarını kurtarmış ve ona büyük bir şan sağlamış büyük insanlardı. Babalar oğullarına, sadece orada bulunmalarıyla bile yücelik, adalet ve yurtseverlik dersi veren Miltiade, Aristide, Epaminondas ve Timoléon'u gösteriyorlardı.

Fransız halkı için, bizim toplantılarımıza

daha kapsamlı bir amaç ve daha büyük bir nitelik vermek ne kadar da kolay olurdu! İyi bir ulusal bayramlar sistemi, aynı zamanda kardeşlik bağlarını kurmanın ve pekiştirmenin aracı olurdu.

O halde, bütün cumhuriyet için genel ve neşeli bayramlar düzenleyin; her köy ve kasaba için tatil günü olacak özel bayramlar oluşturun.

Bütün bu bayramlar, insan yaşamının çekiciliğini ve güzelliğini, özgürlük coşkusunu, anayurt sevgisini ve yasalara saygıyı güçlendiren yüce duygular uyandırsın. Zorbalar ve hainler bu bayramlarda nefretle anılsın; özgürlük kahramanlarının ve insanlığın dostlarının anısı halkın şükranlarına mazhar olsun; bayramların gerekçeleri ve adları, devrimimizin ölümsüz olaylarından ve insan kalbinin en yüce ve en değerli özelliklerinden seçilsin; özel durumlara uygun amblemlerle güzelleştirilsin ve belirginleştirilsin. Bayramlarımıza doğayı ve bütün erdemleri davet edelim; onları yüce varlığın koruyuculuğunda kutlayalım; onun gücüne duyulan saygıyla başlatalım ve sona erdirelim.

Ey doğanın kızı, mutluluğun ve onurun anası, dünyanın tek meşru efendisi! Sen, suç tarafından tahttan indirilmiş ve imparatorluğunu Fransız halkından geri alan, buna karşılık ona bir anayurt ve iyi gelenekler vermiş olan sen, ey yüce özgürlük, en güzel bayramlarımızdan birine adını vereceksin! Sen, ölümsüz yoldaşın yüce ve aziz eşitlikle kurbanlarımızı paylaşacaksın. Bir insanlığın, Fransız Cumhuriyeti'nin düşmanları tarafından boyunduruk altına alınmış insanlığın bayramını kutlayacağız! İnsan ırkı için bayram yapacağımız gün, güzel bir gün olacak! Fransız halkı, onurunu ve devredilemez haklarını tek başına savunduğu o büyük aileyi, kardeşçe ve kutsal bir zafer yeme-

ğine davet edecek. Hangi zamana ve hangi ülkeye ait olursa olsun, anayurtlarını zorbaların boyunduruğundan kurtarmış ve bilge yasalarla özgürlüğü kurmuş olan bütün büyük insanları da onurlandıracağız. Fransız Cumhuriyeti'nin yüce şehitleri, unutulmayacaksınız! Fransız Cumhuriyeti için savaşta yaşamını yitirmiş siz kahramanlar unutulmayacaksınız! Anayurdun kahramanlarını kim unutabilir ki? Fransa, onlara özgürlüğünü borçlu, evren onlara özgürlüğünü borçlu olacak. Yakında evren, onların iyiliklerini övme mutluluğunu yaşayacak, onların şan ve şerefini kutlayabilecek! Bizim aramızda, büyük özgürlük eyleminin kitlesi içinde nice kahraman geldi geçti! Tarih kayıtlarına geçirilmesi gereken nice isim karanlıkta kalıyor! Ey saygın ve meçhul insanlar, övgü için adlarınız bilinmiyorsa bile, bizim derin şükranlarımızı kabul edin!

Özgürlüğe karşı silahlanmış zorbalar, korkudan titreyin! İnsanlar mezarlarınızın üstünde Fransızların izinden gitmeye ant içtikleri gün, titreyin! Genç Fransızlar, Barra'nın *Panthéon*'dan sizi şan ve şerefe çağırdığını duyuyor musunuz? Kutsal mezarının üzerine çiçekler serpin! Barra, kahraman çocuk, annene bakıyordun, anayurdun için öldün! Barra, kahramanlığının ödülünü zaten aldın; anayurt anneni bağrına bastı; anayurdun suç gruplarını boğdu, suç ve tacın yıkıntıları üzerinde zafere yükseliyor. Ey Barra! Antik çağdan kendine örnek alabileceğin hiç kimse yoktu, ama bizim aramızda senin erdemlerinin izinden giden bir çok insan var.

Sonraki kuşakların saygısını daha çok hak eden daha genç bir kahramanın unutulması bir raslantı mı, yoksa bir nankörlük mü? Marsilyalı asiler Durance kıyılarında toplandılar, bölgenin

güçsüz ve silahsız yurtseverlerini katletmek için ırmağı geçmeye koyuldular. Irmağın diğer yanında toplanmış bir avuç yurtseverlerin tek şansı asilerin dubalarının halatlarını kesmekti. Ama asilerin silah menzili içinde böyle bir şeye kalkışmak, en yiğitlerine bile çılgınlık gibi görünüyordu. İşte bu anda, birden bire on üç yaşında bir çocuk, baltayı eline alıp, ırmağın kenarına koşup halatlara vargücüyle vurdu. Tüfeklerle yaylım ateşi açıldı, ama o baltasını daha da hırsla vurdu halata. Sonunda çocuk bir mermiyle vurulduğunda bağırdı: "Ölüyorum, ama umurumda değil, özgürlük için ölüyorum!" O düştü... öldü! Ey saygıdeğer çocuk! Anayurdun seni doğurduğu için her zaman onur duyacak! Eğer Yunanistan ve Roma senin gibi bir kahraman yaratmış olsaydı, senin anını nasıl da onurlandırırlardı!

Yurttaşlar! Onun küllerini törenle onur tapınağına taşıyalım; onun yasını tutan Cumhuriyet onun küllerini gözyaşlarıyla ıslatacak! Hayır! Ona ağlamamalıyız, ona öykünmeliyiz, onun örneğini izlemeliyiz ve Cumhuriyetimizin bütün düşmanlarını yok ederek onun intikamını almalıyız!

Bütün erdemler bayramlarımızı taçlandırmak için yarışıyorlar. Gelin şanın bayramını oluşturalım. Dünyayı köleleştiren ve ezenlerin değil; onu özgürleştirenlerin, onu aydınlatanların ve onu rahatlatanların şanını, anayurttan sonra cesur yüreklerin birinci idolü olan şanı kutlayalım. Gelin daha duygulu bir bayram oluşturalım: Bahtsızlık bayramı. İnsanlığın yeryüzünden tümüyle silemeyeceği bahtsızlığı onurlandıralım; saygıyla onların yüreklerini teselli edelim. Sen, bir zamanlar kahramanları ve bilgeleri birleştiren, anayurdun dostlarını güçlendiren sen, suçun birleştirdiği alçakların düzmece gösterilerini hiç bilmeyen sen, kutsal

dostluk! Cumhuriyetçi Fransa'da iktidarına ve sunaklarına yeniden kavuşacaksın.

Neden aynı onuru, edepli ve yüce sevgiye, evlilik bağlarına, baba ocağının sevecenliğine ve çocukların içten bağlılığına göstermiyoruz? Şüphesiz bayramlanmız, ne ilgisiz, ne de heyecansız olmayacak. Şanlı yara izlerini taşıyan anayurdun cesur savunucuları, siz de bu bayramlarda yer alacaksınız. Despotizm altında geçirilmiş uzun bir yaşamın üzüntüleri içinde yaşamış olan ve yeni kuşakların önlerinde hazır buldukları mutluluk içinde unuttukları siz yaşlılar, siz de orada yer alacaksınız. Siz, anayurdun şanını yaymak ve emeklerimizin meyvelerini toplamak için yetiştirilen anayurdun öğrencileri! Sizler de, bu bayramlarda yer alacaksınız.

Zaferin çok yakında erkek kardeşlerinizi ve sevgililerinizi geri vereceği genç kadın yurttaşlar, sizlerin de bu bayramlarda yeriniz olacak. Eşleri ve oğulları Cumhuriyete zafer anıtları inşa eden anneler, sizler de orada olacaksınız! Ey Fransız kadınları! Onların kanları pahasına elde edilmiş özgürlüğü sevin; erdemler cumhuriyetinin egemenliğini genişletmek için gücünüzü kullanın! Ey Fransız kadınları! Siz, dünyanın sevgisine ve saygısına yaraşırsınız. Spartalı kadınlara neye gıpta edeceksiniz ki? Onlar gibi siz de, sayısız kahramanlar doğurdunuz; onlar gibi siz de, bu kahramanları anayurdunuza armağan ettiniz.

Bu yüce coşkuyu boğmaya kalkan ve halkın büyük işler başarma gücünün temelinde yatan ahlaki içgüdüsünü yıkıcı öğretilerle boğmaya çalışanların vay haline! Burada geliştirdiğimiz gerçeklerin zafere ulaşması size, siz halk temsilcilerine bağlı. İkiyüzlü sapıkların ya da haddini bilmez cahillerin tüm yaygaralarına rağmen. İlkelerimizi

ilan etmeye cesaret edememişken, nerelere sürüklenme tehlikesindeydik? Gelecek kuşaklar, tanrıya ve ahlaka olan düşünceyi yeniden geçerli kıldığımız için bizi ılımlılık ve aristokratlıkla suçlayan bozguna uğratılmış grupların cüretine inanabilecek mi? Gelecek kuşaklar, bu düşüncelerimizle insanlığın aklını bir kaç yüzyıl geriye götürdüğümüzü bu kürsüden büyük bir pervasızlıkla söyleyenlere mi inanacaklar? Kutsal şeylere saldıran hançerlerini bize yönelten bu canavarlar, aklı tanıklığa çağırmıştılar!

Sizin ilkelerinizi ve onurunuzu savunan herkes, bu tür adamların gazabına uğrayacaktır. Size karşı birleşmiş bütün soysuzlar, bizler için zehirli kadehler hazırlamışlarsa, buna şaşırmayın. Ama onu içmeden, anayurdu kurtaracağız. Cumhuriyetin yazgısını taşıyan gemi, batmak için inşa edilmedi; o, sizin korumanız altında yol alıyor ve fırtınalar da ona boyun eğmek zorunda kalacak.

Adaletin sarsılmaz temeline gönül rahatlığıyla dayanın ve kamu ahlakını canlandırın. Suçluların başları üzerinde gürleyin ve düşmanlarınızın üstüne yıldırımlar yağdırın. Kralın ayaklarına kapandıktan sonra, Fransız halkına, onun temsilcilerinin şahsında hakaret etmeye cüret edecek kadar haddini bilmez kimdir? Zafere hükmedin, ama her şeyden önce kötülüğü hiçliğe gönderin. Bütün bozulmuş insanlar Cumhuriyetin düşmanı. Yurtseverler, sözcüğün tam anlamıyla, dürüst ve yüce insanlardır.

Kralları yok ederek küçük bir adım atıldı, asıl olan Fransız halkının karakterine bütün halkların saygı duymasını sağlamaktır. Eğer tutkular, anayurdun bağrını ceza görmeksizin parçalayabilecekse, silahlarımızın namını dünyanın sonuna kadar yaymayı istemek boşuna olur. Kendimizi

zafer sarhoşluğundan koruyalım. Düşlerde korkutucu, ama zaferlerimizde alçakgönüllü olmalıyız. Bilgelik ve ahlak ile barış ve mutluluğu aramızda pekiştirmek zorundayız. Çabalarımızın gerçek amacı budur. En kahramanca ve en zorlu görev budur.

SON KONUŞMA*

26 Temmuz 1794
8 Thermidor Cumhuriyet Yılı II

Yurttaşlar,

Başkaları size dalkavukça tablolar çizsinler; ben size yararlı gerçeklerden söz edeceğim.

İhanetin yaygınlaştırdığı gülünç terörlerden birini yaratmak niyetinde değilim; eğer mümkünse, yalnızca gerçeğin gücüyle uyuşmazlığın meşalesini söndürmek istiyorum. Ben, anayurdun harabeye çevrildiğini ve sadece sizin dürüstlüğünüzün bunu ortadan kaldırabileceğini ortaya koyuyorum. Sizin önünüzde, hakarete uğrayan otoritenizi ve çiğnenen özgürlüğü savunacağım

Kendimi de savunacağım ve siz buna hiç şaşırmayacaksınız; çünkü siz, savaştığınız zorba-

* *Archives Parlementaires de 1787 à 1860*, Paris 1972, t. XCIII, p. 530-564.

lara hiç benzemiyorsunuz. Hakarete uğrayan masumiyetin çığlıkları kulağınızı rahatsız etmiyor ve siz bu davanın size hiç de yabancı olmadığını biliyorsunuz

İmparatorlukların yüzünü değiştiren bize kadarki bütün devrimler, sadece bir hanedan değişikliğini ya da bir tek kişinin yönetiminden bir kaç kişinin yönetimine geçişi sağlamıştır. Fransız Devrimi, adalet ilkelerine ve insan hakları teorisine dayanan ilk devrimdir.

Diğer devrimler sadece iktidarı ele geçirme tutkusuna gereksiniyordu; bizimki erdemleri zorunlu kılıyor. Bilgisizlik ve güç, diğer devrimleri yeni bir zorbalığın içinde eritti. Adaletten türeyen bizim devrimimiz ancak onun bağrında huzur bulabilir.

Cumhuriyet, sürekli yenilenen komplolarla karşı özgürlük dostlarının mücadelesiyle ve olayların zorlamasıyla adım adım oluşturuldu ve denilebilir ki, bütün grupları etkiledi; ama çevresinde onların örgütlü gücünü ve ellerinde tuttukları etkileme araçlarını buldu. Öte yandan, doğduğu andan itibaren, kendisi için savaşan iyi insanların şahsında aralıksız haksızlığa uğratıldı; çünkü komploların şefleri ve onların casusları, kendi konumlarını koruyabilmek amacıyla, Cumhuriyet görüntüsünün arkasına saklanmak zorunda kaldılar.

Lyon'da Précy ve Paris'te Brissot, "*Yaşasın Cumhuriyet*!" diye bağınyorlardı. Komploculann hepsi, insanları birleştiren ve harekete geçiren yurtseverlik sözcüğünü başkalarından çok daha hararetle benimsediler. İşi gücü devrimle savaşmak olan Avusturyalı[38] ve yurtsever rolü oynayan Orleanslı[39] kendilerini aynı hatta buldular, ve hiçbirisi cumhuriyetçilerden ayırt edilemiyordu.

Onlar, bizim ilkelerimizle savaşmadılar, onları yozlaştırdılar; devrime asla küfretmediler, ona hizmet etme söylemiyle devrimin onurunu kirlettiler; onlar, hararetle zorbalara karşı olduklarını söylediler, ve zorbalar yaranna komplo kurdular; Cumhuriyet'i övgülere boğarken cumhuriyetçileri karaladılar.

Özgürlüğün dostları, zorbaların iktidarını gerçeğin gücüyle devirmeye çalışır; zorbalar özgürlüğün savunucularını iftiralarla yok etmeye çalışır; onlar, gerçeğin ilkelerinin üstünlüğüne zorbalık derler.

Bu sistem egemen olduğunda, özgürlük kaybeder. Bu sistemde ihanet dışında meşru hiç bir şey yoktur ve erdem dışında hiç bir şey suç değildir, çünkü bir araya toplanmış insanların olduğu her yerde, ya aklın ya da zorbalığın etki gücünün bulunması eşyanın doğası gereğidir.

Bu güç suçtan yana ağır basarsa, zorbalık hüküm sürer; iyi yurttaşlar sessizliğe mahkum edildiğinde, alçaklar hükmeder.

Bu arada içimi dökmek istiyorum; siz de gerçeği anlamak ihtiyacındasınız. Burada herhangi bir suçlama girişiminde bulunacağımı sanmayın; başkalarının görevleriyle ilgilenmiyorum, çok daha acil bir titizlik söz konusu: bu konu ikincilleştikçe, sayısız tehlikeler bizi bekliyor.

Mümkün olursa, korkunç hataları önlemeye çalışacağım; bu özgürlük mabedine ve bütün Cumhuriyet'e yaymaya çalıştıkları korkunç anlaşmazlık tohumlarını bastıracağım; anayurdun yok olmasına yol açacak ve ancak sizin dürüstlüğünüzün ortadan kaldırabileceği istismarları ifşa edeceğim.

Bu arada, bana uygulanan zulümden bahsedersem, beni bunun için suçlamayacağınızı bi-

liyorum; kendimi de savunacağım ve siz buna hiç şaşırmayacaksınız; çünkü siz, peşimdeki zorbalara hiç benzemiyorsunuz. Hakarete uğrayan masumiyetin çığlıkları kalplerinize yabancı değil; siz adaleti ve insanlığı küçük görmüyorsunuz ve bu düzenlerin anayurdun ve davanızın hiç de yabancı olmadığını biliyorsunuz.

Peki, o halde bu korkunç terör ve iftira düzeninin kaynağı nedir? Kimden korkmalıyız? Cumhuriyet'in düşmanlarından mı, yoksa dostlarından mı? Bizden korkmak zorbalarla düzenbazlara mı düşer, yoksa iyi insanlarla yurtseverlere mi?

Biz, yurtseverler için tehlikeliymişiz! Biz ki, onları bize karşı birleşmiş bütün komploculann elinden aldık! Biz ki, nerdeyse her gün, onları hala ezmeye cüret eden ikiyüzlü entrikacılarla çatışıyoruz! Biz ki, akıl almaz yalanlarıyla bizi aldatıp onların mutsuzluğunu sürdürmeye çalışan alçakları kovalıyoruz!

Biz, Konvansiyon için tehlikeliymişiz! O olmadan biz neyiz ki? Peki Konvansiyonu yaşamı pahasına kim savundu?

İğrenç komplocu gruplar Fransa'nın gözleri önünde sinsice onu ortadan kaldırmayı planlarken, var olabilmesi için kim kendini feda etti? Zorbalığın aşağılık ortakları onun adına ateizmi ve ahlaksızlığı yayarken, diğerleri suç ortaklarını korumak adına canice bir sessizliğe gömülmüşken ve halk temsilcilerinin kanlarıyla banyo yapmak için katliam işareti beklerken, suçun üstünlük sağlamasıyla dehşete düşmüş erdem bile susmuşken, onun onuru için kim kendini feda etti?

Komploculann ilk darbeleri kime yönelmişti? Lüksemburg'ta Simon kime komplo hazırlamıştı? Chaumette ve Ronsin'in işaret ettiği kur-

banlar kimlerdi? Katiller çetesinin, hapishaneleri açmadan önce nerelerde dolaşması gerekmişti? Cumhuriyet'e karşı silahlanmış zorbaların iftiralarının ve saldırılarının hedefi kimlerdi? İngiltere'nin Fransa'daki, Paris'teki suç ortaklarına gönderdiği gemilerin içinde bizim için bir hançer yok muydu?

Öldürülen biziz, ama suçlu diye bizi işaret ediyorlar! Ya şu bizi suçladıkları büyük sertlik eylemleri hangileridir? Kurbanlar kimlerdi? Hébert, Ronsin, Chabot, Danton, Lacroix, Fabre d'Églantine ve daha birkaç suç ortağı. Onları cezalandırmakla mı suçlanıyoruz? Kimse onları savunmaya cesaret edemezdi.

Bütün suçumuz canavarları size bildirmekti, ama onların ölümü Cumhuriyet'i de, Ulusal Konvansiyonu da kurtarmıştır; bu durumda ilkelerimizden kim korkabilir, kim bizi dinlemeden haksızlık yapmakla ve zorbalıkla suçlayabilir?

Hayır, biz fazla sert de değildik: tanıklık etmesi için yaşayan Cumhuriyet'i kürsüye çağırıyorum! Büyük bir halkın temsilciliğinin hak ettiği saygıya sahip ulusal temsili tanıklığa çağırıyorum! Hainler için açılmış zindanlarda hala acı çeken yurtseverleri tanıklığa çağırıyorum! Özgürlüğümüzün düşmanlarının yeni suçlarını ve bize karşı birlik olmuş zorbaların kararlılıklarını tanık olarak gösteriyorum! Onlar bizim sertliğimizden söz ediyorlar, ve anayurt, bizim zayıflığımızdan yakınıyor.

Yurtseverleri zindanlara atan ve üzerlerinde terör estiren biz miyiz?

Bunu yapanlar, ifşa ettiğimiz canavarlardır.

Aristokrasinin suçlarını görmezlikten gelip hainleri koruyarak, kendi halinde yurttaşlara karşı savaş ilan eden, her yerde insanları suçlamak için

amansız peşin hükümlerle suçlu arayan ve böylece devrimi halkın gözünde tehlikeli kılan biz miyiz?

Bunları yapanlar, ifşa ettiğimiz canavarlardır.

Düşmanlarınızın çalışma biçimini bilirsiniz. Ulusal Konvansiyon'un tamamına saldırdılar; girişimleri başarısız oldu. Kamu Esenliği Komitesi'ne saldırdılar; bu da başarısız oldu. Bir süredir Kamu Esenliği Komitesi'nin bazı üyelerine savaş ilan ettiler; bir tek kişiyi bunaltmak istedikleri çok açık; hep aynı amaca doğru ilerliyorlar.

Avrupa'nın zorbalan Fransız halkının bir temsilcisini sürgün etmeye cüret ederlerse, bu şüphesiz küstahlığın son haddidir; ama kendilerine cumhuriyetçi diyen Fransızlar, zorbalar tarafından açıklanan ölüm kararının infazı için çabalarlarsa, bu rezaletin ve yüz karasının son haddidir.

Konvansiyon üyelerinden bazılarının kurban olarak gösterildiği iğrenç listelerin dolaştırıldığı ve bu listenin önce Kamu Esenliği Komitesi tarafından, sonra da benim tarafımdan hazırlandığının söylendiği doğru mu?

Komite oturumlarında, hiç verilmemiş kararların, uydurma tutuklamaların canlandırılmasına cesaret edildiği doğru mudur?

Hiç kusuru olmayan bazı halk temsilcilerinin, kendileri hakkında ölüm kararlarının alındığına; kötü kaderlerinin ve insani zaaflarının etkisiyle hatalar işleyenlerin sonlarının komplocularla aynı olacağına ikna edilmeye çalışıldığı doğru mudur?

Düzenbazlığın ustalıkla ve cesaretle yaygınlaştığı ve bu yüzden çok sayıda halk temsilcisinin gece evlerinde kalmaya cesaret edemedikleri doğru mudur?

Evet, olgular gün gibi ortadadır ve bu manevraların kanıtları Kamu Esenliği Komitesi'ndedir. Siz eyaletlerdeki görevlerinden dönen temsilciler, sizler, bize daha pek çoğunu açıklayabilirsiniz; halk temsilciliği görevine vekaleten atanan sizler, entrikaların sizi aldatmak, hırçınlaştırmak ve ölümcül bir işbirliğine sokmak için neler yaptığını anlatabilirsiniz.

O şüpheli gruplaşmalarda, o gece toplantılarında, ihanetin konuklara kin ve iftiranın zehrini dağıttığı o yemeklerde ne deniyordu, ne yapılıyordu?

Bu düzenbazlıkların düzenleyicileri ne istiyorlardı? Ülkenin esenliğini mi, Ulusal Konvansiyon'un onurunu ve birliğini mi? Bunlar kimlerdi? Bizim hakkımızda oluşturmak istedikleri korkunç düşünceyi hangi olgu haklı kılabilirdi? Chaumette'ler, Héberts'ler, Danton'lar, Chabot'lar, Lacroix'lar değilse başka kimler komiteler tarafından suçlanmıştı? Savunmak istedikleri komploculann anısı mıdır?

Öcü alınmak istenen, komploculann ölümü müdür?

Bizi birkaç haini ifşa etmekle suçluyorlarsa, kendilerini suçlayan Konvansiyon'u suçlasınlar; kendilerini cezalandıran adaleti suçlasınlar; onların cezalandırılmasını alkışlayan halkı suçlasınlar. Ulusal temsile kastedenler hangi kesimden çıkabilir, onun düşmanlarını kovalayanlardan mı, yoksa onları koruyanlardan mı? Peki suçun cezalandırılması ne zamandan beri erdemi korkutuyor?

Önce Kamu Esenliği Komitesi'ne, daha sonra bir bütün olarak ulusal temsile yöneltilen bu saldırı iddialarının temelinde bütün bunlar ve bu entrikalar yatmakta. Nasıl bir talihsizlik ki, bu

büyük suçlama ansızın onun üyelerinden sadece birisine yöneldi? Tek bir kişiye ait bu garip plan, güya o kişi, kendine mutlak iktidarın yolunu açmak için Meclise kendi kendini teker teker boğazlamasını salık vermiş.

Başkaları bu iddiaların gülünçlüğüne bakabilir, ama ben sadece onların iğrençliğini görebiliyorum. Siz, en azından anayurdun tüm dostlarının katledilmesi planını izleme ısrarınızın hesabını kamuoyuna vereceksiniz; siz, bir ölümlünün yaptığı işlerin en onurlu ödülünü, Ulusal Konvansiyon'un saygısını benden almaya çalışan canavarlar, ben, bu ödülü ne gasp ettim ne de dalavereyle kazandım, ama onu hak etmek için mücadele ettim.

Duygulu ve dürüst bir insan için, ona büyük saygı duyanın ve sevenin gözünde bir terör aracı olmak, işkencelerin en korkuncudur; ona bu acıyı çektirmek, suçların en iğrencidir. Ama ben, bu aşırı iftiraları desteklemek için kullanılan saçma sapan manevralara en büyük öfkenizi talep ediyorum.

İftira ve terör düzenini yaymak için her yerde baskı eylemleri çoğaltıldı. Bazı namussuz görevliler bol bol haksız tutuklama kararları veriyorlardı; yıkıcı mali uygulamalar, mütevazi servetleri tehdit ediyor ve devrime bağlı pek çok ailenin umutsuzluğuna sebep oluyordu; soylulara ve rahiplere kasıtlı önergelerle korku salınıyordu; devletin alacaklılarına ve kamu görevlilerine yapılan ödemeler durdurulmuştu; Kamu Esenliği Komitesi, hesapların teslim edileceği bahanesiyle 10 Ağustos Komünü üyeleri aleyhinde yeni bir karar çıkartmaya zorlandı.

Konvansiyon'un içinde, salonun bu bölgesinde oturan temsilcilerden bazıları tehlikede ol-

duklarını sandıklarından, Dağ'ın (*la Montagne*) tehdit edildiği ileri sürüldü; ve aynı konuya bütün Konvansiyon'un dikkatini yoğunlaştırmak için, aniden 173 tutuklu temsilci meselesi ortaya atıldı ve tamamen bilgim dışında gelişen bu olaylar bana atfedildi; Dağ'ı yıkmak istediğim söylendi; yani Ulusal Konvansiyon'un diğer yarısını yok etmeye çalıştığım iddia edildi.

Beni burada altmış iki tutuklunun işkencecisi olarak gösterdiler; oradaysa, onları savunmakla suçlanmıştım; Bataklığı (*le Marais*) –bu bana iftira edenlerin kullandığı terimdir– desteklediğim söylendi.

Hébert'ci komplonun ılımlı olduğumu kanıtlamak için kullandığı en güçlü kanıt olarak, Konvansiyon'un büyük bir kısmının sürgüne yollanmasına ve altmış iki temsilci hakkında ön rapor hazırlanmadan suçluluk kararı çıkarılmış olmasına karşı gösterdiğim muhalefetin ileri sürülmesi dikkate değerdir.

Ah! Kuşkusuz, galip gelselerdi tek düşünceleri beni idam sehpasına göndermek olacak olanları, anayurdun kutsal çıkarlarını gözeten kamu oyunu incitmek pahasına, tek başıma aceleci bir karardan çekip alırken ve diğer benzer durumlarda, dürüstlük ilkelerine uyulmasında gösterdiğim titizlikle, beni telaşla yargılamaya çalışan ikiyüzlü bir komplonun tüm öfkesini üzerime çekerken, bu tavrımın hesabının sorulacağı aklıma bile gelmemişti.

Gelseydi, dürüstlüğün en fazla önemsendiği, ve en vazgeçilemez dürüstlük görevlerine görkemli adların verildiği bir ülkeyi çok yanlış anlamış olurdum; ama günün birinde, kendilerine karşı bu görevleri yerine getirdiklerimin celladı ve uzun süre fedakarlıkla hizmet ettiğim ulu-

sal temsilin düşmanı olmakla suçlanacağım düşüncesi daha da uzaktı; hele hele onu hem savunmak, hem boğazlamakla suçlanmayı hiç beklemezdim.

Sonuç ne olursa olsun, hiç bir şey ne ilkelerimi, ne duygularımı asla değiştiremeyecektir. Tutuklu temsilciler hakkında, onları ilgilendiren son kararda hiç bir payım olmamakla birlikte, bu kararı günün koşullarına göre fazla olağanüstü bulduğumu, ve onlara karşı vicdanımın emrettiklerini yaptığım günlerden sonra kendileriyle hiç bir şekilde ilgilenmediğimi ifade ederim.

Diğerleri ile ilgili olarak, bir kaçı hakkında kendimi dürüstçe ifade ettim. Gerisi, berbat bir yalan örgüsüdür.

Ulusal Konvansiyon'a gelince, birinci görevim ve eğilimim ona karşı sınırsız bir saygıdır. Suçu aklamayı istemeden ve çoğunun katıldıkları ölümcül hataları benimsemeden ateşli özgürlük savunucularının onurunu soldurmadan ve de devrim yıllıklarında kayıtlı bir ismin bıraktığı izlenimi zayıflatmaya çalışmadan derim ki, yüreği temiz bütün halk temsilcileri kendilerine yakışan özgüvene ve özsaygıya sahip çıkmalıdırlar.

Bildiğim iki parti vardır, iyi yurttaşlarınki ve kötü yurttaşlarınki; yurtseverlik hiç bir şekilde taraf işi değildir, yürek işidir; ne küstahlığa, ne ilke tanımaz, mantık tanımaz, ahlak tanımaz geçici bir atılganlığa dayanmaz; bir komplonun çıkarlarına hizmet etmeye hiç mi hiç dayanmaz.

Bunca ihanetten yıpranmış yüreğimle, bütün cömert duyguların dürüstlüğünü Cumhuriyet'in yardımına çağırıyorum.

Nerede bulunursa bulunsun, yeri neresi olursa olsun, iyi bir adama rastlandığında ona el uzatılmalı ve bağrımıza basmalıyız. Devrimde ca-

nice düzenlemelerle hiç bir ilgisi olmayan zorunlu koşulların gelişebileceğine, entrikanın iğrenç etkisine ve özellikle iftiranın ölümcül gücüne inanırım.

Dünyada aldatılmışlarla düzenbazlar yaşıyor; ama düzenbazların sayısı çok az ve dünyanın kötülükleri ve felaketleri için cezalandırılması gerekenler de onlar.

Bu durumda, Brissot ve Jirondenlerin alçaklıklarını aldattıkları iyi niyetli insanlara yüklemeyeceğim; bu komplocunun işlediği suçları işleyenin Danton olduğunu sananlara hiç yüklemeyeceğim; Hébert'inkileri de, samimi yurtseverlikleri zaman zaman aklın gerçek sınırları dışına itilen yurttaşlara yüklemeyeceğim.

Eğer iyi insanların güvenini bir süreliğine ele geçirmek için kendilerini ustaca gizleme yeteneğine sahip olmasalardı, komplocular komplocu olmazdı; yine de aldatılmışlığı suç ortaklığından, hataları suçtan ayırt edebilmenin şaşmaz ölçütleri vardır.

Bu ayrımı yapacak olan kimdir? Sağduyu ve adalet. Ah! Sağduyu ve adalet insan ilişkilerinde ne kadar da önemli! Sapkın insanlar, dünyayı ezenlerle savaştığımız için bize kan dökücü diyorlar. Demek ki, ancak halkı boğazlamak ve anayurdu satmak için oluşturduklan günah yuvalarına katılsaydık insan olacaktık!

Bunun dışında, ayrıcalıklı komplocular söz konusu olsaydı, Cumhuriyet'in dokunulmazlık sahibi düşmanları söz konusu olsaydı, kendimi sonsuza kadar hesap sormamaya zorlayabilirdim. Görevimi tamamladım (başkalarının görevlerini de üstlenmek niyetinde değilim, çok daha acil bir görev beni telaşlandırıyor şu anda); kamu ahlakını ve özgürlüğün tutucu ilkelerini kurtarmak söz

konusu; zulmün elinden anayurdun bütün cömert dostlarını kurtarmak söz konusu.

Ulusal temsile saldırmakla suçlananlar onlardır! Kendilerine desteği nerede aramalıydılar? Sizin bütün düşmanlarınızla savaştıktan, varlığınızı ve onurunuzu korumak için her türlü komplonun şiddetine göğüs gerdikten sonra, ihtiyaç duydukları sığınağı sizin bağrınızda bulamazlarsa nerede arayacaklardı?

Mutlak güce heves ettikleri söyleniyor; onu kullanıyorlar bile. Demek ki, Ulusal Konvansiyon mevcut değil! Demek ki, Fransız halkı yok edilmiş! Alık iftiracılar! Sizin saçma sapan atıp tutmalarınızın bir bireyi aşağılamayacağını, ama kralları evcilleştirmiş ve cezalandırmış yenilmez bir ulusu aşağılayacağının farkında mısınız?

Kendi adıma, eğer Cumhuriyet düşmanlarının bu saldırılarının gerçek hedefinin sizler olduğuna inanmamış olsaydınız, sizin önünüzde tüm zorbalıkların en alçağına karşı kendimi kişisel olarak savunmaktan utanç duyardım.

Ah! Eğer onlar Ulusal Konvansiyon'a karşı komplonun bir parçası değillerse, onların eziyetlerine maruz kalır mıydım? Sizleri ulustan tecrit ettiklerini, sizin terörle yöneten diktatörler olduğunuzu ve Fransa'nın sessizliğiyle dışlandığınızı tüm evrene ilan ettiklerinin farkında mısınız?

Onlar, ordularımıza "*Konvansiyon'un güruhu*" ve Fransız Devrimi'ne "*Jakobenizm*" demiyorlar mı? Ve tüm grupların onur kırıcı etkilerine açık zayıf bireylere gülünç bir biçimde devasa bir değer verdiklerinde, amaçları sizleri bölmeyi, sizin varlığınızı inkar ederek sizi aşağılamayı amaçlamıyorsa neyi amaçlıyor? Tıpkı, Tanrının varlığını ondan koktuğu için inkar eden dinsiz gibi?

Bununla birlikte *diktatörlük* sözcüğü sihir-

li bir etkiye sahip; özgürlüğü karartıyor; hükümeti küçük düşürüyor, Cumhuriyet'i yok ediyor; tek kişinin işiymiş gibi sunarak tüm devrimci kurumları alçaltıyor; tek kişinin iktidarı elde tutma tutkusuyla oluşturulmuş gibi sunularak ulusal yasalara karşı nefret uyandırıyor; fanatizm ve aristokrasi nefretini ve hançerlerini bu noktaya yönlendiriyor.

Cumhuriyet düşmanları, sadece bir Roma yönetim makamı olan diktatörlüğe ne korkunç bir anlam yüklediler! Ve eğer onların bu bilgiçlikleri bile bizim için bu kadar ölümcülse, onların hazineleri ve onların entrikaları için ne demeli? Ordularından hiç bahsetmiyorum, ama bu komik asalet ünvanını icat eden ve bana yakıştıran York düküne ve bütün kraliyet yazarlarına iade etmeme izin veriniz.

Kendi taçlarını korumaktan aciz kralların, başkalarına taç dağıtma hakkını kendilerinde bulması fazla küstahçadır! Bu gülünç prensin ve bu kendisine hala kral denilen pis ve kutsal hayvan kılıklının birbirlerini beğenmesini, alçaklıklarıyla gururlanmalarını anlıyorum; örneğin Kral George'un oğlunun Fransa saltanat asası için üzüntü duyabilmesini, ona göz dikmesini anlayabiliyorum, ve ben bu çağdaş Tantalus'a[40] içtenlikle acıyorum.

Hatta ben, zaman zaman halk temsilcisi olma onurunu Orlean'sın ya da George'un uşaklığıyla değişmeye hazır halk temsilcileri gördüğümü itiraf edeceğim. Bunun utancı anayurduma değil, cezalandırdığı hainlere aittir.

Ama bu kutsal ünvanın saygınlığını duyumsayan bir halk temsilcisi, bu ada layık bir Fransız yurttaşı, devrilmesine katıldığı gülünç ve suçlu görkeme gözlerini kapayıp, tahtın rezilliklerine

batmak için uygar olarak gerilemeye razı olması olacak şey midir? Bu ancak erdeme inanmaya bile hakkı olmayanlara geçekçi görünebilir. Bazı şeyler, erdeme inanma hakları olmasa bile, bu çarpık oluşumlara inanılır görünebilecektir.

Erdem dedim! Erdem, doğal tutkudur, bu konuda şüphe yoktur, ama korkak ve vahşi tutkulara kendilerini açmış olan satılık ruhlar, herhangi bir ahlaki idealle yurtseverliği asla birleştirememiş aşağılık entrikacılar, devrim yürüyüşünde bazı önemli ve hırslı karakterlerin arkasına saklananlar, bir zamanlar olduğu gibi, adam yerine konmayan prenslerin arkasında, geçmişteki uşaklarımızın kendi sahiplerinin bir adım gerisinde yürüdükleri gibi yürüyenler bunu nasıl bilebilirler?

Ama sizi temin ederim ki, duygulu ve saf ruhlar da var; yüce gönüllü kalplere sevinç ve acı veren, duyarlı, buyurgan ve karşı konulamaz tutkular da var; zorbanın derin dehşetini taşıyan, ezilenler için merhametli coşkuya sahip, anayurda kutsal sevgi duyan, ezilen insanlığa karşı daha yüce ve daha kutsal sevgi taşıyan, büyük bir devrimi diğer suçları yok eden bir başka suç olarak görmeyen ruhlar da var; yeryüzünün bu parçasında, dünyanın ilk cumhuriyetini kurmak isteyen cömert tutkular da var. Hiç bir zaman insanı alçaltmayan bu bencillik, duru bir vicdanın dinginliğinde ve halkın mutluluğunun büyüleyici görüntüsünde göksel bir sevinç duyar, şu anda onun kendi ruhunuzu ateşlediğini hissedebilirsiniz; ben onu hissediyorum.

Ama iğrenç iftiracılarımız bunu nasıl bilebilirler? Kör doğmuş biri aydınlık düşüncesine nasıl sahip olabilir? Doğa onlardan bir ruhu esirgemiştir; onlar sadece ruhların ölümsüzlüğünden değil,

ama onun varlığından da şüphe duyacak bazı nedenlere sahipler.

Onlar, bana zorba diyorlar... Eğer öyle olsaydım, onlar ayaklarımın dibinde sürünürlerdi, ben onları altına boğardım, onlara her yerde her türlü suçu işleme hakkı verirdim, ve onlar bana minnettar olurlardı. Eğer öyle olsaydım, yenilgiye uğrattığımız krallar, benim kötü taraflarıma rağmen (özgürlüğümüze nasıl da sevecen bir ilgi gösteriyorlar!), bana suçlu desteklerini sunarlardı; onlarla uzlaşırdım. Kaygı içinde bekledikleri, beslediklerı bir komplo grubunun ülkemizin onurunu ve özgürlüğünü onlara satmasından başka nedir

Zorbalık, düzenbazların yardımıyla kurulur; onlarla savaşanlar nereye gidiyorlar ki? Ya mezara ya da ölümsüzlüğe.

Hangi zorba beni koruyor? Hangi komplo grubuna dahilim? Size, sizin kendinize.

Devrimin başlangıcından bu yana hangi grup, sayısız komploları yıktı, hangisi resmen kabul görmüş hainlerden kendisini arındırdı? Siz, halk ve ilkeler. Kendimi adamaya ant içtiğim sizler ve karşısında bütün suç mihraklarının birleştiği sizlerin grubu.

O, zulme uğrayan sizlersiniz, anayurttur, anayurdun tüm dostlarıdır. Ben hala kendimi savunuyorum. Karanlıklarda baskıya uğrayan daha kaç kişi var? Ben de bu gibi iftiralara karşı burada yanıt vermeye zorlandıktan sonra kim anayurt için çalışmaya cesaret edebilecek?

Yurtseverliğin ve özgürlüğün en doğal sonuçlarını büyük bir hırsın kanıtı olarak sunuyorlar. Devrimin eski koşucularının ahlaki nüfuzu, şimdi zorbalannkiyle eş tutuluyor.

Siz gerçeğin gücüne kara çalanlar, tüm zorbaların en korkakları sizlersiniz! Fransız halkının

temsilcilerinin dudaklarında gerçeklerin güçsüz kalmasını isteyen sizler, ne bekliyorsunuz?

Gerçek, hiç şüphesiz güçlüdür, öfkelidir, kendi despotizmi vardır; insanı duygulandıran bir dili ve suçlu vicdanları olduğu kadar saf yürekleri de gücüyle titreten korkutucu yanı vardır. Ve yalan, Salmonée'nin[41] cennetin yıldırımlarını taklit edebilmesinden daha fazla gerçeği taklit edemez; ama bunun kabahati doğaya ve gerçeği seven ve isteyen halka aittir.

Dünyada iki güç vardır: aklın gücü ve zorbalığın gücü; birinin egemen olduğu yerde, diğeri sürgün edilir. Aklın manevi gücünü suçmuş gibi reddedenler, zorbalığı diriltmenin yollarını ararlar.

Eğer siz, entrikalara karşı özgürlüğün zorlu mücadelesinde ilkelerin savunucularının söz sahibi olmasını istemiyorsanız, o zaman entrikaların zafer kazanmasını istiyorsunuz demektir. Eğer halkın davasını savunan halkın temsilcileri, onun saygınlığını zarar görmeden kazanamıyorlarsa, bu sistemin sonucu, artık halka hizmet edilmemesi, Cumhuriyet'in yasaklanması ve zorbalığın yeniden kurulması olmayacak mıdır?

Ve halkı, halkın savunucularının şahsında cezalandırmaktan daha iğrenç zorbalık ne olabilir? Çünkü dünyada, despotizm hüküm sürdüğü zamanlarda bile, en serbest olan şey dostluk değil midir?

Ama bizim dostluğumuzdan bir suç üretmek isteyenler, sizler, dostluğumuzu mu kıskanıyorsunuz? Hayır, siz, zorbaların kendilerine hizmet edenlere bolca dağıttıkları altın ve eşyalardan başka bir ödüle değer vermezsiniz

Kamu ahlakını soysuzlaştıran ve bütün suçları koruyanlar, sizler, onlara hizmet ediyorsunuz;

komplocuların güvenliği, ilkelerin terk edilmesiyle ve rüşvetle sağlanır; özgürlüğün savunucularının güvenliği ise, halkın vicdanıyla sağlanır.

Eğer her zaman gerçeğin şu ya da bu tarafında yer alarak, sırasıyla bir aristokrasinin hain ılımlılığını, bir sahte demokratların gözü dönmüş tutkularını öğütleyip duranlar, onlara hizmet ediyorsunuzdur.

Eğer ateizm ve fuhuş vaazlarınızı sürdürüyorsanız, onlara hizmet ediyorsunuzdur.

Temsil organını davranışınızla alçaltan ya da entrikalarla engelleyenler, sizler, onu yok etmek istiyorsunuz.

Hangisi daha fazla suçlu? Güvenliği şiddetle tehdit edenler mi, yoksa temsilin adaletine ayartma ve ihanetle zarar verenler mi? Onu aldatmak, ona ihanet etmektir; onu ilkelerine ve niyetlerine aykırı eylemlere zorlamak, onu yok etmeye yeltenmektir; çünkü gücü, erdemin ve ulusal güvenin üzerine kurulmuştur.

Ona değer veriyoruz, onun fiziksel güvenliği için savaşan biz, bugün onun onurunu ve ilkelerini savunuyoruz! Bu despotizmin yolu mu? Hakları elinden alınan yurttaşların despotlar olarak damgalanıyor olması ne acımasız bir alaydır! Onlar kendi ülkesinin çıkarlarını sürekli savunanlardır. Cumhuriyet asla kendisini savunanlara karşı zafer kazanmaz.

Burada karşınızda itham edilen kişi olarak duran ben kimim? Bir özgürlük kölesi, Cumhuriyet'in yaşayan bir şehidi, suçun hem düşmanı hem de kurbanı. Tüm düzenbazlar beni suçluyor, diğerleri en önemsizlerinden en meşru olanlara kadar tüm eylemleri benim suçlarım olarak gösteriyor. Bir adamın karalanması için beni tanıması yetiyor. Diğerlerinin ağır suçları affediliyor; benim

ısrarlı çabalarım suç olarak kabul ediliyor.

Benden bilincimi alırsanız, insanların en mutsuzu ben olurum; yurttaşlık haklarımı bile kullanamam. Ne söylüyorum? Halk temsilciliği görevini yerine getirmeme bile izin verilmiyor. [...]

Özel bir çabayla, Devrim Mahkemesi'nin kana susamış bir mahkeme olduğu, tek başıma benim tarafımdan kurulduğu ve tüm iyi insanları ve hatta tüm hainleri katletmek için benim tarafımdan mutlak biçimde denetlendiği iddia ediliyordu. Çünkü karşıma her türlü düşmanı çıkarmak istiyorlardı.

Bu çığlık bütün cezaevlerinde yankılandı; o sürgün planı, zorbalığın özel görevlilerince tüm bakanlıklarda hemen yürürlüğe sokuldu.

Hepsi bu değil, yakın zamanda sunulan mali bütçe tasarısı, daha az parası olan yurttaşları endişelendirmek ve hoşnutsuzların sayısını artırmak için düzenlenmiş gibi geliyor bana.

Pekala! Bunların hepsinin benim işim olduğu yalanına, ve bu iddiayı desteklemek için uydurulan, Kamu Esenliği Komitesi'nde bir mali komisyon bulunduğu ve benim de başkanlığını yaptığım söylentilerine inanabilir misiniz?

Ama halk gibi beni de, özellikle Ulusal Konvansiyon nezdinde mahvetmek istediklerinden, ona layık olmayan bazı kişileri içinde barındırmakta olduğuna inanmaya bir tek benim cesaret edebildiğim iddia ediliyordu. Eyaletlerdeki özel görevlerinden geri dönen her temsilciye, görevden alınmalarının nedeninin tek başıma ben olduğum söylendi. Gayri-resmi olarak ve imalarla, insanlara yapılan tüm iyiliklerin ve kötülüklerin sorumlusu olmakla itham edildim.

Yoldaşlarıma, söylediğim şeyleri de, ama daha önemlisi, söylemediklerimi de eksiksiz ak-

tanıyorlardı. Başkalarını hoşnutsuz eden herhangi bir eylem içinde yer alındığı kuşkusu özenle bertaraf ediliyordu; her şeyi yapan, her şeyi zorunlu kılan, her şeyi emreden bendim; çünkü unutulmamalıdır ki benim ünvanım diktatördür. [...]

18 Floréal (7 Mayıs) günü Fransa'da derin bir huzur, mutluluk, bilgelik ve merhamet etkisi yarattı. Dünyanın ilk halkının bu yüce temsilcilerine bakıp da, hala yeryüzünde suç olduğunu kim düşünebilirdi ki?

Huzurunda tüm kişisel kötülüklerin ortadan kalktığı halk, günlük yaşantısına geri döner dönmez entrikacılar tekrar ortaya çıkıyorlar ve şarlatanların sahtekarlıklan yeniden başlıyor.

O zamandan beri yeni bir cesaretle hareketlendikleri görüldü; tüm komploların en tehlikelisini önleyenlerin hepsini cezalandırmaya çalışıyorlardı. Genel sevincin ortasında, halktan gelen dokunaklı "yaşa" seslerinin ortasında, bazı insanların buna öfkeyle karşılık vermesine inanmak mümkün mü? Ulusal meclisin başkanının halkla konuşurken hakarete uğradığına ve hatta bu hakareti yapanların halkın temsilcileri olduğuna inanmak mümkün mü?

O zamandan bugüne kadar olanları sadece bu olay bile açıklamaya yetiyor. Kötü niyetlilerin ilk denemesi, sizin ilan ettiğiniz ilkeleri aşağılamak ve ulusal bayramın anısını belleklerden silmekti.

Deyim yerindeyse, Catherine Théot olayına biçilen önemin asıl amacı ve nedeni buydu. Kötü niyetliler, bazı alık yobazların adlarının arkasına saklanan politik komplodan çıkar sağlamayı çok iyi bildiler; kamuoyunun dikkatini gizemli bir maskaralığa ve çocukça hicivler için tükenmez bir kaynağa çektiler. Gerçek komplocular

kaçabildiler ve Paris'te ve tüm Fransa'da "tanrının anası" lakabını duyurdular.

Aynı zamanda, "*Père Duchesne*"e layık çok sayıda iğrenç hiciv yayınlandı. Bunların amaçları Ulusal Konvansiyon'u ve Devrim Mahkemesi'ni aşağılamak, dini çatışmaları yenilemek ve bazı boş inansal tortuları hayranlıkla anan kararsızların ve sapkınların acımasız olduğu kadar akılsız da olan takibini başlatmaktı.

Gerçekte ise, bu olay sayesinde sayısız sessiz yurttaş ve yurtsever tutuklandı; ama suçlular özgürce komplolar kuruyorlar; çünkü planlanan, suçluları kurtarmak, halka eziyet etmek ve memnun olmayanların sayısını artırmaktı.

Bu amaca ulaşmak için neler yapılmadı ki? Ateizm yandaşı aleni konuşmalar, din özgürlüğüne beklenmedik saldırılar, en iğrenç zulümler, boşinanlar bahane edilerek halkın izlenmesi; önce stokculuk alımlarıyla, sonra yasal ticarete baskı yaparak, toptan alım bahane edilerek ortaya çıkartılan kıtlık; yurtseverlerin tutuklanması; tüm bunlar bu amaca hizmet edecekti.

Aynı zamanda ulusal hazine dairesi ödemelerini durdurdu; devletin küçük alacaklıları eziyet yüklü yöntemlerle çaresizliğe sürüklendi; onlar, akla gelen hür türlü güç ve hile kullanılarak, yasa adına kendi çıkarlarına aykırı olan taahhütlere mecbur edildi.

Bir yurttaşı rahatsız etmek için her fırsat kullanıldı ve kamu çıkarı denilerek her türlü eziyet yapıldı. Aristokrasiye hizmet ediliyordu, ama aristokrasi de huzursuzmuş gibi gösterilerek; hem memnun olmayanların sayısı arttırılıyordu hem de devrimci hükümete karşı çaresiz eylemlere girişmesi için aristokrasi bilerek korkutuluyordu. Hérault, Danton ve Hébert'in Kamu

Esenliği Komitesi'nin kurbanı oldukları ve komiteyi devirerek intikamlarının alınmasının gerekli olduğu alenen yayınlandı. Ordu yöneticilerini etkilemeye çalışıyorlardı; komün görevlileri izleniyordu ve Pache'ın tekrar belediye başkanlığına getirilmesi konuşuluyordu.

Bazı halk temsilcileri tüm bunları dile getirirken, diğer temsilcileri sadece Kamu Esenliği Komitesi'nin üyelerinin kökü kazınırsa kurtarılabileceklerine inandırmaya çalışırken, Devrim Mahkemesi'nin jüri üyeleri, skandal bir biçimde Konvansiyon tarafından haklarında dava açılan komploculaın lehine entrikalar çevirip, her yerde baskıya direnilmesi gerektiğini ve mevcut hükümeti devirmeye kararlı 29.000 yurtsever olduğunu ilan ediyorlardı. Tüm bunlar, bütün kriz zamanlarında içimizdeki komploları doğrulukla haber veren ve yazarları komplocularla bağlantılıymış gibi görünen yabancı gazetelerin diliyle uyum içindeydiler.

Bu canilerin tek eksiği halk ayaklanması. Buna uygun olarak Cumhuriyet'i daha Chaumette ve Hébert zamanında rahatsız eden ne kadar alçak varsa hepsi Paris'te toplanmış bulunuyorlar; onlar, sizin buyruğunuz ve kararınızla Devrim Mahkemesi'ne teslim edilecek adamlar.

Devrimci Hükümet'i yok etmek için ondan nefret edilmesini sağladılar. Eleştirilecek tüm buyrukları, ayrıntılı ve kurnazca bir karalama sistemiyle yok edilmesi gereken kişilere mal ettikten sonra, ya Devrim Mahkemesi yok edilmeli ya da komploculardan oluşturulmalıydı, aristokrasi cesaretlendirilmeli, anayurdun tüm düşmanlarına cezalandırılmayacakları güvencesi verilmeli ve halka, onun en çalışkan savunucuları tüm eski rezaletlerin failleri olarak gösterilmeliydi.

Eğer başarılı olursak diyordu komplocular, mevcut duruma son derece ters düşecek biçimde aşırı hoşgörülü olmalıyız. Bu sözcük tüm komployu açıklıyor. Danton, Fabre, Desmoulins hangi suçlarla suçlandı? Anayurdun düşmanlarının savundukları ve özgürlük için felaket olacak bir af sağlamak amacıyla komplo kurma suçuyla. Sözünü ettiğim bu komplonun sahipleri, Danton, Fabre ve Desmoulins'i giyotine götürenlerle aynı kişilerse, buna ne denilir?

İlk komplocular ne yapmışlardı? Hébert, Chaumette ve Ronsin, Devrimci Hükümet'i çekilmez ve gülünç hale getirmeye çabalarken, Camille Desmoulins hükümete taşlayıcı yazılarla saldırıyor, Fabre ve Danton onun savunması için komplo kuruyorlardı. Birileri iftira atarken, diğerleri bu iftiralara bahaneler üretiyordu.

Bugün de aynı yöntem açık açık kullanılıyor. Önceden Hébert'i suçlayanların, şimdi onun suç ortaklarını savunmaları nereden kaynaklanıyor? Neden Danton'un düşmanları olduklarını iddia edenler, onun taklitçileri oldular? Konvansiyon'un belli üyelerine karşı yüksek sesle suçlamalarda bulunanlar, nasıl oluyor da yok edilmek istenen yurtseverlere karşı birleştiler?

Korkaklar! Alçaklıklarla beni yüzkarasıyla mezara göndermek istiyorlar! Ve ben, dünyaya, bir zorbanın anısından başka bir şey bırakmamış olacaktım! Nasıl bir kalleşlikle iyi niyetimi kötüye kullanıyorlardı! İyi yurttaşların ilkelerini nasıl da kabul etmiş görünüyorlardı! Onların sahte dostlukları nasıl da içten ve sevgi dolu görünüyordu!

Beni alaşağı etmek için gerekli tüm önlemleri aldıklarına inandıkları anda, birden yüzlerini karanlık bulutlar kapladı; gözleri vahşi bir sevinçle parladı. Bugün beni yeniden kucaklıyorlar; dil-

leri her zamankinden çok daha sevecen. Üç gün önce beni Catalina olarak kötülemeye hazırdılar; bugün Cato'nun erdemlerini bana bağışlıyorlar. Entrikalarını yeniden örmek için zamana ihtiyaçlan var. Amaçlan nasıl da iğrenç! Kullandıkları araçlar nasıl da alçakça!

Bir tek olay karar vermenize yetecek. Kısa bir süre önce Kamu Esenliği Komitesi bünyesinde biraz da özensiz örgütlenmiş olan genel polis bürosunda, izinli olan yoldaşlarımdan birisinin yerine görevlendirilmiştim. Kısa görevim süresince, kah işkence gören yurtseverleri salıvermek, kah bazı devrim düşmanlarının niyetlerinden emin olabilmek amacıyla otuz kadar tutuklama yapmam gerekti.

Pekala! Sadece genel polis sözcüğünün, benim Genel Güvenlik Komitesi'nin yaptığı her şeyden, yetkililerin bütün hatalarından, düşmanlarımın bütün suçlarından sorumlu tutulmama yettiğine inanır mısınız?

Tutuklanmış bir tek kişi, incinmiş bir tek yurttaş yoktur ki, kendisine benim için "işte senin acılarının mimarı, o yaşamasaydı sen özgür ve mutlu yaşardın" denmiş olmasın.

Beni iğrenç ve korkunç gösterebilmek için, bazen Ulusal Konvansiyon'a, bazen başka yerlere kanunsuz olarak sızmış olan her türlü sahtekarlığı nasıl olur da anlatabilir ya da tahmin edebilirdim?

Tek bir şey söylemekle yetineceğim: altı haftadan beri, iftiralann niteliği ve gücü, iyi olanı yapıp, kötü olanı durdurmanın olanaksızlığı, beni Kamu Esenliği Komitesi'nin bir üyesi olarak kendi görevlerimi kesin olarak terk etmeye zorladı, ve yemin ederim ki, bu kararda, sadece aklımı ve anayurdumu dikkate aldım.

Halkın temsilcisi olma niteliğimi her zaman Kamu Esenliği Komitesi üyeliğine tercih ederim ve benim için insan olmak ve Fransız yurttaşı olmak her şeyden önde gelir.

Ne olursa olsun, işte en az altı haftadır diktatörlüğüm son bulmuştur ve hükümet üzerinde hiç bir etkim kalmamıştır; bu arada yurtseverlik daha mı iyi korundu, komplocular daha mı çekingen davrandılar, anayurt daha mı mutlu oldu?

Umarım öyledir. Ancak bu etki, kendini daima ulusal temsilin ve kamusal aklın mahkemesi önünde anayurdun davasını savunmakla sınırlandırmıştır. Bana, sizleri tehdit eden komplolarla savaşmam için yetki verilmişti. Onların yerleştirdikleri ve benim de Cumhuriyet'in güçlenmesinin tek engeli olarak gördüğüm düzensizlik ve çürümüşlük düzenini kökünden söküp atmak istedim. Düşündüm ki, Cumhuriyet ancak ve ancak ahlakın sonsuz temelleri üzerine oturtulabilir. Herkes bana ve benimle aynı ilkeleri paylaşanlara karşı birleşti. Pek çok kişinin küçümsemesi ve karşı çıkışıyla baş ettikten sonra sizlere, kalplerinize kazınmış olan ve karşı-devrimci ateistlerin komplolarını silip süpüren yüce ilkeleri önerdim.

Siz bu ilkeleri onayladınız; ama iyi insanlar tarafından önerilip kötüler tarafından uygulanmak ya da karşı çıkılmak ilkelerin yazgısıdır.

Daha Yüce Varlık bayramının arifesinde bayrama saçma sapan nedenlerle engel olunmak istendi. O günden sonra, bu düşüncelerle bağlantılı her şeyle alay etmekten ve cezalandırdığınız komplocuların doktrinini canlandırmaya çalışmaktan vazgeçilmedi.

Yakın zamanlarda, Cumhuriyet'in güçlü döneminin bütün anıtları yok edildi. Bu anıtların hepsi değil, sadece iftiradan sizin öcünüzü almış

olanları ve Cumhuriyet'i kurmuş olanları anımsatan anıtlar yok edildi. Pek çok kişide, temel ilkelere uymaya, yolumuzun üzerindeki iki engel arasına çizilmiş adalet yoluna koyulmaya yönelik hiçbir eğilim görmedim

Bu gerçekleri gizlemem gerekiyorsa, bana baldıran zehiri getirsinler. Aklım, hayır, hayır kalbim kurguladığım bu Cumhuriyet'ten kuşku duymak üzere.

Bu saçma diktatörlük suçlamasının gerçek amacını keşfettiğimi sandım; anımsadım ki Brissot ve Roland, güçlerinin sınırsız olduğu dönemlerde bütün Avrupa'yı bu düşüncelerle doldurmuşlardı

Bugün ordu, maliye ve Cumhuriyet'in iç yönetimi kimlerin ellerinde? Beni takip eden güçbirliğinin. Bütün ilkeli arkadaşlar etkilerini kaybetmişlerdir; ama iyilikten ümidini kesmiş ve bundan rahatsız olan bir gözlemcinin uzaklaştırılmış olması onlara yetmez; onun sadece varlığı onların içine korku salmaya yeter. Bu yüzden karanlık köşelerde, sizlerin bilginiz dışında fısıldaşarak planlar kurdular ve bu gözlemcinin halkı kendi yaşamı pahasına savunma hakkını elinden almaya karar verdiler.

Ah! Yaşamımı hiç çekinmeden onlara verebilirim; geçmişin deneyimini yaşadım ve geleceği görmekteyim. Hangi anayurt sevdalısı, ona hizmet etmenin ve tehdit altındaki masumiyeti korumanın mümkün olmadığı bir dönemde hala yaşamayı isteyebilir?

Entrikanın gerçeğe karşı mutlak zafer kazandığı, adaletin yalan olduğu, en alçakça yalanların, en gülünç kaygıların kalplerde insanlığın kutsal çıkarlarının yerine geçtiği bir düzende neden hala yaşamalı?

Üstüme peşpeşe gelen ve iğrenç ruhlarını erdemin, hatta dostluğun maskesi arkasına gizlemeyi iyi kötü beceren, gelecek kuşaklara sadece ülkemin düşmanlarının hangisinin en alçak ve en kötü olduğu kararını vermenin sıkıntısını bırakacak olan bu iğrenç hainlerin işkencelerine nasıl katlanılır?

Fransız halkının temsilcileri, şimdi hakkınız olan onuru ve saygınlığı geri kazanmanın zamanıdır. Siz, kesinlikle yönetilmek için değil, size güvenenleri yönetmek için varsınız. Size borçlu oldukları saygı, değersiz şakşakcılık ve hırslı bakanların krallara sunduğu göze hoşgörünen raporlardan değil, gerçekten ve her şeyden önce ilkelerinize derin saygıdan gelir.

Size Cumhuriyet'te her şeyin çok iyi durumda olduğu söylendi; ben bunu reddediyorum.

Neden, daha önceki gün korkunç fırtınalar öngördüklerini söyleyenler, dün yalnızca hafif bulutlar görüyorlardı? Neden kısa süre önce "size yanardağın üstünde yürüdüğümüzü açıklıyorum" diyenler, bugün güller üstünde yürüdüklerini sanıyorlar?

Dün komplolara inanıyorlardı; bense şu anda komplolara inandığımı açıklıyorum. Kim ki Cumhuriyet'in kuruluşunun kolay bir iş olduğunu telkin ederse, sizi kandırıyordur, ya da daha doğrusu, kimseyi kandıramaz.

Böylesi öfkeli konuşmayı haklı gösterecek bilge kurumlar ve yenilenmenin planı nerede? Bu büyük konuyla hiç ilgilenilmiş mi ki? Yoksa daha çok, bu tür planları hazırlayanlar ortadan kaldırmak mı isteniyor?

Bugün kendilerini zayıf hissettikleri için sizi övüyorlar, yarın güçlenirlerse sizi yokedecekler. Diyorlar ki, adaletsizlikler dört günde ortadan kal-

dırılır; neden cezalandırılmaksızın dört aydır adaletsizliği sürdürebildiler? Ve hatalarımızın tüm sorumluları dört günde nasıl düzeltilecek ya da görevden alınacak?

Sizin zaferlerinizden bahsediliyor çokça, hem de sanki bu zaferler kahramanlarımızın ne kanına, ne de çabalarına mal olmamış izlenimi uyandırabilecek bilinçli ve yüzeysel bir biçimde; oysa bu zaferlerden daha az abartıyla söz edilse, daha büyük görünürlerdi.

Avrupa'yı ne tumturaklı söylevlerle, ne de askeri fetihlerle değil, sadece yasalarımızın bilgeliği, kararlarımızın saygınlığı ve karakterlerimizin yüceliği ile yeneceğiz.

Askeri zaferlerimizi ilkelerimiz için kullanmak, zaferin tehlikelerini önlemek ya da meyvelerini güven altına almak için ne yapıldı?

Zaferi gözlemleyin, Belçika'yı gözlemleyin. İngilizlere karşı kararnamemizin sürekli çiğnendiğine; ve sözlü olarak kötülediğimiz İngiltere'nin silahlarımız tarafından kollandığına dikkatinizi çekerim. Belçika'da Dumouriez'in sergilediği cömertlik komedileri bugün tekrarlanıyor; zaferin meyvelerini toplamak ve yenilen köleleri Cumhuriyet adına himaye etmektense, özgürlüğün ağaçlarını düşman toprağına dikmek onları eğlendiriyor.

Düşmanlarımız geri çekiliyor ve bizi kendi iç uyuşmazlıklarımızla baş başa bırakıyorlar. Savaşın sonunu düşünün; içerdeki komplolardan korkun; yabancı bir toprak üzerinde ilerliyor olmanın desteklediği komplolardan korkun.

Generallerin arasını bozdular[42]; askeri aristokrasi korundu; bize bağlı generaller kovuşturuluyor; askeri yönetim kendini şüpheli bir yetkiyle gizliyor; gerekli denetimden kurtulabilmek için

sizin buyruklarınıza karşı çıkılıyor. Bu gerçekler, pek çok vecizeden daha büyük değere sahip.

İçteki durumumuz çok daha endişe verici. Akılcı bir maliye sistemi oluşturulmak zorunda; şu anki, hem değersiz hem de savurgan; hem açgözlü, hem de safsatalı ve pratikte sizin üst denetiminizden mutlak olarak bağımsız. Dış ilişkiler tümüyle savsaklanmış durumda. Kamu ruhu taşımayan yabancı ülkelerde çalışan ajanların hemen hepsi Cumhuriyet'e açıkça ve cezalandırılmamış bir pervasızlıkla ihanet ediyorlar.

Devrimci Hükümet tüm ilginizi hak ediyor; eğer bugün fesh edilirse, yarın özgürlüğün sonu gelir. Bu hükümeti karalamak değil, ona ilkelerini anımsatmak, onu yalınlaştırmak, sayısı belirsiz görevlilerinin sayısını azaltmak ve her şeyden önce onları kötülükten arındırmak gerekiyor; güvenlik halkın düşmanları için değil, halk için sağlanmalıdır.

Sorun, halkın adaletini yeni biçimlerle kösteklemek değildir; görülüyor ki ceza yasasında belirsizlikler vardır; değişimlere uygun olmalıdır, çünkü komploculann özelliği, gizlilik ve ikiyüzlülük olduğundan, adalet onu her görüntüsünde yakalayabilmelidir. Komplonun tek bir biçimi bile cezasız kalırsa, yurdun güvenliği tehlikeye düşer ve hayale dönüşür.

O halde yurtseverliğin güvencesi, ulusal adaletin yavaşlığında ve zayıflığında değil, kendisini temsil eden kişilerin zihniyetinde ve dürüstlüğünde, hükümetin yolundan sapmamasında yatıyor; yurtseverlere sağladığı açık korumada ve aristokrasiyi baskı altına alan enerjide yatıyor; kamunun düşüncesinde, ve kesin ahlaki ve politik kurumlarda, devrim yürüyüşünün yönelimine uygun olarak ve kamuoyuna etkisiyle, adaletin çalış-

masını engellemeden, iyi yurttaşları korumasında ve kötüleri baskı altına almasında yatıyor; bunlar sağlanıp, komplolar sona erdirildiğinde, özgürlüğün dostları rahat nefes alabilir hale geleceklerdir.

Devrimci eylemi, bilge ve sağlam şiarlarla yönlendirelim; devrimci ilkeleri yurttaşlara zulüm yapmak için kullanan herkesi en ağır biçimde cezalandıralım; böylece halk, ulusu gözeten ve her türlü parti ruhunun üstünde olan herkes, sadece yurtseverliğin zaferinin arzulandığına ve suçun cezalandırılmasına çalıştığına güvenebilsin.

O zaman her şey düzene girer, ama eğer en etkili insanların gizlice Devrimci Hükümet'in yok edilmesini istedikleri, eğer adaletten çok hoşgörüye yatkın oldukları, eğer rüşvetçi görevlileri emirlerine aldıkları, eğer bugün özgürlüğün düşmanları üzerinde belli bir etkisi olabilen tek yetkiyi kötüledikleri ve eğer yarın entrika kurmak için sözlerini yalanlayacakları, eğer özgürlüğün yurtseverlere değil, ayrım yapılmaksızın komplocuiara geri verildiği sanılırsa, o zaman yurtseverleri karalamak ve onlara zulüm yapmak için tüm entrikacılar birleşecektir. Tüm bunlann nedenini Devrimci Hükümet'te değil, saldırılarda görmek gerek, çünkü bu koşullara dayanıklı tek bir hükümet bile yoktur.

Devrimci Hükümet ülkeyi kurtardı; şimdi onun tüm tehlikelerden kurtarılması gerekiyor; halkın düşmanlarının onu işlemez hale getirdikleri ve bu yolla şimdi yolsuzlukları daha kolay yaptıkları gerekçesiyle hükümeti ortadan kaldırmak gerektiğine inanmak yanlış bir sonuç olacaktır. Karşı-devrimcileri serbest bırakarak ve dolandırıcılara şenlik yaptırarak yurtseverleri korumak garip bir davranış! Sadece suça karşı terör, masumi-

yet için güvenlik sağlar.

Bunun dışında, çoğunluğun yetkilerini kötüye kullanımını, sizin güvendiğiniz kişilerin üzerine atmaktan çok uzağım. Çoğunluğun kendisi de etkisiz hale getirildi ve ele verildi; entrika ve yurtdışı galip geldi. Her şey gizleniyor, örtbas ediliyor, aldatılıyor, yani komplo hazırlanıyor.

Cesur gözüktüler, büyük bir zulüm hareketi planlandı; kışkırttıkları kamu vicdanını bastırmak için kendilerini güçle donattılar; şimdi bağlılıklarından korkulan görevlileri baştan çıkarmaya çalışıyorlar. Özgürlüğün dostlarına zulüm yapılıyor, yani her yerde komplolar kuruluyor.

Birden bire yumuşak, gönül okşayıcı olunuyor; el altından Paris'e ilişkin imalar yayılıyor; kamu vicdanı uyutulmaya çalışılıyor; halka iftira ediliyor; yurttaşların dilekçeleri suç olarak kabul ediliyor; Paris'ten asker kaçakları, düşman tutsaklar ve her türlü karşı-devrimciler değil, topçular uzaklaştırılıyor; yurttaşlar silahsızlandırılıyor ve ordu içinde entrika çevriliyor. İktidar tümüyle ele geçirilmeye çalışılıyor, yani her yerde komplo kuruluyor.

Son günlerde komploların sorumluluğunu sizlere yıkmak istediler; bugün ise bu yalanlanıyor; hatta bu komploya inanmak bile suç. Sizi bir tehdit ediyorlar, bir güvende gösteriyorlar; gerçek komplo işte bu.

Karşı-devrim mali yönetimin içinde.

O, yurtseverlik örtüsü altında gizlenen, tamamen karşı-devrimci düzenlemelere yönelik bir sistem. Amacı, Fransız dürüstlüğünü sorgulayarak, stokcuları desteklemek, kamu nezdindeki saygınlığı sarsmak, zengin alacaklıları desteklemek, yoksulları iflas ettirmek ve cesaretlerini kırmak, memnun olmayanların sayısını artırmak,

halkın ulusal varlıklarını çalmak ve kamusal varlıkların çöküşünü sağlamak.

Maliyemizin en üst yöneticileri kimler? Brissot yandaşları, *Feuillant*'lar, aristokratlar ve tanınmış dolandırıcılar, Cambone, Mallarmé ve Ramel gibi adamlar, Chabote, Fabre ve Julien (de Toulouse)'un[43] çalışanları ve ardılları.

Tehlikeli amaçlarını gizlemek için son dönemde Kamu Esenliği Komitesi'yle bağlantıya geçmeye çalıştılar. Çünkü Komite'nin bir dizi ağır görevle aşırı meşgul olması yüzünden –zaman zaman olduğu gibi–, Cambone'nin tüm planlarını kabul edeceğinden şüphe etmiyorlardı.

Tüm komploların ana hedefi olan Komite'nin yok edilmesi için, onun düşmanlarının sayısını artırmak amacıyla yeni strateji düşünüldü.

İkiyüzlü bir karşı-devrimci olan Hermina tarafından yönetilen Ulusal Hazine Dairesi, gerekli formaliteler yerine getirilmeden kimseye ödeme yapılmadığı gerekçesiyle, hem tüm acil harcamaları, hem de aristokratlar dışındaki tüm kötü durumdaki yurttaşların taleplerini reddederek ya da geciktirerek bu amaçları destekliyor.

Karşı-devrim, politik ekonominin tüm bölümlerinde yer alıyor. Komplocular, bizim istememize rağmen, sadece kendi suçları yüzünden gerekli olan şiddet önlemlerini almak zorunlu bıraktılar, ve beklenmedik olayların yardımı olmasa Cumhuriyet'i çöküşe götürecek olan en kötü kıtlığa yol açtılar.

Bu entrika, yabancıların işiydi, ve Chabot, Lulier, Hébert ve diğer hainlerin satın alınmış sesiyle önerildi. Cumhuriyet'i doğal ve yumuşak bir düzene, kişilerin refahının korunabileceği bir düzene dönüştürmek için dahice çabalara gerek olacak. Bu yöndeki çalışma henüz başlatılmadı.

Biz, İngiltere'nin iğrenç dehaları tarafından üretilen açlık paktını gerçekleştirmek için yapılan savurganlıkları anımsıyoruz.

Felaketten umulmadık iki mucizeyle kurtulduğumuzu itiraf etmeliyiz: Birincisi, Amerika'dan hareketinden önce İngiltere'ye satılan ve İngiliz hükümetinin tek güvendiği konvoyumuzun geri dönüşü ve aynı dönemde doğanın bize sunduğu bereketli ürün, erken hasat; ikincisi, özgürlüğünü korumak için açlığa bile katlanan halkın yüce sabrı.

Bize hala toprakların ekimi ve hasadı için gerekli işgücü, araç ve at eksikliğini gidermek, ve düşmanlarımızın son yıl içinde uyguladıkları ve bu yıl da tekrarlamaktan kaçınmayacakları tüm manevralarla baş edebilmek kalıyor.

Karşı-devrimciler, suç ortaklarıyla birleşmek ve komplolarla kendi şeflerini korumak için acele ediyorlar ve buraya koşuyorlar.

Kamu Esenliği Komitesi'nde zaman zaman açıkladığım gibi, tutuklanmış karşı-devrimcilerin, *Vandée*'lilerin[44], asker kaçaklarının ve düşman esirlerinin uygun bir zamanda topluca kaçarak Paris'e geleceklerine güveniyorlar. Özetle, aristokrasinin bizi gizlice kuşatacağına güveniyorlar.

Şiddet iddialarıyla Ulusal Konvansiyon'u provoke edecekler; şimdiye kadar ikiyüzlülükle kendilerini gizlemiş hainler maskelerini indirecekler; komplocular, kendi suçlayıcılarını suçlayacaklar ve gerçeğin sesini boğmak için Brissot'un kullandığı stratejiyi uygulamaya sokacaklar.

Eğer Ulusal Konvansiyon'a bu araçlarla egemen olamazlarsa, onu iki partiye bölecekler; ve iftiralar ve entrikalar için geniş bir alan açacaklar.

Eğer bir an için denetimi ele geçirirlerse, büyük bir güçle onlann oluşturduğu bu suç ittifakına karşı savaşanlar despotizmle ve ulusal otoriteye direnmekle suçlanacaklar; ezilen masumiyetin çığlıkları, hakarete uğramış özgürlüğün yiğitçe vurguları, tehlikeli nüfuzun ya da kişisel tutkunun işareti olarak sunulacak.

Kendinizi eski komplocuların bıçağı altında olduğunuzu düşüneceksiniz; halk, hiddetlenecek; komplocu bir grup diye adlandırılacak; suç grubu halkın sabnnı taşıracak, ve Ulusal Konvansiyon'u halktan koparmaya çalışacak; nihayetinde hem komplocular, hem de aristokratlar ve suç ortaklannın müdahalesiyle, suikastlar yardımıyla yurtseverleri katletmek ve zorbalığı yeniden kurmak için genel huzursuzluk yaratılacak.

Bu, komplo planının bir parçası. Ve bu hastalıklar kimin eseri? Sadece bizim kendimizin, suça karşı korkak zaafımızın ve kendi ilan ettiğimiz ilkelere bağışlanamaz yüz çevirişimizin.

Buna ilişkin yanılgılara kapılmayalım: Akıl ve eşitlik temelinde koskoca bir Cumhuriyet kurmak, bu büyük imparatorluğun tüm parçalarını sağlam bağlarla birleştirmek kolayca yapılacak bir iş değil; erdemin ve insan aklının bir baş yapıtıdır.

Büyük bir devrimde pek çok farklı gruplar oluşur; tüm tutkular yargının sürekli konusu olmazsa, onlar nasıl bastınlabilir? Sizin tek özgürlük güvenceniz, kendi ilan ettiğiniz ilkelere ve evrensel ahlaka sıkı sıkıya bağlı kalmaktır.

Eğer akıl hükmetmezse, o zaman suç ve hırs egemen olur; akıl olmadan zafer, bir ihtiras aracıdır ve özgürlüğün kendisi için bir tehlikedir; o, yurtseverliği uçurumun kenarında hareketsiz bırakmak için entrikanın kullandığı uğursuz bir

örtüdür; akıl olmadan zaferin anlamı nedir ki?

Zafer sadece ihtirasları silahlandırır, yurtseverliği uyumaya gönderir, kibiri uyarır ve Cumhuriyet'in mezarını kendi elleriyle kazar.

Eğer kamu özgürlüğünü yok eden günahların karşısında geri çekilirsek, ordumuzun kralın silahlı yandaşlarını püskürtmesi ne işe yarar? Eğer zorbalığı geri getirecek günahlara yenilirsek, kralları yenmek ne işe yarar? Peki son zamanlarda onlara karşı biz ne yaptık? Büyük bedeller vaat ettik.

Onları kendi içimizde ve yanımızda tutmak için neler yapmadık ki! Onları yok etmek için ne yaptık? Hiç bir şey, çünkü utanmazca başlarını kaldırıyorlar ve ceza görmeksizin erdemi tehdit ediyorlar; hiç bir şey, çünkü hükümet gruplarının karşısında geri çekildi, ve kamu otoritesini elinde tutanlar arasında kendilerine koruyucular buluyorlar; onlara imparatorluğu terk ettiğimize göre, her türlü kötülüğe hazır olalım. Bizim işimizde, amaca varmadan önce durmak mahvolmaktır, ve biz utanç verici bir ricata kalkıştık.

Bizim tüm hastalıklarımızdan sorumlu bazı alçakların cezalandırılmasını buyurdunuz; onlar ulusal adalete direnme cüreti gösteriyorlar, anayurdun ve insanlığın yazgısı onlara kurban ediliyor!

O halde, biz de cezalandırılmaksızın hareket eden bu grupların yaratacağı sonuçlara hazırlıklı olmalıyız.

Bunca yakıcı tutkunun ortasında ve bu kadar dağınık bir imparatorlukta, ordularını kaçarken gördüğümüz, ama henüz kuşatılmamış, yok edilmemiş olan zorbalar, sizi kendilerinin yarattığı bölünmüşlüğünüze ve farkına bile varamadığınız ajanlar ordusuna yem etmek için geri çekili-

yorlar.

Bir anlığına devrimin dizginlerini gevşetin, askeri despotizmin bu dizginleri nasıl eline geçirdiğini ve grupların bölünmüş ulusal temsili nasıl devirdiklerini göreceksiniz; iç savaş ve sefalet dolu bir yüzyıl anayurdumuzu çöle çevirecek, ve biz, insanlık tarihinin dönüm noktasında özgürlüğü kurmak için o dizginleri ele geçirmek konusundaki isteksizliğimiz yüzünden mahvolacağız; anayurdumuzu bir yüzyıl sefalete mahkum edeceğiz, ve halk, insan ırkı için değerli olması gereken bizim anımızı lanetleyecek!

Hatta erdemli amaçlar için büyük şeyler yapmış olmanın onurunu bile kazanamayacağız. Ulusal temsili onursuzlaştıran temsilcilerle karıştırılacağız, ve onlan cezalandırmadığımız için, onların suçlarını paylaşacağız

Ölümsüzlük, önümüze serilmişti; ama biz alçaklıkla ölüyoruz. İyi yurttaşlar ölecek; ama kötüler de ölecek.

Hakarete uğramış ve muzaffer halk, onların suçlarının ürünlerini barış içinde almalarına izin verecek mi? Zorbaların kendileri bu iğrenç araçları terk edecekler mi? Halkı ezenlere yaptıklarımızın neresi adil? Ulusal otoritenin en iğrenç kötüye kullanımıyla ezilen yurtseverlerin hangisinin öcü alındı?

Ne söylüyorum? Burada ezilen masumiyetin sesine kulak veren kim cezalandırılmadı ki? Sadakatsizlik gösteren bir temsilciyi suçlamak için iğrenç ilkeler oluşturan suçlular, ulusal temsile karşı bağlılık göstermeyen bir temsilciyi teşhir etmenin, ulusal temsile komplo kurmak olduğu ilkesini yerleştirmediler mi?

Ezenler, ezilenlere yeni hakaretlerle ve tutuklama tehdidiyle yanıt veriyorlar. Ama bizler

unuttuğumuz için, onların kulak asmadıkları bu suçlar devlet kurumlarında işlenmedi mi? Ve reddedilen şikayetler, mutsuz yurttaşların yüreklerinde daha büyük bir şiddetle yankılanmıyor mu? Oysa, adil olmak öyle kolay, öyle mutluluk vericidir ki!

Onları hoşgörerek kendimizi suçluluğun utancına niçin mahkum ediyoruz? Ne yani? Suistimaller hoşgörüldükçe daha da büyümeyecek mi? Cezalandırılmazlarsa suçlular suçtan suça koşmayacaklar mı? Bu rezilliği paylaşmak mı istiyoruz? Halkı ezenlerinin korkunç yazgısına kendimizi mahkum etmek mi istiyoruz? Bunları yaparak en aşağılık zorbalardan ünvan mı talep edilecek?

Bir grup diğer grubu affedecek; daha sonra kötüler, birbirlerini boğazlayarak dünyanın öcünü alacaklar. Onlar, insan adaletinden ya da kendi çılgın gazaplarından kurtulabilseler bile, suçların en iğrencini ve en bağışlanamazını işleyerek ölümsüz adaletten kaçabilecekler mi?

Kendim için konuşursam, varlığı, ülkemin düşmanları ve onların kendi iğrenç entrikaları için bir engel olarak görünen ben, onların iğrenç etkileri daha sürecekse, onu, bilerek ve isteyerek onlara kurban etmeye razıyım.

Evet! Bu zamana kadar iğrenç ruhlarını suçları olgunlaşana kadar erdem maskesinin ardına gizlemekte az ya da çok becerikli korkunç hainler sürüsünü daha fazla görmeyi kim isteyebilir! Anayurdun düşmanlarının hangisinin en alçak ve en korkuncu olduğuna karar verme rahatsızlığını gelecek kuşaklara yükleyecek olanlar, en büyük korkaklardır, en büyük canavarlardır.

Bazıları eğer hain milletvekilleri için bir af çıkartılmasını önerir ve temsilcilere dokunulmaz-

lık tanınırsa, bu utançın kızıllığı, hepimizin yüzünü kaplayacaktır; ama suçları açığa çıkarma görevine bağlı temsilcilerin yalnız bırakmak, bu görevi başarmaya cüret ederlerse onları küstah müttefiklerin hiddetine maruz bırakmak daha iğrenç bir bozulma değil midir? Bu, suçu paylaşmaktan daha ağır bir günahtır; bu, erdemi suça kurban etmektir.

Devrim fırtınasının yurtsever erdemlerle karmakarışık sürüklediği bir dolu suçu gördüğümde, gelecek kuşakların gözünde insanlık savunucularının arasına karışmış bu adi adamlarla yan yana bulunmuş olmakla suçlanma düşüncesi beni hep titretti.

Ama rakip grupların yenilgisi sanki bütün kötülükleri başıboş bıraktı; artık tek yapmaları gerekenin anayurdu özgürleştirip refaha taşımak değil de, bir ganimet gibi paylaşmaktan ibaret olduğunu sandılar; onlara, planlarına aykırı olan her şeye karşı kendilerini harekete geçiren öfkenin, onları iyi insanlardan ayıracak çizgiyi belirlemesine izin verdikleri için teşekkür ederim

Ama eğer Fransa'nın Verrès'leri ve Catilina'ları, suçta ustalaştıkları düşüncesiyle kendilerini suçlayanın başını meclis kürsüsünde sergilemek istiyorlarsa, ben de bir süre önce yurttaşlarıma, halkı ezenlere korkunç bir miras bırakacağıma söz verdim. Ve şu andan itibaren onlara utancı ve ölümü miras bırakıyorum.

Dünya zorbalarının ittifakının, bir tek adamı ezmesinin kolay olduğunu kabul ediyorum; ama insanlık davasını savunarak ölebilecek bir adamın görevlerinin neler olduğunu da biliyorum.

Tarih boyunca özgürlüğün savunucularının talihsizlikle karşılaştıklarını ya da iftiralarla ezildiklerini gördüm; ama onlara baskı yapanlar ve

onların katilleri de öldüler. İyiler ve kötüler, zorbalar ve özgürlük dostları bu dünyadan ayrılırlar, ama farklı koşullarda.

Fransızlar, düşmanlarınızın ruhlarınızı alçaltmaya ve erdemlerinizi cesaret kırıcı öğretileriyle sindirmeye cesaret etmelerine katlanmayın! Hayır Chaumette! Hayır Fouché! Ölüm sonsuz uyku değildir.[45] Yurttaşlar, mezarlardan bu küfürbaz ellerce yazılmış tumturaklı yazıyı silin! O sözler, doğanın üstüne matem tülü örtüyor ve ölüme hakaret ediyor; silin onu ve onun yerine şu yazıyı kazıyın: "*Ölüm, ölümsüzlüğün başlangıcıdır.*"

Ey halk, eğer adalet Cumhuriyet'te mutlak bir yetke ile egemen olmazsa, ve eğer adalet sözcüğü eşitliğe ve anayurda sevgi anlamına gelmezse, o zaman özgürlüğün sadece boş bir sözcük olduğunu anımsa!

Ey halk, sen ki korkulansın, pohpohlanansın ve küçümsenensin; sen, egemen olarak kabul edilip köle gibi davranılansın; adaletin bulunmadığı yerde yöneticilerin tutkularının hüküm sürdüğünü ve halkın sadece zincirlerini değiştirdiğini, ama yazgısını değiştirmediğini unutma!

Senin içinde kamusal erdemlere karşı mücadele eden, senin kendi sorunlarında senden daha fazla söz sahibi olan, senden kütle olarak korkan ve yüzüne kütle olarak gülen, ama seni tüm iyi yurttaşların şahsında bireysel olarak medeni haklarından yasaklayanlar olduğunu ve bu alçakların birliğinin ortasında yaşadığını unutma!

Senin mutluluğuna bu bir avuç alçağı kurban etmektense, düşmanların seni, tüm hastalıklarımızın sorumlusu ve kamu refahının tek engeli olan bu bir avuç alçağa kurban etmek istediklerini unutma!

Senin amaçlarını ve kamu ahlakını savun-

mak için ayağa kalkan tüm insanların, alçaklar tarafından dışlanarak ve yasaklanarak yenilgiye uğratılacaklarını bilmelisin! Özgürlüğün tüm dostlarının her zaman görev ile iftira arasında kalacaklarını bilmelisin! İhanetle suçlanamayanların hırsla suçlanacağını; namus ve ilkelerin etkisinin zorbanın gücüyle ve grupların şiddetiyle kıyaslanacağını; senin saygı ve güveninin, senin tüm dostların için yasaklanma sebebi olacağını; ezilmiş yurtseverliğin çığlıklarının isyan çığlıkları olacağını ve sana kitlesel olarak saldırmaya cesaret edemeseler de, ihtiraslar kendi zorbalıklarını örgütleyene kadar tüm iyi yurttaşların kişiliğinde seni tekil olarak tecrit edeceklerini bilmelisin!

Bize karşı silahlanmış zorbaların egemenliği, her zaman onlara hizmet etmeye hazır soysuzların ittifakının egemenliği böyle ortaya çıktı.

Alçaklar bize halka ihanet yasasını, diktatör olarak adlandırılma pahasına böyle dayatıyorlar.

Bu yasaya boyun eğecek miyiz? Hayır!

Saygısını yitirme riskine rağmen halkı savunacağız. Onlar suç yolunda idama koşarken, biz erdem yolunda koşuyoruz.

Hala her şeyin çok iyi olduğunu söyleyecek miyiz? Hala kötü olan şeyleri, alışkanlıkla ya da pratik olduğu için övmeyi sürdürecek miyiz? Anayurdu kaybedeceğiz. Gizli suistimalleri açığa mı çıkaracağız? Hainleri teşhir mi edeceğiz? Kurulmuş anayasal otoriteyi sarstığımız, onun aleyhine kişisel nüfuz kazanmak istediğimiz söylenecek.

Öyleyse ne yapacağız? Görevimiz nedir?

Doğruyu söylemek isteyen ve bunun için ölmeye hazır olan bir kişi neyle suçlanabilir?

Öyleyse kamu özgürlüğüne karşı bir komp-

lonun varlığını; bu komplonun gücünü Konvansiyon'da entrikalar çeviren bir suç ittifakına borçlu olduğunu; bu ittifakın Genel Güvenlik Komitesi'nde ve bu komitenin bürolarında suç ortakları olduğunu; Cumhuriyet'in düşmanlarının bu komiteyi Kamu Esenliği Komitesi'ne düşman ettiğini, bu yüzden iki başlı hükümet oluştuğunu; Ka-mu Esenliği Komitesi'nin bazı üyelerinin bu komploda yer aldıklarını; bu şekilde oluşmuş ittifakın anayurdu ve yurtseverleri çöküşe sürüklediğini söylemek durumundayız.

Bu kötü duruma karşı ne yapılabilir? Hainler cezalandırılmalı, Genel Güvenlik Komitesi'nin kurmayı değiştirilmeli, Kamu Esenliği Komitesi'ne tabi kılınmalı, Kamu Esenliği Komitesi'nin kendisi anndırılmalı; hükümet birliği, aynı zamanda merkez ve yargıç olan Ulusal Konvansiyon'un yüksek otoritesi altında yeniden kurulmalı; böylece onların yıkıntıları üstünde adaletin ve özgürlüğün temelleri yeniden yükseltilmeli. İlkeler bunlardır.

Eğer bunları tutkulu görünmeden talep etmek mümkün değilse, ben, ilkelerin yasaklandığı ve zorbalığın bizim aramızda egemen olduğu saptamasını yapmak durumundayım, aklımdakileri susturmak değil; çünkü haklı olan ve ülkesi için ölmeyi bilen bir insana ne dayatılabilir ki?

Ben, suçları denetlemek için değil, onlarla savaşmak için doğdum. Zaman, korkusuzca anayurda hizmet edebilecek gerçek insanların zamanı değil. Alçaklar sürüsü egemen olduğu sürece, sadece özgürlüğün savunucuları yasaklanacaklar ve sesleri kısılacaktır.

FRANSIZ DEVRİMİ ÜZERİNE
Marks-Engels-Lenin

"Her iki devrimde de (1648 *İngiliz* ve 1789 *Fransız* Devrimi), hareketin *gerçek* öncüsünü oluşturan sınıf burjuvaziydi. *Proletarya* ve *kentlilerin burjuvaziye dahil olmayan katmanları* ya henüz burjuvazininkinden ayrı çıkarlara sahip değillerdi, ya da henüz bağımsız olarak gelişmiş sınıflar ya da sınıfların alt-bölümlerini oluşturmuyorlardı. Bundan ötürü, örneğin Fransa'da, 1793'ten 1794'e kadar olduğu gibi, burjuvaziyle karşı karşıya geldiklerinde, burjuvaziye *özgü bir biçimde* olmasa bile, yalnızca burjuvazinin çıkarlarının gerçekleşmesi için savaşım verdiler. *Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla,* mutlakıyet ile, feodalizm ile ve darkafalılık ile *avamca* hesaplaşmaktan başka bir şey değildi.

1648 ve 1789 Devrimleri, *İngiliz* ve *Fransız*

devrimleri değillerdi; bunlar *Avrupa* tarzında devrimlerdi. Bunlar toplumun *belirli* bir sınıfının *eski siyasal düzen* karşısındaki zaferi değillerdi; bunlar *yeni Avrupa toplumu için siyasal düzen ilanlarıydılar.* Burjuvazi bu devrimlerde galip geldi; ama burjuvazinin *bu zaferi,* o sıralar, *yeni toplum düzeninin zaferi,* burjuva mülkiyetinin feodal mülkiyet karşısındaki, milliyetin bölgecilik karşısındaki, rekabetin lonca karşısındaki, miras taksiminin büyük evlat hakkı karşısındaki, toprak sahibinin toprağın kendi sahibi üzerinde egemenlik kurması karşısındaki, aydınlığın hurafe karşısındaki, ailenin aile adı üzerindeki, sanayiin kahramanca tembellik karşısındaki, medeni yasanın ortaçağ ayrıcalığı karşısındaki zaferiydi. 1648 Devrimi, 17. yüzyılın 16. yüzyıl karşısındaki zaferi, 1789 Devrimi ise, 18. yüzyılın 17. yüzyıl karşısındaki zaferiydi. Bu devrimler, içinde yer aldıkları dünya kesiminin, İngiltere'nin ve Fransa'nın gereksinmelerinden çok, o günkü dünyanın gereksinmelerini ifade ediyorlardı." (Karl Marks, *Burjuvazi ve Karşı-Devrim*, İkinci Makale, 1848.)

"... Fransız Devrimi, bu us toplumunu ve bu us devletini gerçekleştirdiği zaman, yeni kurumlar, daha önceki koşullara göre ne kadar ussal olurlarsa olsunlar, gene de tamamen usa-uygun olarak görünmediler. Us devleti tam bir iflâsa uğramış, Rousseau'nun *Contrat Social*'i (*Toplum Sözleşmesi*), gerçekleşmesini Terör döneminde bulmuştu; ve bu dönemden kurtulmak için, kendi öz siyasal kapasitesine inancını yitirmiş bulunan burjuvazi, önce *Directoire*'ın kokuşmuşluğuna, ve sonra da Napoléon despotizminin koruyuculuğuna sığınmıştı; vaadedilmiş bulunan sonsuz barış, sonu gelmez bir fetihler savaşı durumuna dönüşmüştü." (F. Engels, *Anti-Dühring.*)

"Hegel, bir yerde, şöyle bir gözlemde bulunur: bütün tarihsel büyük olaylar ve kişiler, hemen hemen iki kez yinelenir. Hegel eklemeyi unutmuş: birinci kez trajedi olarak, ikinci kez komedi olarak. Danton'a göre Caussidiére, Robespierre'e göre Louis Blanc, 1793-1795'in Montagne'ına göre 1848-1851'in Montagne'ı, amcasına göre yeğeni. Ve, 18 Brumaire'in ikinci baskısına eşlik eden koşullarda gene aynı karikatürü görüyoruz.

İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi keyflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde yapmazlar, doğrudan veri olan ve geçmişten kalan koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine çöker. Ve, onlar kendilerini ve şeyleri, bir başka biçime dönüştürmekle, tamamıyla yepyeni bir şey yaratmakla uğraşır göründüklerinde bile, özellikle bu devrimci bunalım çağlarında, korku ile geçmişteki ruhlan kafalarında canlandırırlar, tarihin yeni sahnesinde o saygıdeğer eğreti kılıkla ve başkasından alınma ağızla ortaya çıkmak üzere, onların adlarını, sloganlarını, kılıklarını alırlar. İşte bunun gibi, Luther, havari Paul'ün maskesini takındı, 1789-1814 devrimi ardarda, önce Roma Cumhuriyeti, sonra Roma İmparatorluğu giysisi içinde kurum sattı ve 1848 Devrimi, kimi 1789'un, kimi de 1793'ün ve 1795'in devrimci geleneğinin taklidini yapmaktan öte bir şey yapamadı. İşte böyle, yeni bir dili öğrenmeye başlayan kişi, onu hep kendi anadiline çevirir durur, ama ancak kendi anadilini anımsamadan bu yeni dili kullanmayı başardığı ve hatta kendi dilini tümden unutabildiği zaman o yeni dilin özünü, ruhunu özümleyebilir.

Tarihin ölülerine okunan bu dualar incelendiğinde, hemen, çok göze çarpan bir fark ortaya

çıkar. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, Saint-Just, Napoléon, birinci Fransız Devriminin partileri ve yığınları kadar kahramanları da, Romalı kılığında ve Roma'ya özgü cafcaflı sözler kullanarak, kendi çağlarının ödevini, yani modern *burjuva* toplumunun meydana çıkması ve kurulması işini yerine getirdiler. Birinciler, feodal kurumları parça parça ettiler ve bu kurumlar üzerinde biten feodal bağları kopardılarsa, o, Napoléon da, Fransa'nın içinde, bundan böyle artık özgür rekabetin geliştirilmesini, küçük toprak mülkiyetinin işletilmesini ve ulusun özgür kılınmış sınai üretici güçlerinin kullanılmasını sağlayacak koşulları yaratırken, dışarda her yerde, Fransa'daki burjuva toplumuna Avrupa kıtası üzerinde gerekli olan çevreyi yaratmak için zorunlu olduğu ölçüde feodal kurumları sildi süpürdü. Toplumun yeni biçimi bir kere kurulup yerine yerleşince, tufan-öncesi devler ve onlarla birlikte yeniden dirilmiş olan Roma da, ortadan kayboldu; Brütüs'ler, Gracchus'ler, Publicola'lar, tribünler, senatörler ve bizzat Sezar. Burjuva toplumu yalın gerçeği içinde Say'ların, Cousin'lerin Royer-Collard'ların, Benjamin Constant'ların ve Guizot'ların kişiliğinde kendi yorumcularını ve kendi sözcülerini yaratmıştı." (Karl Marks, *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i.*)

"Çağdaş sosyal-demokrasinin jakobenleri –bolşevikler, *Vperyod* yandaşları, 'Kongre' grubu, *Proletari* yandaşları, ya da başka ne ad verirsek verelim, bunlar– sloganlarıyla, devrimci ve cumhuriyetçi küçük-burjuvaziyi ve özellikle de köylülüğü, bir sınıf olarak kişiliğini tümüyle koruyan proletaryanın tutarlı demokratçılığının düzeyine yükseltmek istiyorlar. Bunlar, halkın, yani proletarya ve köylülüğün, monarşi ve aristokrasiyle, serfliğin, Asyatik barbarlığın ve insanın aşa-

ğılanmasının her türden lanetli kalıntılarına hiçbir ödün vermeksizin özgürlük düşmanlarını acımasızca yok ederek, direnmelerini kuvvet yoluyla kırarak, "avam biçimi" hesaplaşmayı istemektedirler.

Bu, elbette, 1793 jakobenlerine öykünmeyi, onların görüşlerini, programlarını, sloganlarını ve eylem yöntemlerini almayı zorunlu olarak önerdiğimiz anlamına gelmez. Böyle bir şey yok. Bizim programımız eski bir program değil, yeni bir programdır – Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin asgari programıdır. Yeni bir sloganımız var: proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü. Eğer devrimin gerçek zaferini görecek kadar yaşayacak olursak, tam bir sosyalist devrim için çaba gösteren işçi sınıfı partisinin niteliğine ve amaçlarına uyan yeni eylem yöntemlerimiz de olacaktır. Kurduğumuz bu paralellik ile açıklamaya çalıştığımız tek şey, 20. yüzyılın ilerici sınıfının, proletaryanın temsilcilerinin, yani sosyaldemokratların, 18. yüzyılın ilerici sınıfının temsilcilerinin, burjuvazinin, jirondenler ile jakobenler olarak bölünmelerine benzer biçimde iki kanada (oportünist ve devrimci) bölünmeleridir." (Lenin, *İki Taktik.*)

"Burjuva tarihçileri Jakobenizmi bir alçalış ('eğilmek') olarak görürler. Proleter tarihçilerse Jakobenizmi ezilen sınıfın kurtuluş mücadelesinin doruk noktalarından birisi olarak görürler. Jakobenler, Fransa'ya demokratik devrimin ve bir cumhuriyete karşı savaş açan monarkların koalisyonuna direnişin en iyi örneklerini verdiler. Jakobenlerin yazgılarında tam zafere ulaşmak yoktu, öncelikle 18. yüzyıl Fransa'sı geri kalmış ülkelerle çok fazla kuşatılmış olduğu için ve Fransa sosyalizm için gerekli maddi temelden yoksun olduğu,

orada bankalar, kapitalist birlikler, makine endüstrisi, demiryolları olmadığı için bu böyleydi.

20. yüzyılda Avrupa'da ya da Avrupa'yla Asya'nın sınırında ise 'Jakobenizm', devrimci sınıfın, yani yoksul köylü tarafından desteklenen ve sosyalizme ilerlemek için gereken maddi temelin varoluşunun üstünlüğünden yararlanacak olan proletaryanın düzeni olarak, yalnızca Jakobenler tarafından 18. yüzyılda sağlanmış olan tüm o büyük, yok edilemez, unutulmaz şeyleri sağlamakla kalmayacak, emekçi halka dünya çapında uzun süreli bir zaferi de getirecektir.

Burjuvazinin Jakobenizmden nefret etmesi doğaldır. Küçük-burjuvazinin ondan korkması doğaldır. Sınıf bilinçli işçiler ve genel olarak emekçi halksa, iktidarın devrimci, ezilen sınıfın eline geçişine güvenmektedir ki, Jakobenizmin özü de budur ve bu şimdiki krizden çıkışın biricik yolu ve ekonomik tükenişin ve savaşın biricik çaresidir." (Lenin, *"Jakobenizm" İşçi Sınıfını Korkutabilir mi?*, Pravda, Sayı: 90, 7 (24) Temmuz 1917.)

1789

30 Nisan: Versailles'da *Anayasanın Dostları Derneği* kuruldu.

5 Mayıs: Tabakalar Meclisi'nin (*Etats Généraux*) açılış toplantısı Versailles'da yapıldı.

6 Mayıs: Brissot "*Patriote Français*"in (Fransız Yurtsever) ilk sayısını yayınladı.

7 Mayıs: Mirabeau'nun çıkardığı *Le Courier de Provence* (Provence Postası) adlı gazeteye el kondu.

20 Haziran: 17 Haziran toplantısından sonra kendilerini Ulusal Meclis ilan eden "üçüncü tabaka" meclisi, 20 Haziran günü Versailles'da bir salonda 577 temsilciyle toplandı ve bir anayasa hazırlamadan dağılmayacakları konusunda and içtiler.

23 Haziran: *Club Breton* (Brötan Kulübü) kuruldu.

9 Temmuz: Ulusal Meclis kendini *Ulusal Kurucu Meclis* ilan etti. Kurucu Meclis'teki tartışmalar önceleri bültenlerle ve 1789'un sonundan itibaren *Le Moni-*

teur Universel adlı gazetede yayınlandı.

11 Temmuz: Kral, Maliye Bakanı Necker'i görevden aldı. Halk sokaklara dökülerek protesto etti.

14 Temmuz: 1789 Devrimi. Bastille'in ele geçirilişi.

15 Temmuz: Paris komünü kuruldu. Bailly, Paris'in ilk belediye başkanı oldu; Paris Ulusal Muhafızlarının komutası Lafayette'e verildi.

17 Temmuz: Kral tarafından görevden alınan Maliye Bakanı Necker, görevine geri döndü

18 Temmuz: Önde gelen aristokrat ailelerinin kaçışı başladı.

4 Ağustos: Derebeylik ayrıcalıklarının kaldırılmasına karar verildi.

26 Ağustos: 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi okundu.

11 Eylül: Kurucu Meclis, krala veto hakkı verdi ve kral ilk iş olarak 4 Ağustos tarihli Ayrıcalıkların Kaldırılması kararını veto etti

5-6 Ekim: Halk ayaklandı, Parisli kadınlar Versailles'a yürüdüler. Kral, 4 Ağustos kararlarına ilişkin vetosunu geri çekti. Ertesi gün kral Paris'e gitmeye ve oraya yerleşmeye zorlandı.

19 Ekim: *Club des Jacobins* (Jakoben Kulübü) kuruldu.

2 Kasım: Temsilci Talleyrand'ın önerisiyle din adamları tabakasının mallarına el kondu ve bu mallar "*Ancient Regime*"den kalan devlet borçlarına karşılık ulusal kullanıma tahsis edildi.

30 Kasım: Korsika Fransa'ya bağlandı.

22 Aralık: Fransa 83 ile bölündü.

24 Aralık: Protestanlara yurttaşlık hakkı verildi.

1790

28 Ocak: Sefarad Musevileri seçme hakkı elde ettiler.

13 Şubat: Manastırların eğitim ve hayır işleri dışındaki faaliyetleri durduruldu. Din adamları tabakası kaldırıldı.

28 Şubat: Ordunun yeniden yapılandırılması karan alındı, askeri rütbelerin sadece soyluların ayrıcalığı olmasına son verildi.

21 Mart: Dolaylı vergiler kaldırıldı.

19 Mart: Papa 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni aforoz etti.

27 Nisan: Danton, Desmoulins, Eglantine, Marat, Hébert, Roux, Ronsin, Chabot Jakoben Kulubü'nden ayrılarak *Club des Cordeliers*'yi kurdular.
5 Mayıs: Yargıçların halk tarafından seçilmesi kararı alındı.
8 Mayıs: Ağırlık ve uzunluk ölçü sistemleri değiştirildi.
21 Mayıs: İkinci Paris Komünü.
22 Mayıs: Dünyada Barış Bildirgesi yayınlandı. Meclis, "Fransız ulusu fetih yapmak için savaşmayı reddeder ve hiç bir halkın özgürlüğüne karşı güç kullanmayacaktır" kararını aldı.
19 Haziran: Soylular sınıfı kaldırıldı.
12 Temmuz: Din Adamlan Medeni Yasası kabul edildi. Papalık arasındaki bağ, kilise üyeleri arasından seçilen bir piskopos aracılığıyla ve sadece din konularını düzenlemek üzere kuruluyordu.
14 Temmuz Federasyon Bayramı: Bastille'in fethinin birinci yıl dönümü Champ-de-Mars meydanında, kutlandı. Törende XVI. Louis de hazır bulundu ve Anayasa üzerine yemin etti.
27 Ağustos: Devlet tahvilleri kağıt paraya dönüştürüldü.
Eylül: Hébert, "*Le Pere Duchesne*" adlı gazetesini yayımladı.
5 Ekim: Robespierre Versaille adliyesine yargıç seçildi.
21 Ekim: Üç renkli bayrak (mavi, beyaz, kırmızı) resmen beyaz bayrağın yerini aldı.
2 Kasım: Kurucu Meclis, Alsace'lıların Fransız olduklan karanna vardı. Bu karar, uluslar arası hukukta ilk kez "halkların kendi kaderini tayin" ilkesine dayanarak alındı.
27 Kasım: Bir kararname ile, din adamlanna ulusa, yasaya ve krala bağlılık yemini etme zorunluluğu getirildi.
2 Aralık: Avusturya ordusu Belçika'ya girdi.
3 Aralık: XVI. Louis Prusya kralına gizli bir mektup göndererek kendisini Devrime karşı desteklemesini istedi. Mirabeau, kralın gizli danışmanlığını üstlenerek ona tahtta kalabilmesi ve Devrim'den kurtulabilmesi için bir plan sundu.

1791

16 Ocak: Ulusal Jandarma gücü oluşturulmasına dair yasa kabul edildi.

30 Ocak: Mirabeau Kurucu Meclis başkanı seçildi.
2 Şubat: Yeni yasaya uygun ilk piskoposların seçimi yapıldı.
15 Mart: Fransa ile Roma Kilisesi arasındaki diplomatik ilişkiler kesildi.
2 Nisan: Mirabeau öldü. Kurucu Meclis, ülkeye yararlılık sağlayanların, eski Sainte Geneviève Kilisesinde oluşturulacak anıt mezara (*Panthéon)* gömülmesi kararını aldı. Mirabeau'nun külleri *Panthéon*'a taşındı.
21 Nisan: Lafayette Ulusal Muhafız komutanlığından istifa etti.
22 Mayıs: Le Chapelier yasasıyla dilekçe hakkı düzenlendi.
10 Haziran: Robespierre Paris ceza mahkemesine savcı seçildi.
14 Haziran: İkinci Le Chapelier yasasının kabulüyle, lonca örgütlenmesi yapısındaki meslek ve işçi birlikleri kapatıldı. Grevler yasaklandı.
20 Haziran: Kral ve kraliyet ailesinin kaçma girişimi.
11 Temmuz: 1788'de ölen ünlü filozof-yazar Voltaire'in mezarı *Panthéon*'a taşındı.
15 Temmuz: Kurucu Meclis kralı yeniden göreve getirdi ve ona dokunulmazlık verdi.
16 Temmuz: *Le Club des Feuillants* kuruldu.
17 Temmuz: *Champs de Mars* katliamı. Cordeliers Kulübü'nün kralı artık tanımadığını belirten dilekçesini imzalamak için *Champ-de-Mars* meydanında toplanan göstericilerin üzerine Ulusal Muhafızlar ateş açtı, elliden fazla ölü, yüzlerce yaralının ardından muhafız birliği halkı dağıttı. Bailly bu olaydan dolayı 1793'de giyotinde idam edildi.
18 Temmuz: Danton İngiltere'ye kaçtı, Marat gizlendi.
27 Ağustos: Avusturya ve Prusya arasında Pillnitz Deklarasyonu yayınlandı. Buna göre, her iki krallık, diğer kralları da yardıma çağırarak Fransa'da hem Fransa kralının, hem Fransız halkının çıkarlarına uygun bir monarşinin yeniden kurulması için güçlerini birleştirme karan aldılar.
3 Eylül: Kurucu Meclis yeni anayasayı kabul etti.
8 Eylül: Kraliçe Marie Antoinette, kardeşi Kutsal Roma İmparatoru II. Léopold'a gizlice mektup göndererek "*durumu askeri müdahale dışında hiçbir şey çözemez*" diye yazdı.
13 Eylül: XVI. Louis 1791 Fransa Anayasasını onayladı.

Böylece "*Fransızların kralı*" ünvanını aldı.

25 Eylül: Ceza yasası yayımlandı.

27 Eylül: Kölelik sistemi, sömürgeler dışında tüm Fransa'da kaldırıldı. Bütün Yahudilere yurttaşlık hakkı verildi.

30 Eylül: Kurucu Meclis görevini tamamlayarak dağıldı.

1 Ekim: Yasama Meclisi (*Assemblée Législative*) açıldı.

14 Ekim: Seçme hakkına sahip 18-60 yaşlar arası bütün erkek yurttaşlara Ulusal Muhafızlara kaydolma zorunluluğu getiren karar kabul edildi.

17 Kasım: Paris belediye başkanlığı seçimini Lafayette'e karşı Petion kazandı.

25 Kasım: Gözetim Komitesi (*Comité de Surveillance*) oluşturuldu. Bu komite, daha sonra Genel Güvenlik Komitesi'ne (*Comité de Sureté Générale*) dönüştü.

3 Aralık : Devrimci Fransa ile Avusturya arasındaki diplomatik ilişkiler kesildi.

16 Aralık: Danton, Komün savcı vekili seçildi.

1792

2 Ocak: Robespierre savaşa şiddetle karşı çıktı.

17 Ocak: Brissot, Yasama Meclisinden Almanya'ya savaş açılmasını istedi.

25 Ocak: Avusturya kralı Leopold'a ultimatom verildi.

9 Şubat: Kaçak soyluların mallarına el kondu ve bunlar kamu varlığı ilan edildi.

9 Mart: Savaş Bakanlığına Albay Grave getirildi.

10-23 Mart: Yeni Jironden hükümeti kuruldu. İçişleri Bakanlığına Jean Marie Roland, Dışişleri Bakanlığına Dumouriez ve Maliye Bakanlığına Etienne Clavière getirildi.

6 Nisan: Her türlü tarikat ve dini dayanışma dernekleri kapatıldı.

20 Nisan: Fransa, Avusturya imparatorluğuna savaş ilan etti.

25 Nisan: Rouget de l'Isle, *Ren Ordusu Marşı*'nı besteledi. Bu marş, daha sonra *Marseillaise* adıyla Fransa'nın ulusal marşı oldu.

8 Mayıs: Savaş Bakanı Grave istifa etti. Yerine Joseph Servan getirildi.

23 Mayıs: Yurtseverler için ilk kez "*yurttaş*" terimi kullanıl-

dı.

27 Mayıs: Devrime ve yasalara bağlılık yemini etmeyen papazlar sürgüne mahkum edildi.

29 Mayıs: Kral Muhafızları, karşı-devrimci oldukları için dağıtıldı.

8 Haziran: Taşrada Paris savunması için 20.000 kişilik bir federe Ulusal Muhafız Gücü oluşturulması kararı alındı.

11 Haziran: Kral, Ulusal Muhafız Gücü kuruluş kararını veto etti.

13 Haziran: Kral, Jironden bakanlar kurulunu istifaya zorladı. Yerine Feuillant grubundan bakanlar atadı. Dumouriez, Savaş Bakanı oldu.

15 Haziran: Dumouriez savaş bakanlığından istifa etti. Yerine Feuillant grubundan Lajard getirildi.

19 Haziran: Yasama Meclisi tüm soyluluk unvanlarını iptal etti.

20 Haziran: Ayaklanan halk, kralın ikamet ettiği Tuilleries sarayına saldırdı. Krala "*sans-culotte*"ların simgesi olan kırmızı bere giydirildi. Kendisinden tüm vetolarını geri alması ve Jironden hükümeti görevine iadesi istendi. Kral kabul etmedi.

30 Haziran: Lafayette'in darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

8 Temmuz: Kralın vetosuna rağmen federe güçler Paris'e gelmeye devam etti.

10 Temmuz: Feuillant Kulübü'nden bakanlar istifa etti.

11 Temmuz: Yasama Meclisi'nde "Anayurt tehlikededir" bildirgesi yayınlandı.

12 Temmuz: Gönüllüler silah altına alınmaya başlandı.

25 Temmuz: Brunswick Bildirgesi. Prusya ordusu komutanı Brunswick dükü tarafından yayınlanan bildiride, Prusya ordularının Paris'i işgal edeceği, eğer krala, kraliçeye ve kraliyet ailesine iyi davranılırsa Paris halkına dokunulmayacağı yazıyordu.

3 Ağustos: Paris Komününün belediye başkanı Petion, Paris'in 48 bölgesi adına krallığın devrilmesini istedi.

9 Ağustos: Robespierre ve Santerre'in girişimleriyle Paris Komününde yönetime el kondu. Böylece Paris kentinin adı "*Paris İsyancı Komünü*" oldu.

10 Ağustos ayaklanması (*İkinci Devrim*): Monarşinin düşmanla anlaşmak üzere olduğunun anlaşılmasıyla,

tüm ülke ve özellikle devrimi içte savunmak üzere taşrada gönüllülerden oluşan silahlı milis birlikler Paris'e yürüdüler. Bu arada Parisli "*Sans-culotte*"lar Tuilleries sarayını işgal ettiler. Kraliyet ailesi meclise sığındı. Kralın yetkileri askıya alındı.

11 Ağustos: Konvansiyon üyelerinin seçimine kadarki sürede hükümetin devamlılığını sağlamak için, Yasama Meclisi dışından seçilen altı bakan ile bir "Yürütme Konseyi" oluşturuldu. İçişleri Bakanlığına Roland, Adalet Bakanlığına Danton, Savaş Bakanlığına Servan, Maliye Bakanlığına Clavière, Dışişleri Bakanlığına Lebrun getirildi. Oy kullanma yaşı 25'den 21'e indirildi. Yeni meclisin seçiminin "genel oy" ile yapılmasına karar verildi.

13 Ağustos: Kral ve kraliyet ailesi tutuklandı ve Temple cezaevine gönderildi.

14 Ağustos: Kaçak soyluların malları satışa çıkarıldı.

17 Ağustos: Robespierre'in talebi üzerine Devrim Mahkemesi oluşturuldu.

18 Ağustos: Papaz topluluklan, eğitim alanında çalışan papazları da kapsayacak şekilde dağıtıldı.

19 Ağustos: Kuzey Ordusu komutanlığını Dumouriez üstlendi. Lafayette kaçarken Avusturyalılar tarafından ele geçirildi. Devrimin başlangıcında çok yararlık göstermiş olmakla suçlandı ve 4 yıl hapse mahkum edildi.

20 Ağustos: Prusya ordulan, Fransa'yı Verdun savaşında yendi.

2 Eylül: Verdun teslim anlaşması imzalandı. Paris savunma hazırlıklanna başladı.

2 Eylül: Brötanya'da hazırlanan kralcı komplo engellendi.

2-7 Eylül: *Eylül katliamı*. Brunswick Bildirgesinin bir Paris gazetesinde yayınlanmasının halkta uyandırdığı tepki, Prusya ordulannın Fransız birliklerini yenilgiye uğratıp, Verdun'ü "Fransa kralı adına" teslim almasıyla Paris yolunun açılması, Prusya ordusu içinde 20.000 kadar kaçak kralcının bulunuşu, kralcı komploların ortaya çıkarılması, ve özellikle bağlılık yemini etmeyi reddeden papazlara karşı duyulan öfke sonucu halk, Paris ve civarındaki hapishanelere ve manastırlara saldırarak 1.000'den fazla papazı öldürdü.

4 Eylül: Meclis, "krallığa sonsuz kin" yemini etti.

5 Eylül: Ulusal Konvansiyon seçimi yapıldı. Robespierre Paris'ten birinci temsilci olarak seçildi.
20 Eylül: Valmy zaferi. Avusturya ve Prusya kuvvetlerinden oluşan müttefik ordusu, Valmy'de Fransızlara yenildi. Yenilginin ardından Prusya ordusu, 22 Ekimde Fransa'dan tamamen çekildi.
21-22 Eylül: Ulusal Konvansiyon ilk toplantısını yaptı. İlk aldığı kararla krallığın yıkıldığı ve Cumhuriyetin kurulduğu ilan edildi.
25 Eylül: Cumhuriyet "bir bütündür ve bölünemez" ilkesi kabul edildi
2 Ekim: Genel Güvenlik Komitesi (*Comité de Sureté Générale*) kuruldu.
9 Ekim: Garat, Danton'un yerine Adalet Bakanı oldu.
14 Kasım: Fransız ordusu Brüksel'e girdi.
19 Kasım: Özgürlük isteyen diğer halklara "kardeşlik ve yardım" sunulması hakkında karar alındı.
20 Kasım: Tuilleries sarayında kralın dairesinde, kral ile Mirabeau, Roland, Dumouriez, Lafayette arasındaki karşı-devrimci bağlantıları ve ihaneti belgeleyen mektuplar bulundu.
11 Aralık: Kralın yargılanmasına Ulusal Konvansiyon'da başlandı.

1793

1 Ocak: Genel Savunma Komitesi (*Comité de Défance Générale*) kuruldu
7 Ocak: Kralın davası sonuçlandı ve suçlu bulundu.
21 Ocak: XVI. Louis giyotinle idam edildi.
1 Şubat: Ulusal Konvansiyon İngiltere'ye ve Hollanda'ya savaş ilan etti.
14 Şubat: Pashe, Paris belediye başkanı seçildi.
24 Şubat: Ulusal Konvansiyon, ulusal savunma için 300.000 askerin silah altına alınmasına karar verdi.
7 Mart: Ulusal Konvansiyon, İspanya'ya savaş ilan etti.
10 Mart: Paris'de Devrim Mahkemesi oluşturuldu. Vandéé savaşı başladı.
18 Mart: Neerwinden'de Dumouriez'nin birlikleri yenildi. Ciddi ekonomik sorunlar baş gösterdi.
1 Nisan: Dumouriez Avusturyalılara sığındı.
6 Nisan: Kamu Esenliği Komitesi kuruldu.
12 Nisan: Ulusal Konvansiyon Marat'yı tutukladı.

24 Nisan: Robespierre, hazırladığı "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi"ni mecliste okudu.
24 Nisan: Marat, Devrim Mahkemesi'nde beraat etti.
1 Haziran: Paris Komünü Jirondenlerin suçlanmasını istedi.
2 Haziran: 32 Jironden temsilci Konvansiyon'dan çıkartılıp tutuklandı. Tutuklamaların ardından Marsilya, Tuluz, Nim ve Bordo'da ayaklanmalar başladı.
9 Haziran: İngilizler Fransız limanlarını ablukaya aldılar.
24 Haziran: Ulusal Konvansiyon anayasayı kabul etti.
13 Temmuz: Marat, Charlotte Corday adlı bir kralcı kadın tarafından öldürüldü.
27 Temmuz: Robespierre Kamu Esenliği Komitesi üyesi oldu.
31 Temmuz: Ulusal Konvansiyon, tüm kralların mezarlarının ve lahitlerinin 10 Ağustosa kadar yıkılması kararını aldı.
4 Ağustos: 1793 Anayasası halk oylamasına sunuldu ve büyük çoğunlukla kabul edildi.
8 Ağustos: Lyon kenti Jakobenlere karşı ayaklandı.
10 Ağustos: Louvres sarayı müzeye dönüştürülerek törenle açıldı.
14 Ağustos: Vandée ordusu Luçon'da yenildi.
9 Eylül: Devrim Ordusu kuruldu.
11 Eylül: Tahıllar için bir tavan fiyatı saptandı.
13 Eylül: Genel Güvenlik Komitesi üyeleri yenilendi.
17 Eylül: Şüpheliler yasası[46] Ulusal Konvansiyon'da kabul edildi.
29 Eylül: Temel besin maddelerine ve una narh kondu.
5 Ekim/*14 Vendémiaire Yıl II*: Cumhuriyetçi takvim kabul edildi. Cumhuriyetin ilan edildiği 22 Eylül 1792 tarihi başlangıç olarak kabul edildi. Bu takvim 1805 yılına kadar kullanıldı.
14 Ekim/*23 Vendémiaire*: Kraliçe Marie-Antoinette'in yargılanması başladı.
16 Ekim/*26 Vendémiaire*: Marie-Antoinette idam edildi; Avusturyalılar Wattignies savaşında yenildi.
24 Ekim/*3 Brumaire*: Jirondenlerin davası başladı.
31 Ekim/*10 Brumaire*: Yargılanan Jirondenler idam edildi.
10 Kasım/*20 Brumaire*: Katolik dini yürürlükten kaldırıldı. Onun yerini Akıl Dini (*Culte de la Raison*) ve Yüce Varlık Dini (*Culte de l'Etre Supreme*) aldı.
11 kasım/*21 Brumaire*: Paris'in ilk belediye başkanı olan

Jean Sylvain Bailly idam edildi.

23 Kasım/*3 Frimaire*: Ulusal Konvansiyon, başkentteki tüm Katolik kiliselerinin kapatılmasını kararlaştırdı.

25 Kasım/*5 Frimaire*: Mirabeau'nun külleri *Panthéon*'dan çıkarıldı ve Paris kanalizasyonuna atıldı.

4 Aralık/*14 Frimaire*: Devrimci Hükümet oluşturuldu. Kamu Esenliği Komitesi siyasal ve askeri konulan üstlendi. Genel Güvenlik Komitesi (*Comité de Sureté Genérale*), Devrimci Komiteler (*Comités Révolutionnaires*) ve siyasi polisin denetimini üstlendi.

5 Aralık/*15 Frimaire*: Camile Desmoulins'in "*Vieux Cordelier*" (Cordelier Baba) adlı gazetesinin ilk sayısı çıktı.

19 Aralık/*29 Frimaire*: Toulon İngilizlerden geri alındı.

23 Aralık/*3 Nivôse*: Vandée ordusu yenilgiye uğratıldı.

24-27 Aralık/*4-7 Nivôse*: İlköğretimi zorunlu kılan ve boşanmayı kolaylaştıran kararnameler yayınlandı.

1794

10 Ocak/*21 Nivôse*: Camile Desmoulins Jakoben Kulübü'nden ihraç edildi.

4 Şubat/*16 Pluviose*: Sömürgelerde de köleliği yasaklayan kararname yayınlandı.

26 Şubat-3 Mart/*8-23 Ventôse*: Ventôse kararları[47] kabul edildi.

4 Mart/*24 Ventôse*: Cordelier Kulübü üyeleri, İnsan Hakları Bildirgesi'nin üstünü bir tülle örterek *sans-culotte*'lara uygulanan baskıyı protesto ettiler.

13-14 Mart/*23-24 Ventôse*: Saint-Just "Fransız halkına ve özgürlüğe karşı komplo" başlıklı raporunu sundu. 14 Mart sabahı Hébert ve yandaşları tutuklandı.

24 Mart/*4 Germinal*: Hébertciler idam edildi.

28 Mart/*8 Germinal*: Condorcet hapishanede intihar etti.

30 Mart/10 Germinal: "*Indulgents*" grubundan Danton, Desmoulins ve Fabre tutuklandı.

2 Nisan/*13 Germinal*: Danton'un ve yandaşlarının yargılanmasına Devrim Mahkemesinde başlandı.

5 Nisan/*16 Germinal*: Danton ve yandaşları idam edildi.

15 Nisan/*26 Germinal*: Saint-Just'ün talebiyle cezalar ağırlaştırıldı ve eyaletlerdeki Devrim Mahkemeleri kapatılarak yetki Paris'te merkezileştirildi.

22 Nisan/*3 Floréal*: Kamu yardımları kütüğü oluşturuldu.

Devletten yardım alan yoksulların kaydı yapıldı.

23 Nisan/*4 Floréal*: Genel Polis Bürosu oluşturuldu. Başına Saint-Just getirildi.

4 Mayıs/*15 Floréal*: Kamu yararı görülen iş kollarında grevlerin engellenebileceği kararı alındı.

7 Mayıs/*18 Floréal*: Robespierre Ulusal Konvansiyon'da "*Dini ve Ahlaki Düşüncelerin Cumhuriyetçi İlkelerle İlişkisi ve Ulusal Bayramlar*" üzerine konuşma yaptı. Meclise 15 maddelik bir karar önerdi. Maddeler arasında en önemlileri şunlardı: "Fransız halkı Yüce Varlık'ın varlığını ve ruhun ölümsüzlüğünü kabul eder. Tanrıya yaraşan dinin, insanlık görevlerinin pratiği olduğunu kabul eder."

8 Mayıs/*19 Floréal*: Aralarında bilim adamı Lavoisier'nin de bulunduğu 27 vergi memuru yargılanıp idam edildiler.

10 Mayıs/*21 Floréal*: Paris belediye başkanı Pache tutuklandı.

18 Mayıs/*29 Floréal*: Kamu Esenliği Komitesi'ne meclis üyelerini Ulusal Konvansiyon'un kararı olmaksızın Devrim Mahkemesi'ne gönderme yetkisi verildi.

4 Haziran/*16 Prairial*: Robespierre oy birliğiyle Ulusal Konvansiyon başkanlığına seçildi.

8 Haziran/*20 Prairial*: Yüce Varlık bayramı kutlandı.

10 Haziran/*22 Prairial*: Prérial Yasası çıkarıldı. Bu yasa, savunma ve tanıklık kurumlarını kaldırarak komplocuların yargılama sürecini hızlandırmayı amaçlıyordu. Böylece sanıkların haklarına yeni sınırlamalar getirildi. "Büyük Terör"[48] başladı.

26 Haziran/*8 Messidor*: Fransız ordusu, Fleurus'de İngiltere ve Hollanda birliklerini yendi

1-23 Temmuz/*13 Messidor-5 Thermidor*: Ekonomik huzursuzluk arttı. Robespierre'e karşı suçlamalar yoğunlaştı. Robespierre hastalığı nedeniyle Ulusal Konvansiyon ve Kamu Esenliği Komitesi toplantılarına katılamadı.

26 Temmuz/*8 Thermidor*: Robespierre Ulusal Konvansiyon'da son konuşmasını yaptı. Konuşması sırasında, komploculara karşı önlemlerden söz ederken, açık isim vermemekle birlikte, ılımlı meclis üyelerini suçladı.

27 Temmuz/*9 Thermidor*:

Saat 16.30 – Ulusal Konvansiyon, Robespierre ve yoldaşla-

nını "yasadışı" ilan ederek tutuklanmalarına karar verdi. Ulusal Konvansiyon salonunda Robespierre, Saint-Just, Couthon, Lebas ve Augustin Robespierre jandarmalara teslim edildi.

Saat 19.00 – Cezaevleri gönderilen tutukluları kabul etmedi ve Komün'ün silahlı birlikleri tarafından Robespierre ve arkadaşları serbest bıraktırıldı.

Saat 20.30 – Ulusal Muhafızlar Robespierre'leri yeniden tutuklamak için harekete geçti.

Saat 21.00 – Augustun Robespierre, Sanit-Just ve Lebas Paris Komünü binasına geldiler. Daha sonra Robespierre de onlara katıldı.

Saat 22.00 – Komün önünde silahlı iki bin kişi toplandı. Ancak silahlı ayaklanmaya karar verilmediği için dağıldılar.

Saat 23.00 – Robespierre ve diğerleri *Hôtel de Ville*'e (Belediye binası) geçtiler.

28 Temmuz/*10 Thermidor*:

Saat 2.00 – Barras'ın komutası altındaki Ulusal Muhafızlar *Hôtel de Ville*'e saldırdılar. Saldırıda Robespierre, "Eşitlik" salonunda Merda adlı jandarma tarafından yaralandı. Couthon ağır yaralı olarak ele geçirildi. Saint-Just etkisizleştirildi.

Saat 18.00 – 22 Jakoben [Maximilien Robespierre, Louis-Antoine-Léon Saint-Just, Georges Couthon, Augustin Robespierre, Adrien-Nicolas Gobeau (Kamu savcısı), Antoine Gency, Antoine Simon, Charles-Jacques Bougon, Christophe Cochefer, Claude-François de Payan, Denis-Étienne Laurent, Étienne-Nicolas Guérin, François Hanriot (Ulusal Muhafızların eski komutanı), Jean-Baptiste de Lavalette (Eski tuğgeneral), Jean-Barnabé Dhazard, Jean-Baptiste Fleuriot-Lescot (Paris valisi), Jean-Claude Bernard, Jean-Etienne Forestier, Jacques-Louis Frédéric Wouarmé, Jean-Marie Quenet, Nicolas-Joseph Vivier (Devrim Mahkemesi yargıcı), René-François Dumas (Devrim Mahkemesi eski başkanı)] yargılanmaksızın giyotinde idam edildiler.

Tabakalar Meclisi (*Etats généraux*) – *Ancien régime* (Eski Rejim) dönemi denilen, Orta Çağ ile Fransız Devrimi arasındaki süreçte zaman zaman Fransa Kralı tarafından savaş ya da diplomatik sorunlar gibi siyasal kriz dönemlerinde toplantıya çağrılan olağanüstü meclis. Meclisin yasama işlevi yoktu. İlk kez 1302 yılında, Papa'nın kendisini huzuruna çağırarak tabası üstündeki egemenliğini zedelemesine bir tepki olarak ve kararlarına meşruiyet kazandırmak amacıyla IV. Philippe tarafından toplantıya çağırıldı ve kurumlaştı. Başlangıçta iki tabakanın, yani soylular ve din adamlan tabakasının temsilcileri ile bazı ayrıcalıklı kentlerin eşraf temsilcilerinden oluşuyordu. 1614'deki toplantısından sonra iki yüzyıl toplanmayan meclis, mali krizin ağırlaşması üzerine XVI. Louis'nin çağrısıyla 5 Mayıs 1789'da toplandı. Bu kez "*Tiers Etat*" (üçüncü tabaka) temsilcileri de toplantıya çağrıldı. Ancak "*Tiers Etat*" temsilcilerinin her üyenin bir oy kullanması istemi nedeniyle daha ilk günden çatışmalara sahne oldu. XVI. Louis, "*Tiers Etat*"nın istemlerini reddetti. Tartışmalar genişledi ve 14 Temmuz 1789 Devrimi'ni hazırladı.

Kurucu Meclis (*Assemblée Constituante*) – 9 Temmuz 1789-30 Eylül 1791 tarihleri arasında önce Versailles'da sonra Paris'te Tuilleries sarayında günlük düzenli toplantılarda bir araya geldi. Bu süre içinde, temsilciler arasında üç ana eğilim belirginleşti: Monarşi yandaşları, çoğunluktaki anayasal meşruiyetçiler ve henüz azınlıkta olan radikal yurtseverler. Bu meclis, 4 Ağustos 1789 gecesi ayrıcalıkların kaldırılması ve feodal düzenin yıkılması kararını alan ve 26 Ağustos 1789 tarihli *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi*'ni onaylayan meclistir. Aynı meclis, 3-13 Eylül 1791 tarihleri arasında Anayasasının ulusal egemenlik, kuvvetler ayrılığı ilkelerini oylayarak kralın yetkilerini sınırlamış ve halkın siyasal kararlara katılımını sağlamıştır. Buna göre yasama erki halk adına Meclise, yürütme erki ve yasamayı veto yetkisi krala, yargı erki seçimle gelen yargıçlara verilmiştir. Böylece Fransa'da mutlak monarşi yerine parlamenter (meşruti) monarşi kuruldu. Kral bu gelişmeyi kabul etmek zorunda kalmıştır. Kurucu Meclisin en güçlü üyeleri Mirabeau, Barnave, Cazalès, Maury Duport, Lafayette idi. Anayasanın kabulü üzerine görevini tamamlamış olan meclis dağıldı. Yerini hemen Yasama Meclisi aldı.

Yasama Meclisi (*Assemblée Législative*) – 1 Ekim 1791-21 Eylül 1792. Bu meclis, 1791 anayasası ile kurulmuştur. Görevi yasaları hazırlayıp oylamak, vergileri belirlemek, bütçeyi onaylamak, savaş ilan etmek idi. 16 Mayıs 1791'de Robespierre'in Kurucu Meclis üyelerinin bir sonraki yasama döneminde Yasama Meclisi üyeliğine seçilme yasağı getiren önergesininin kabul edilmesi nedeniyle pek çok tanınmış isim meclis dışında kaldı. Temsilciler daha genç, ve maddi durumu iyi olan "*marc d'argent*" denen vergiyi ödeyebilen adaylar arasından seçilmiş oldu.

Ulusal Konvansiyon (*Convention Nationale*-Ulusal Uzlaşma) – 21 Eylül 1792-26 Ekim 1795 tarihleri arasında görev yapan Fransız ulusal meclisi. 9 Ağustos 1792'de Paris Komünü'nde yönetime el konup "İsyancı Paris Komünü" oluşturulmasının ertesi günü, 10 Ağustos 1792 gecesi Parisli "*Sans-culotte*"lar Tuilleries sarayı baskınıyla kralın yetkilerini askıya alırlarken, Yasama Meclisi, 21 Eylül 1792'de genel seçimlerle bir meclis oluşturulmasına karar verdi. Konvansiyon, 21 Eylül'de ilk toplantısını yaptı. Monarşinin yıkıldığı ve cumhuriyetin kurulduğu ilan edildi. Konvansiyonda üç siyasi grup vardı: 1) Meclisin sağ tarafında oturan, *La Gironde* (Jirondenler) nehri kıyılarındaki illerden

gelen temsilcilerin oluşturduğu siyasi gurup, 2) Meclisin sol tarafında oturan *La Montagne* (Dağlılar) grubu ve 3) ortada oturan *La Plaine* (Ovacılar ya da Bataklık). Jirondenler zengin taşra burjuvasına mensup parlamenter monarşi yanlıları ile liberal (ılımlı) cumhuriyetçilerden oluşuyordu. Konvansiyonun ilk dönemi, 2 Haziran 1793'te "*sans-culatte*"ların Jironden temsilcileri meclisten kovmalarına kadar süren Jirondenlerin etkin olduğu dönem *Jironden Konvansiyonu*; 2 Haziran 1793'ten Robespierre ve Jakobenlerin tutuklandığı 27 Temmuz 1794'e kadarki ikinci dönem, *Jakoben Konvansiyonu* olarak adlandırılır.

"*Sans-culottes*" (Baldırı çıplaklar/Donsuzlar) – Fransız devriminin simgesi haline gelmiş olan ve çoğunluğunu Parisli küçük-burjuva devrimcilerinin oluşturduğu öncü grup. "*Sans-culotte*", başlangıçta aşağılayıcı bir ifade olarak, aptal, cahil, kaba-saba, meteliksiz, kılıksız, sefil sıfatlarını ifade etmek için kullanılan bir terimdi. Sözel olarak "donsuz" anlamı taşımakla birlikte, "*culotte*" denilen ve aristokrat erkekler tarafından, bele kadar çoraplarının üzerine giyilen ve diz üstünde biten süslü giysilerin giyilmediğini ifade eder. Bir anlamda aristokrat görünüşü reddeden, onlar gibi "don" giymeyip onun yerine pantolon giyen yoksul halkı anlatmak için kullanılır. Bu terim zamanla, "aristokrat"ın karşıtı olarak "halk-avam" anlamında kullanılmıştır. Robespierre'e göre alçakgönüllü, ama ateşli, savaşkan, erdemli yurtseverlerdir. Başlangıçta Cordeliers kulübü toplantılarını dinlemeye giderken Hébert'in ve gazetesi "*Le Père Duchesne*"in, Marat ve gazetesi "*Ami du Peuple*"ün (Halkın Dostu) etkisinde kalmışlar, ancak 1792'de Jakoben Kulübü kapılarını halka açınca en çok bu toplantılara katılmışlardır. Paris Komünü'yle etkin bir baskı grubu oluşturmuşlar, özellikle Fransa illerinin denetim altında tutulmasına yardımcı olmuşlardır. Devrimin önemli günlerinin hazırlayıcısı, önemli kararların destekçisi olmuşlar, ancak Robespierre'in idamından sonra etkilerini kaybetmişlerdir.

Paris Komünü – 14 Temmuz 1789 gecesi Bastille'in alınışından sonra Paris'te kurulan devrimci hükümete verilen ad. Buna "legal" Paris Komünü de denir. 21 Mayıs 1790 tarihinde çıkan yasayla düzenli bir yapıya dönüştürüldü ve Komün 48 semte bölündü. İlk belediye başkanı, Bailly'dir.

"*Paris İsyancı Komünü*" – 9 Ağustos 1792 gecesi, Avrupa krallarının yarattığı dış tehlikeye ve XVI. Louis'nin muhtemel ihanetine karşı duyulan kaygılarla Paris Komü-

nü'nde yönetime el kondu. Belediye başkanlığına Gérôme Pétion getirildi. Böylece Paris kentinin adı "Paris İsyancı Komünü" oldu. Bu tarihten sonra, Paris'in, taşranın ve belli başlı siyasal kurumların denetimi "*Sans-culotte*"ların eline geçti. İsyancı Komün 10 Ağustos 1792'-de Tuillerie baskınında, 17 Ağustos 1792'de şüphelilerin yargılanması için Devrim Mahkemesi kuruluşunda, 2 Haziran 1793'te Jirondenlerin meclisten kovulmasında, 29 Eylül 1793'te Genel Tavan Fiyatı (*Maximum Général*) yasasında etkin bir güç oldu. 1793'te Kamu Esenliği Komitesi'nin denetimine girdi. Aşırılar sayılan Hébertcilerin bertaraf edilmesinden sonra etkisini kaybetti. Robespierre'in idamından önce onu kurtarmak için küçük bir ayaklanma başlattıysa da başarılı olamadı. Bunun ardından Ulusal Konvansiyon tarafından feshedildi ve 93 üyesi giyotinle idam edildi.

Jakoben Kulübü (*Club des Jacobins*) – *Club Breton* üyeleri, Fransa için bir anayasa yapmadan ayrılmama kararı aldıktan sonra, "*Anayasanın Dostları Topluluğu*" adını aldılar ve Paris'e yerleşerek, Jakobenler Manastırında toplanmaya başlandılar. Bu nedenden dolayı kendilerine "Jakoben Kulübü" denmeye başladı. XVI. Louis'nin kaçışından sonra, kulüp ikiye bölündü. Bir grup, "*Feuillants*" adını aldı. Diğer grup, Robespierre'in çevresinde ve "Anayasanın Jakoben Dostlar"ı adını alarak, devrimci tutumlarını sürdürdüler. En bilinen Jakobenler arasında Robespierre, Brissot, David, Desmoulins, Fouché, Monge, Saint-Just, Séchelles, Boissel vardı. Fransız devrimcileri arasındaki bu ilk derin çatlaktan sonra, 1791'in başlarında Jakoben Kulübü Robespierre'in etkisiyle politikasını sertleştirdi. Üyelerinin aidat ödeme zorunluluğu vardı ve başlangıçta toplantıları halka kapalıydı. Bir süre sonra hem Jakobenlerin hem de Kurucu Meclis'in toplantıları halka açıldı. Toplantılar dinleyici tribünlerini dolduran halkın yapıldı ve böylece en zor kararlar alınıp en güç çözümler üretilebildi. Ekim 1792'de Brissot'nun ayrılmasından sonra, Jakobenler Fransa siyaset sahnesinin en etkin ve en belirleyici gücü halini geldiler. Jirondenler ve Ilımlılardan oluşan çoğunluk ittifakı karşısında güçlü bir muhalefet oluşturdular. Şubelerinin sayısı 1793'de 2.000'e ulaştı. Meclis komitelerinde ve Ulusal Konvansiyon'da *Montagnard* (Dağlı) temsilcileri Robespierre ve Danton ile büyük etki sahibi oldular. 1793'den itibaren kendilerini "yanılmaz halk" olarak tanımlamaya başladılar. Kralın ve Jironden temsilcilerin idamında belirleyici oldular. Ardından Konvansiyon'un

denetimini ele geçirdiler. Bu dönemde, Kamu Esenliği Komitesi'nin ve hükümetin tüm üyeleri Jakobenlerden oluşuyordu. Hébert'cilerin ve Danton'cuların tasfiyesinden sonra yasama organında da birlik sağlanmış oldu. Jakobenizm, Fransız Devrim tarihinin en çok sözü edilen ve en çok tartışılan kavramıdır. Liberaller, Jakobenizmi "terörizm" ve Kamu Esenliği Komitesi'nin "diktatörlüğü" olarak yorumlarken, cumhuriyetçiler "devrimci diktatörlük" ve "özgürlüğün diktatörlüğü" olarak yorumladılar. Bugün Fransa'da jakoben terimi, merkezileşmiş demokrasi ve güçlü bir yürütme yandaşı cumhuriyetçileri belirtmek için kullanılır.

Lenin, bolşevikleri "*Çağdaş sosyal-demokrasinin jakobenleri*" olarak tanımlamıştır.

Jirondenler (*La Gironde*) – Kurucu Meclis'te soldaki sıralarda oturan "sol"cu, Konvansiyon'da ise sağ tarafta Dağlıların karşısında oturan ve meclisin en sağ kanadını oluşturan siyasi grup. Önde gelenleri *La Gironde* nehri kıyılarından temsilci seçilen zengin, iyi eğitimli liberal burjuvalardı. Dağlıların ve Robespierre'in egemenliği, refahı ve yetkileri halkla paylaşma istemleri, Jirondenlerin mallarını, kişisel çıkarlarını, toplumsal konumlarını tehlikeye sokuyordu. Brissot'dan başlayarak pek çoğu sarayla ve anayasal monarşi yandaşlarıyla işbirliğine giriştiler. 1792'nin ilk aylarında Brissot ve Robespierre Avrupa krallıklarına savaş ilanı konusunda çatışmaya başladılar. Robespierre barıştan yana tutum alırken, savaşı tehlikeli bir macera olarak görüyordu. Brissot'ya göre ise, savaş zorunlu ve onurluydu. 20 Nisan 1792'de Fransa Avusturya'ya savaş ilan etti. Jirondenlerin savaş başarısızlıkları ve savaşın gidişatı karşısındaki kayıtsızlıkları sonucu Dağlılar ve "*Sans-culotte*"lar tarafından devrildiler. 2 Haziran 1793 günü Konvansiyon'u basan "*Sans-culotte*"lar Jironden temsilcileri meclisten kovdular. 32 temsilci tutuklandı. Böylece Ulusal Konvansiyon'da Jirondenler dönemi bitip Jakobenler dönemi başlamış oldu. Karl Marks bu durumu, "*burjuvaziye rağmen burjuva devrimini tamamlama girişimi*" olarak tanımlar.

Brötan Kulübü (*Club Breton*) – *Etats Généraux*'da ve daha sonra Kurucu Meclis'te Brötanyalı temsilcilerin oluşturduğu siyasal kulüp. Bu kulüp, meclis toplantıları öncesinde önemli konuları kendi aralarında tartışır, bölgelerinin ve *Tiers Etat*'nın çıkarlarında mutabakat sağlamak üzere diğer gruplarla temasa geçerdi. Küçük ama etkili bir guruptu. Üyeleri arasında Barnave, baş rahip Gregoire, baş ra-

hip Sieyès, Mirabeau, Bailly, Duport vardı. Robespierre toplantılara dinleyici olarak katılırdı. Kulüp, meclislerin ortak toplanması ve Ulusal Meclis oluşturulması konusunda ısrar eden tek guruptu. Daha sonra Jakobenler Manastırında, Devrim Topluluğu (*Société de la Révolution*) ve Anayasa Dostları Topluluğu (*Société des Amis de la Constitution*) adlanyla toplandı. Bu grup Jakoben Kulübün çekirdeğini oluşturmuştur.

Cordeliers Kulübü (*Club des Cordeliers*) – Danton ve arkadaşları tarafından 21 Mayıs 1790'da Paris'te kuruldu. Adı, toplantılarını yaptığı Cordeliers manastırından gelir. Kulüp üyeleri arasında, Paré, Fabre d'Églantine, Hébert, Desmoulins ve Marat da vardı. Jakoben Kulübü'nün aksine, üyelerinden aidat almaz, ama toplantı çıkışında katılanlardan bağış kabul ederdi ve toplantılarına katılımda üyelik şartı aranmazdı. Üye kartlarının üzerinde, devrimci uyanıklığın simgesi olarak açık bir göz resmi vardı. Kulübün diğer adı, "İnsan ve Yurttaş Hakları Topluluğu"ydu. Yayın organı, Camile Desmoulin'in yayımladığı "*Le Vieux Cordelier*" (Cordelier Baba) idi. Jakobenlerin çoğunluğu burjuvalardan oluşurken, *Cordelie*'ler halka ve işçilere daha yakın küçük-burjuvalardan oluşuyordu. Kralın düşürülmesi, *Champs de Mars* gösterisi ve 1791 anayasasına karşı eylemlerde Jakobenlerle birlikte hareket ettiler. Ulusal Konvansiyon'da Jirondenlerin düşürülmesine yol açan 22 Mayıs 1793 tarihli ayaklanmayı kışkırtanlar da onlardı. Jirondenlerin düşürülmesinden sonra, kulüp ikiye bölündü: *Indulgents* (Hoşgörülüler-Ilımlılar) ve *Exagérés* (Aşınlar). Bunlardan birincisi, Danton yandaşlanydı; diğeri Paris Komününün diktatörlüğünden, yani iktidarı ele geçirmesinden yana olan Hébertcilerdi. Cordelier'lerin önde gelenleri (Danton, Hébert vd.) Devrim Mahkemesi'nde yargılandılar ve 24 Mart-5 Nisan tarihleri arasında giyotinle idam edildiler.

Feuillant Kulübü (*Le Club des Feuillants*) – XVI. Louis'nin kaçışından sonra Jakoben kulübün bölünmesi sonucu oluşturulan grup. Anayasal monarşi ve 1791 Anayasası yanlısı olan bu kulübün başkanı Barnave idi ve, üyeleri arasında Bailly, Duport, Lafayette, Lameth, Rahip Sieyès vardı. Kralla gizli işbirliği içinde bulunan Mirabeau da kulübün ünlü üyelerindendi. Kulübün etkisi Yasama Meclisi'nin kuruluşuyla zayıfladı ve kral tarafından kabineye alınan *Feuillants* bakanlar Jirondenler tarafından hükümetten çıkarıldı. *Feuillants*, *Ancien régime*'in seçkinleri ile burjuva devri-

minden çıkar sağlayanlar arasındaki uzlaşmaya dayalı olarak kurulduğundan, parlamenter monarşi yanlısı tavırlarıyla devrimin yavaşlatılıp durdurulması için çalıştı.

Devrimci Hükümet (*Gouvernement révolutionnaire*) – 10 Ekim 1793'de "barışa kadar devrim" belgisiyle kuruldu ve 4 Aralık 1793'de "14 Frimaire yasası"yla yasalaştırıldı. Devrimci Hükümetin kurulmasıyla 1793 Anayasası fiilen askıya alınmıştır. Devrimci Hükümet, doğrudan Kamu Esenliği Komitesi ile Genel Güvenlik Komitesi'nden oluşuyordu.

Devrim Mahkemeleri (*Tribunal révolutionnaire*)– 10 Mart 1793'de Danton'un önerisiyle, devrim düşmanlarının yargılanması için Paris'te oluşturulmuş olan olağanüstü ceza mahkemesi. "Büyük terör" yasasıyla (10 Haziran 1794/*22 Prairial Yıl II*) yetkileri daha da genişletilmiştir. 10 Mart 1793 ile Robespierre'lerin öldürülmesine kadar geçen sürede 2.596 idam cezası vermiştir. 31 Mayıs 1795'de kapatıldı.

Kamu Esenliği Komitesi (*Comité de salut public*) – Genel Savunma Komitesi'nin önerisiyle Ulusal Konvansiyon karanyla 6 Nisan 1793'te kuruldu. Komite, Konvansiyon üyeleri arasından 1 ay süreyle seçtiği 9 üyeden oluşuyordu. Görevi, iç ve dış savunma önlemleri almak, acil durumlarda, Ulusal Konvansiyon'a bilgi ve hesap vermek koşuluyla, geçici yürütme konseyinin kararlarına müdahale edip onlan değiştirmek, infaz memurlarınca düzenlenen teslim alma ve infaz belgelerini denetlemekti, kararları gizliydi. Bakanlar, komiteye bağlı çalışırlardı. Maliye bakanlığı ve polis örgütü Komite'nin denetimi dışında kalmakla birlikte, emrindeki bir çok fon gücünü daha da arttırıyordu. Oluşturulan ilk komitede ılımlı "Ovacılar" (*La Plaine*) ağırlıktaydı. 27 Temmuz 1793'te Robespierre'in komiteye seçilmesiyle birlikte komitenin yetkileri arttı, 1 aylığına seçilen üyeler kalıcılaştı ve hepsi Dağlılardan seçildi. Komite yürütme organı, bir çeşit hükümet yetkisine sahipti. Kamu Esenliği Komitesi'nin bu gücü Genel Güvenlik Komitesi'yle pek çok çatışmaya neden oldu. 27 Temmuz 1794'te Robespierre'in idamından sonra komite güçsüzleşti ve 1794'te tamamen feshedildi.

Genel Güvenlik Komitesi (*Comité de Sureté Générale*) – 2 Ekim 1792'de Cumhuriyetin ilk günlerinde kuruldu. Genel konular ve iç güvenliği sağlayan polis örgütünden sorumluydular. Kamu Esenliği Komitesi'nde Robespierre'in

egemen olmasından sonra bu komiteyle çatışmaya başladılar.

Genel Savunma Komitesi (*Comité de Défense Générale*) – İngiltere'nin savaş hazırlıklarının izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla, Ulusal Konvansiyon'un savaş, maliye, diplomatik ilişkiler, anayasa ve ticaret komitelerinin üyelerinden seçilen temsilcilerden oluşturduğu 25 üyeli komite.

Le Moniteur Universel – 24 Kasım 1789'da Paris'te gazeteci Charles-Joseph Panckouke tarafından, Kurucu Meclis tartışmalarının yayınlanması için kurulan gazete. Fransız devrimi boyunca ülkenin en büyük gazetesi oldu. Fransa'nın her yerinde ve Avrupa genelinde dağıtıldı. 2 Aralık 1799'da Napoleon döneminde "*Gazette Nationale*" (Ulusal Gazete) adıyla devletin resmi gazetesine dönüştü. 30 Haziran 1901'de yayımına son verildi.

"*Üçüncü tabaka*" (*Tiers-Etat*) – Feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde Fransa Krallığında resmi üç toplumsal tabakadan (soylular, din adamları ve üreticiler ya da savaşanlar, dua edenler ve çalışanlar) üçüncüsü. "*Tiers-Etat*", büyük burjuvalardan serflere kadar uzanan ve nüfusun %90'ına yakınını kapsayan heterojen bir kütle oluşturmakla birlikte, siyasal güç olarak hemen her durumda gelişen burjuvazinin çıkarlarını temsil etti. XVIII. yüzyılın başlarında, hem para, hem üretim araçları, hem emek, hem bilgi onlarda toplanmaya başladığından, kralların zamanla feodallere ve aristokrasiye karşı savaşlarında "*Tiers-Etat*"nın desteğine ihtiyaç duymaları, bu üçüncü tabakanın, dolayısıyla burjuvazinin siyasal gücünü artırdı. Böylece "*Tiers-Etat*", "*Etats Généraux*"de doğrudan kendi çıkarlarını ifade edebilecek bir aşamaya ulaştı. 1789 Devriminin öngünlerinde, 4 Ağustos 1789 gecesi görüşülmeye başlanan ve 11 Ağustosta kabul edilen her türlü ayrıcalığın kaldırılması kararı ile, soylular ve din adamları tabakasının ayrıcalıkları kaldırılıp feodal düzen resmen yıkıldığında, "*Tiers-Etat*" aynı zamanda kendisini ayrıcalıklı üçüncü toplumsal tabaka olmaktan da çıkartmış oldu ve böylece kendisini de ortadan kaldırdı. "*Tiers-Etat*", burjuvazinin çıkarlarının siyasal sözcülüğünü yaptığı için gelişen genç burjuvaziyle özdeş kabul edilir.

Baron de Dietrich (1748-1793) – Meşruti monarşi yandaşı. 10 Ağustos 1792'de XVI. Louis'in devrilmesinden sonra Strasburg'ta ayaklanma örgütlemeye çalışmış ve giyotinle idam edilmiştir.

Cloots, Jean-Baptiste du Val-de-Grâce (1755-1794) – "Anarcharsis" adıyla anılan Prusya kökenli "yabancı". 1789 Devriminden sonra Jakoben kulübe üye olmuş ve 36 yabancı delegenin temsilcisi olarak ("insan ırkının elçisi" ünvanıyla) 17 Haziran 1791'de Geçici Meclis'te yaptığı konuşmada, devrimin demokratik ideallerinin tüm dünyaya kabul ettirilmesini talep etmiştir. Eylül 1792'de Ulusal Konvansiyon'a seçilmiş; Konvansiyon'da Fransa'nın tüm Avrupa'yı özgürleştirmesini savunmuş ve bu amaçla devrimci haçlı ordusu kurulmasını önermiştir. Jakoben iktidarının kurulmasından sonra "sol jakoben" Hébert'çilere katıldı, onlann kiliseleri yıkma girişimlerini destekledi. Hébert ve diğer "sol jakoben"lerle birlikte giyotinde idam edildi.

Barthélemy, François de (1747-1809) – Fransa'nın İsviçre büyükelçisi.

Biron, Armand Louis de Gontaut (1747-1793) – Liberal soylu, genelkurmay üyesi. Ulusal Konvansiyon tarafından coşku yokluğu nedeniyle görevden alındı ve Temmuz 1793'de giyotinde idam edildi.

Brissot, Jacques Pierre (1754-1793) – Jirondenlerin (*Girondins*) önderi hukukçu. Zengin bir ailenin on ikinci çocuğu. 1789 *Etats Généraux* hazırlıklan sırasında, *Le Patriote Français* adlı cumhuriyetçi gazeteyi yayınladı. 1791'de kralın kaçışından itibaren kralın düşürülmesini ve cumhuriyetin ilanını savundu. Başlangıçta Jakoben Kulübü'nün üyesi ve Yasama Meclisinde temsilciyken, Robespierre ile ters düştü. Kendi adıyla anılan ve Brissotins grubunu oluşturdu. Federalizm ve Avrupa krallıklarına savaş açılması savlannın en ateşli savunucusu oldu. Jirodenlerin egemenliği döneminde dış işleri komitesi üyesi olarak Fransız dış politikasını belirleyen kişi olmuştur. Devrim mahkemesi tarafından yargılanıp 31 Ekim 1793'de giyotine gönderildi.

Catherine Théot (1716-1794) – "Tannnın Anası" lakabıyla tanınan ve kendini "yeni mesihin anası" ilan eden teokratik devlet yanlısı, komplocu şarlatan.

Chaumette, Pierre Gaspard (1763-1794)– Hebertist grubun liderlerinden ve Paris'te hıristiyanlıktan çıkma-

nın örgütleyicisi. Daha sonra Paris komününün baş savcısı ve ulusal ajan oldu.

Custine, Adam Philippe (1740-1793) – Custine kontu, general. Ekim 1791'de Metz bölgesindeki ordulann komutanlığına atandı ve Prusyalılara karşı savaşta başanlar kazandı. Ekim 1792'de Frankfurt bölgesine kadar olan tüm bölgeyi ele geçirdi. Ancak daha sonra Prusyalılar tarafından Ren nehrinin karşı kıyısına çekilmeye zorlandı. Bunun üzerine Ulusal Konvansiyon'un karşı saldın kararını dinlemedi ve Devrim Mahkemesi'nde yargılanarak 23 Ağustos 1793'de idam edildi.

Danton, Georges Jacques (1759-1794) – Taşralı bir avukatın oğlu. Cordeliers Kulübünün kurucusu. Hukuk eğitimi yaptı. Devrimin ilk önemli olaylarının içinde bulunmadı. 1790'da Paris Komünü belediye başkanı seçimlerinde aday oldu, ancak Bailly karşısında başarısız oldu. Devlet fonlarından ve dışişleri ödeneklerinden büyük paralar aldığı iddia edilmişse de, anayasal monarşi yandaşlarına karşı sert çıkışlan ile yurtseverlerin güvenini korumayı sürdürdü. 11 Ağustosta Adalet Bakanlığına seçildi. Bakanlığı sırasında hesabını veremediği 200.000 livre örtülü ödenek fonu için Jirondenler tarafından suçlandı. Ulusal Konvansiyon, elinde yeterince belge bulunmadığını kabul etmek zorunda kalan Danton'u aklamadı. Bu olayla siyasi etkisi büyük ölçüde sarsıldı. Bel-çika'ya bir görevle gönderildiğinde, İngiltere'yle kralın kurtanlması amacıyla görüşmeler yapmış, bu görüşmelerde Belçika orduları komutanı Dumouriez yardımcı olmuştu. İngiltere'yle yapılan görüşmeler başarısız olunca, Paris'e döner dönmez kralın idamı yönünde oy kullandı. 7 Nisan 1793'te kurulan Kamu Esenliği Komitesi'ne girdi. Avrupa krallarıyla süren savaşta kazanılan zaferlere rağmen, barış görüşmeleri sağlamak için ödünler verilmesini önerdi. Daha sonra Cordelier Kulübünden ayrılan *Indulgent*'lerin (Hoşgörülüler) başı olarak kabul edilmeye başlandı. Giderek sağa kaydı, "devrimci terör"e karşı açıkça mücadeleye girişti. Bu arada adı "Doğu Hindistan Şirketi" skandalına da karıştı. Hébertcilerin idamından sonra Danton, Camile Desmoulins ve diğer yandaşlanyla birlikte tutuklandı. Devrim Mahkemesi'nde 2-5 Nisan 1794'de yapılan yargılamanın sonunda suçlu bulundu ve 5 Nisan 1794 günü giyotinle idam edildi.

Desmoulin, Camille (1760-1794) – "*Vieux Cordelier*" (Cordelier Baba) adlı gazeteyi çıkartan Dantoncu gazeteci,

14 Temmuz 1789'daki Bastil baskınını düzenleyen milislerin örgütleyicisi. Bir dönem Jakobenlerin yanında yer alırken, daha sonra Cordelier grubuna katıldı ve Danton yandaşı oldu. Jirondenlerin meclisten atılmasında ve giyotine gönderilmesinde etkin olmuştur. 31 Mart 1793'de Danton'la birlikte tutuklandı ve 5 Nisan'da Danton'la birlikte giyotinde idam edildi.

Dumouriez, Charles François (1739-1823) – Fransız devrim ordusunda general. 15 Mart 1792-13 Haziran 1792 arasında Dışişleri Bakanı, Belçika orduları komutanı. XVI. Louis'nin yargılanmasını engellemek için Ulusal Konvansiyon'a ultimatom vermiştir. Tutuklanacağını öğrenince Nisan 1793'de Avusturyalılara sığınmış ve daha sonra İngiltere Savaş Bakanlığında çalışmıştır.

Hébert, Jacques Rene (1757-1794) – 1757'de bir kuyumcunun oğlu olarak Alençon'da doğdu. Hukuk eğitimi yaptı. *Club des Cordeliers*'nin ayrışmasından sonra "*Le Pere Duschesne*" (İhtiyar Dük) adlı radikal gazeteyi çıkardı. Cordeliers Kulübünün üyesi, İsyancı Paris Komünü'nün destekçisi ve 10 Ağustos 1793'den sonra Paris Komünü savcı yardımcısıydı. 1793'e kadar Jirondenlere karşı Dağlılan (*Montagnards*) destekledi. *Loi de Maximum*'-a (tahıllara fiyat narhı getiren yasa) karşı çıkan Hébert, keskin bir hıristiyanlık ve katoliklik karşıtıydı. Ateistlikle (tanrıtanımaz) suçlandığında, İsa'nın "Gök kubbenin altındaki en iyi Jakoben" olduğunu söyleyerek kendini savundu. 24 Mart 1794'de giyotinde idam edildi.

Kral George III (1738-1820) – Amerikan bağımsızlık savaşı ve Fransız devrimine karşı yürütülen yirmi yıl savaşı döneminin İngiltere kralı.

Lafayette, Gilbert du Motier (1757-1834) – Meşruti monarşi yandaşı Fransız soylusu, markiz ve general. 1777'-de Amerikan bağımsızlık savaşına katıldı ve bu savaşta general rütbesiyle görev yaptı. 1788'de Fransa'ya geri döndü, XVI. Louis'nin Tabakalar Meclisi'nde ve 1789 Devriminden sonra Kurucu Mecliste üyelik yaptı ve Ulusal Muhafızların komutanı oldu. *Champ de Mars* katliamından sorumlu tutuldu. 19 Ağustos 1791'de Hollanda'ya kaçarken Avusturyalılar tarafından tutsak edildi.

Lamarliere – Mart 1793'de Ardennes orduları komutanı. Temmuzda görevden alınmış ve yargılanarak Kasım 1793'de idam edilmiştir.

Mirabeau, Victor de Riqueti (1715-1789) – Yazar, fiz-

yokrat ekonomist. Ekonomik güçlük içinde olan taşralı orta aristokrasi üyesiyken, mutlak monarşiye karşı yazılar yazmış ve 1789'da *Etats Généraux*'nun oluşturulması sırasında asiller tarafından dışlanınca, Marsilya'dan *Tiers État* temsilcisi olarak seçilmiştir. Meclisin en ateşli hatiplerindendir. Bununla birlikte, Paris halkı tarafından monarşiye yapılan aşağılamalar üzerine XVI. Louis'nin destekçisi olmuş ve kralın gizli danışmanlığını üstlenmiştir. Ölümünden sonra Paris'te *Panthéon* anıt mezarına gömülmüş, ancak 1792'de kralın Tuileries sarayındaki gizli kasası bulunup, kralla yaptığı gizli işbirliği ortaya çıkınca külleri *Panthéon*'dan alınıp Paris kanalizasyonuna atılmıştır.

Marat, Jean-Paul (1743-1793) – Cordeliers Kulübü üyesi, Ulusal Konvansiyon'a Paris'ten Dağlılar temsilcisi olarak seçildi. Devrimin başından itibaren, gazetesi "*Ami du Peuple*"ü (Halkın Dostu) çıkarmaya başladı. 1789 hareketinin ılımlı devrimci yaklaşımla krallık despotizmini sonlandırdığını, ancak yerine yeni bir aristokrasi, zenginler aristokrasisini bıraktığını savundu. Bu düşüncelerle, gazetesinde sürekli olarak radikal devrimci ayaklanmalar düzenlenmesine ve devrimin korunarak sosyal adalet düzenine geçiş için geçici bir diktatörlüğün gerekliliğine dikkati çekti. Etkileyici dili ile Parisli yoksullar üzerinde güçlü bir etkiye sahipti. Jirondenlerin egemen olduğu Ulusal Konvansiyon tarafından Eylül katliamından sorumlu tutuldu, ancak Devrim Mahkemesi tarafından suçsuz bulundu. 17 Temmuz 1793 günü Charlotte Corday adlı aristokrat bir kadın tarafından öldürüldü. Ölümünden sonra "Devrim şehidi" ilan edildi. *Panthéon*'a gömüldü, ancak 8 Şubat 1795'de mezarı *Panthéon*'dan kaldırıldı.

Pitt (William, "Genç") (1759-1806) – Wing partisinin "bağımsız" üyesi ve 1783-1806 yıllarında İngiltere başbakanı. 1794'de "*habeas corpus*"u geçici olarak yürürlükten kaldırmıştır. -87

Précy, Louis François Perrin (1742-1820) – Précy kontu. Lion kentindeki kralcı ayaklanmadan sonra Ulusal Konvansiyon ordusunun kuşatmasına karşı kenti savunan kralcı albay.

Robespierre, Maximilien François Marie Isidore de (1758-1794) – Halk arasında "*Incorruptible*" (Satın alınamaz) olarak anılan Robespierre, Arras'da doğdu. Hukuk fakültesinde okudu ve 1781'de Aras'da avukatlık yapmaya başladı. 26 Nisan 1789'da *Etats Généraux*'ya "üçüncü tabaka" tem-

silcisi olarak seçildi. 1790 yılında Jakoben Kulübün kurucuları arasında yer aldı. 1790-91 arasında Versaille adliyesinde yargıç ve Paris ceza mahkemesinde savcı olarak görev yaptı. 10 Ağustos 1972 Devrimi sonrasında Konvansiyon'a Paris temsilcisi olarak seçildi. 27 Temmuz 1793'de Kamu Esenliği Komitesi üyesi oldu. 4 Haziran 1794'de Ulusal Konvansiyon başkanlığına seçildi. 28 Temmuz 1794'de 21 önder jakobenle birlikte yargılanmaksızın giyotinde idam edildi.

Saint-Just, Louis Antoine Léon de (1767-1794) – Hukukçu, Ulusal Muhafız yarbayı ve Kamu Esenliği Komitesi'nin en genç üyesi. Ulusal Konvansiyon'a Aisne temsilcisi olarak seçildi. 30 Mayıs 1793'de Couthon'la birlikte Kamu Esenliği Komitesi üyeliğine getirildi. Halk arasında "*Halkın meleği*" adıyla anılır. 28 Temmuz 1794'de Robespierre ve diğer jakobenlerle birlikte idam edildi.

[1] *Fabricius* (MÖ. III. yüzyıl) – Yansızlığı ve sadeliği nedeniyle yurttaşları tarafından seçilmiş Romalı senatör. -15

[2] *Crassus* (MÖ I. yüzyıl) – Yurttaş haklarına sahip olmayanlar için ayrılmış bütçeyle kendini kişisel olarak zenginleştirmesiyle ün yapmış Romalı general ve politikacı. -15

[3] *Aristide*, "Adil" (MÖ 550-467) – MÖ 490'da Yunanlıların Perslere karşı kazandıkları Maraton savaşının stratejisti. Kişisel dürüstlüğüyle ve kent devletlerinin yönetimine nüfusun büyük bir bölümünün katılımını sağlayan *archon* gibi reformlarıyla ünlüdür. -15

[4] *Prytaneum* – Antik Yunan'da dini ve politik toplantılar için kullanılan yer. -15

[5] *Xerxes* – MÖ 485-465 yıllarında Pers yöneticisi. MÖ 480 yılında Salamis'te Atinalılar tarafından yenilgiye uğratılmıştır. -15

[6] *Kapet* – Bourbon hanedanının, yani XVI. Louis'nin dayandığı eski hanedan. -15

[7] *Accapareurs* – Yiyecek teminiyle ya da tahıl serbest ticaretini desteklemekle görevlendirilmiş, ama pazara bunları getirmekten çok stoklayan yöneticileri tanımlamak için kullanılan Fransızca bir deyim. -16

[8] *Sylla* (Lucius Cornelius Sulla) (MÖ 138-78) – Romalı general ve konsül. MÖ 81-80'da Senato kararıyla "diktatör" ilan edilmiştir. -21

[9] *Octavianus*, Gaius Julius Caesar (*Augustus*) (MÖ 63-MS 14) – MÖ 43'de Markus Antonius ve Marcus Lepidus'la birlikte oluşturduğu trimvirayla askeri diktatörlük kurmuş ve daha sonra tek başına Roma imparatoru olmuştur. *Pax Romana* (Roma Barışı) dönemini başlatmıştır. -21

[10] *Tiberius* – MS 14-37 yıllarındaki Roma imparatoru. -21

[11] *Caligula* – Acımasızlığıyla ünlü MS 37-41 yıllarındaki Roma imparatoru. -21

[12] *Porcia yasası* – MÖ 190'lı yıllarda Roma yurttaşları için ölüm cezasının yerine gönüllü sürgün cezası getirmiştir. -23

[13] *Desamvir* – eski Roma'da on üyeli hükümet meclisi üyelerinin her biri; yetkili makamda bulunan on kişiden her biri. -23

[14] *Tarquinus* – Roma cumhuriyetinden önceki son imparator. Roma yurttaşları tarafından iktidardan indirilmiş ve Cumae tiranına sığınmıştır. -30

[15] *Pétion* – XVI. Louis'in Konvansiyon tarafından yargılanmasını öneren milletvekili. -32

[16] *Toulon mucizesi* – 18 Eylül 1793'de İngiliz ve İspanyol donanmasının kuşatması altında olan Toulon kentinde başlayan kralcı ayaklanmanın bastırılması. 1 Kasımda kenti ele geçiren kralcılar, XVI. Louis'in oğlunu XVII. Louis olarak kral ilan ettiler. "*Carmagnoles*" olarak adlandırılan Ulusal Konvansiyon birlikleri tarafından 18 Aralıkta yenilgiye uğratıldılar. -40

[17] "İnsan ırkının kamu savcısı" ya da "İnsan ırkının hatibi" olarak tanıtılan "Anarcharsis" Cloots'a anıştırma yapılıyor. -44

[18] *Thermistocles* – MÖ 480'de Salamis muharebesinde Perslere karşı zafer kazanıldığındaki Atinalı yönetici. -47

[19] *Scipio* – MÖ 202'de Anibalı yenilgiye uğratan ve Kartaca'yı ele geçiren komutan. -47

[20] *Lycurgus yasaları* – Spartalı hukukçu Lycurgus'un hazırladığı reform yasaları. Lycurgus'a göre Spartalılar üç erdeme sahip olmalıdırlar: Eşitlik, askeri eğitim ve sadelik. Ly-

curgus'un Sparta kültürüne yaptığı en önemli katkı, çocukların altı yaşında ailelerinden alınarak askeri eğitime tabi tutulmasıdır. Lycurgus yasalarıyla 30 kişilik Sparta senatosu (*Gerusia*) oluşturulmuş ve senato üyelerinden ikisi kral olarak seçilmiştir. Bunun yanında Spartalıların toplu yemek yemelerini sağlamak için kamu yemek alanları oluşturmuştur. -62

[21] *Agis* – Sparta kralı. Lycurgus yasalarını değiştirmeye çalışmıştır. -62

[22] *Demosthenes* – Mekadonya kralı Filip'e karşı direnişi yöneten Atinalı yönetici. -62

[23] *Filip II* (MÖ 382-336) – Makedonya kralı ve Büyük İskender'in babası. -62

[24] *Catilina*, Lucius Sergius (MÖ 108-62) – MÖ 67'de Romanın Afrika valisi. Sahtekarlık yaptığı için konsül olması reddedilmiş ve bunun üzerine konsüllerin öldürülmesi için bir komplo düzenlemiştir. Catilina'nın komplosu Cicero ve partisi tarafından önlenmiş, MÖ 62'de Senato kararıyla idam edilmiştir. -68

[25] Sezar, Piso ve Clodius – Roma cumhuriyetinin son yıllarında iktidar mücadelesi yürüten üç Romalı rakip senatör. -68

[26] "Anarcharsis" Cloots kastediliyor. -71

[27] *Argonotlar* – Yunan mitolojisinde altın postu bulmak için yola çıkan Yunan denizcileri. -82

[28] *Le Pérouse* – Ünlü Fransız denizcisi *Le Pérouse* kontu Jean François de Galaup. -82

[29] *Pondus Euxinus* – Antik çağda Karadeniz'e Yunanlılar tarafından verilen isim. -87

[30] Sözü edilen bakan, İngiliz yazarı ve Wing'lerin lideri Charles Stanhope. -88

[31] Hıristiyanlıktan ayrılmanın başlatıcısı Fouché, Paris baş piskoposu Gobel ve "Anarcharsis" Cloots kastediyor. -93

[32] *Leonidas* – Sparta kralı. Sayıca çok üstün Pers ordusuna karşı 300 Spartalıyla yürüttüğü Termofil (*Thermopy*) savaşıyla ünlüdür. -98

[33] "Genç" *Cato* – Catiiina'nın darbe girişimine karşı Ciceron'u desteklemiş ve MÖ 46'da Sezar'la barış yapmaktansa intihan tercih etmiştir. Kamu yaşamında dürüstlüğün simgesi olarak kabul edilir. -99

[34] *Madrigal* – Sözlerin ön planda olduğu ve rönesans döneminde yaygınlaşan bir müzik türü. -100

[35] Jean Jacques Rousseau kastediliyor. -101

[36] *Pantheon* – Paris'in Quartier Latin bölgesinde bulu-

nan bir yapı. Paris'in koruyucu azizesi Geneviève'e ithaf edilen bir kilise olarak inşa edilmişse de, Fransız Devrimi sonrasında kilise fonksiyonunu kaybetmiş, önemli Fransız aydınlarının gömüldüğü bir anıt mezar halini almıştır. Roma'daki *Pantheon*'dan esinlenilmiş sütunlu ön yüzü ile, neoklasik mimarinin en erken örneklerindendir. -101

[37] *Condorcet*, – Jirondist. 2 Haziran 1793'ten önce bir anayasa taslağı hazırlamıştı. -102

[38] Brunswick Dükü Ferdinand. -114

[39] *Louis Philippe d'Orleans II* – Orleans Dükü. Tahtın ikinci derece varisi. Devrimden sonra Konvansiyona seçildi ve tüm ünvanlarını kendi isteğiyle iade ederek soyadını *Egalité* (Eşitlik) olarak değiştirdi. Kralın idamında eşitliği bozan evet oyunu verdi. Bu davranışı üzerine Robespierre tiksintiyle, "Ölüm lehine oy kullanmama hakkını kullanmayabilecek tek kişi oydu" der. -114

[40] *Tantalus* – Zeus'un oğlu ve Lidya kralı. Oğlu Pelops'u öldürüp parçalara ayırır ve tanrılara akşam yemeği olarak sunar. Tanrılar kandırmaya çalıştığı için Tantalus cezalandırılır. Zeus Tantalus'u sonsuz açlığa ve susuzluğa mahkum eder. -125

[41] *Salmonée* – Antik Yunan'da Salmone kentinin kralı. Salmoneus, Zeus gibi yıldırımlara hükmettiğini söyleyerek kendisine tapılmasını emreder. Bu amaçla gök gürültüsüne benzer sesler çıkartan ve yıldırım görüntüsü veren ışıklar saçan demir tekerlekli bir araba yaptırır. Bu duruma hiddetlenen Zeus, Salmoneus'u yıldırımlarıyla cezalandırır ve kentini yerle bir eder. -128

[42] Saint-Just tarafından desteklenen general Pichegrun ile Carnot tarafından desteklenen general Hoche arasındaki rekabete gönderme yapılıyor. -139

[43] Doğu Hindistan şirketinin 1793'deki skandalına karışmış olan üç Ulusal Konvansiyon üyesi. -143

[44] *Vandée savaşı* (1793-1796) – Cumhuriyetin I. ve IV. yılları arasında Devrim karşıtı Vendée (batı kıyılarındaki kentlerden) köylüleri ile devrimciler arasındaki iç savaş. Devrimin ilk günlerinde tutucu köylü ayaklanmalarıyla başladı. 1793'te 300.000 kişilik bir askeri güç oluşturmak üzere, toplu askere alma girişimleriyle ayaklanmalar isyana dönüştü. Bu savaşta yüz binlerce kişinin öldüğü söylenir. -144

[45] Chaumette ve Fouché, Niévre'de dinden dönerken Nerves mezarının girişine şu yazıyı yazdırmışlardı: *"Ölüm, sonsuz uykudur."* -150

[46] *Şüpheliler yasası* – Tüm Fransız yurttaşlarının kar

şı-devrimcileri, yabancı ülke ajanlarını ve komploculari Devrimci Hükümet'e bildirmekle yükümlü kılan 17 Eylül 1793 tarihli yasa. -167

[47] *Ventôse kararları* – Karşı-devrimcilerin mülklerine el konularak yoksul yurtseverlere dağıtılmasını sağlayan yasa. Yasa, Saint-Just'ün önergesi üzerine Ulusal Konvansiyon tarafından 8-13 Ventôse Yıl II'de (26 Şubat-3 Mart 1794) çıkartılmıştır. -168

[48] "*Büyük Terör*" – Devrim Mahkeme'sinde sanıkların savunma hakkını kaldıran 22 Prairial yasasıyla başlayan karşı-devrimcilere ve komploculara yönelik devrimci terör dönemine verilen ad. -169

İlkeriş Yayıncılık
Korkut Reis Mh., İlkiz Sk., No: 22/10 Kat 4
06410 Sıhhiye/Ankara
Tel: (0312) 231 30 32
www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

"Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakıyet ile, feodalizm ile ve darkafalılık ile avamca hesaplaşmaktan başka bir şey değildir." [K. Marks, *Burjuvazi ve Karşı-Devrim*]

"Paris'in varlıksız yığınları, terör döneminde, egemenliği bir an ellerine geçirebilmiş ve böylece burjuva devrimini burjuvazinin kendine karşı zafere götürebilmiştir." [F. Engels, *Anti-Dühring*]

ISBN 978-605-4087-02-0
9 786054 087020